

Lagrådsremiss

Förbättrat skydd mot stalkning

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 9 september 2010

Tobias Billström

Annika Lowén
(Justitiedepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås ändringar i reglerna om besöksförbud. Förslagen är ett led i regeringens strävanden att förbättra situationen för de personer som på olika sätt riskerar att utsättas eller har utsatts för våld, hot eller trakasserier, ofta vid upprepade tillfällen, s.k. stalkning. Förslagen syftar till att stärka förbudets brottsförebyggande funktion och förbättra det skydd som förbudet avser att ge.

Uttrycket besöksförbud ersätts med kontaktförbud. De omständigheter som åklagaren särskilt ska beakta vid riskbedömningen förtydligas. Proportionalitetsprincipens betydelse tydliggörs genom att det uttryckligen anges att varje beslut om kontaktförbud ska föregås av en proportionalitetsbedömning.

Vidare föreslås att elektronisk övervakning ska få användas för att kontrollera efterlevnaden av ett särskilt utvidgat kontaktförbud.

I lagrådsremissen föreslås också att ett särskilt brott, olaga förföljelse, införs i brottsbalken. Förslaget syftar till att förstärka det straffrättsliga skyddet mot trakasserier och förföljelse.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 oktober 2011.

Innehållsförteckning

1	Beslut.....	4
2	Lagtext.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken.....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i brottsbalken.....	8
2.3	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	9
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1988:688) om besöksförbud.....	10
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid.....	20
2.6	Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481).....	21
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård.....	22
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård.....	23
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister.....	24
2.10	Förslag till lag om ändring i sambolagen (2003:376).....	26
2.11	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	28
3	Ärendet och dess beredning.....	29
4	Allmänna utgångspunkter och nuvarande ordning.....	29
4.1	Allmänna utgångspunkter.....	29
4.1.1	Förföljelse och trakasserier.....	30
4.1.2	Våld och hot i nära relationer.....	30
4.2	Nuvarande ordning.....	31
4.2.1	Straffrättsliga bestämmelser.....	31
4.2.2	Besöksförbud.....	32
4.2.3	Utvärderingar av lagen om besöksförbud.....	33
4.3	Slutsatser och inriktning.....	34
5	Kontaktförbud.....	35
5.1	Terminologi.....	35
5.2	Proportionalitetsprincipen.....	36
5.3	Riskbedömningen vid kontaktförbud.....	37
5.4	Kontaktförbud avseende gemensam bostad.....	39
5.5	Utvidgat och särskilt utvidgat kontaktförbud.....	41
6	Elektronisk övervakning.....	44
6.1	Elektronisk övervakning för kontroll av kontaktförbud.....	44
6.2	Särskilt utvidgat kontaktförbud ska kunna övervakas elektroniskt.....	47
6.3	Verkställighet av elektronisk övervakning.....	52
6.4	Uppgifter om positionering vid elektronisk övervakning.....	54
7	Vissa processuella, straffrättsliga och lagtekniska frågor avseende kontaktförbud.....	55
7.1	Processuella frågor.....	55

7.1.1	Beslutsordningen och tingsrättens sammansättning	55
7.1.2	Målsägandebitråde.....	56
7.1.3	Offentligt biträde	57
7.2	Överträdelse av kontaktförbud	58
7.2.1	Straffskalan för överträdelse av kontaktförbud	58
7.2.2	Ringa fall av överträdelse	59
7.2.3	Hindrande av elektronisk övervakning.....	60
7.3	Den lagtekniska regleringen	62
8	En straffbestämmelse om olaga förföljelse	63
9	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	72
10	Ekonomiska konsekvenser.....	73
11	Författningskommentar	74
11.1	Förslaget till lag om ändring i brottsbalken.....	74
11.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:688) om besöksförbud	77
11.3	Övriga förslag.....	86
Bilaga 1	Utredningens sammanfattning av betänkandet Stalkning (SOU 2008:81).....	87
Bilaga 2	Lagförslag i betänkandet Stalkning (SOU 2008:81).....	95
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	102

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i äktenskapsbalken,
2. lag om ändring i brottsbalken,
3. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
4. lag om ändring i lagen (1988:688) om besöksförbud,
5. lag om ändring i lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid,
6. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481),
7. lag om ändring i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård,
8. lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård,
9. lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister,
10. lag om ändring i sambolagen (2003:376),
11. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken

Häri genom föreskrivs att 14 kap. 7 § och 18 kap. 2 § äktenskapsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 kap.

7 §¹

I mål om äktenskapsskillnad får domstolen, för tiden till dess att frågan har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft, på yrkande av någon av makarna

1. bestämma vem av makarna som *skall* ha rätt att bo kvar i makarnas gemensamma bostad, dock längst för tiden till dess att bodelning har skett,

1. bestämma vem av makarna som *ska* ha rätt att bo kvar i makarnas gemensamma bostad, dock längst för tiden till dess att bodelning har skett,

2. förordna om skyldighet för den ena maken att utge bidrag till den andra makens underhåll.

I sådant mål får domstolen också, för tiden till dess att skillnadsfrågan har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft, på yrkande av någon av makarna förbjuda makarna att besöka varandra.

Ett beslut enligt första stycket får verkställas på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft. Ett beslut enligt andra stycket gäller på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft. Beslut enligt första eller andra stycket får dock när som helst ändras av domstolen.

Överträder någon ett förbud enligt andra stycket, tillämpas 24 § lagen (1988:688) om *besöksförbud*.

Överträder någon ett förbud enligt andra stycket, tillämpas 24 § lagen (1988:688) om *kontaktförbud*.

I mål om äktenskapsskillnad får domstolen dessutom, med tillämpning av bestämmelserna i föräldrabalken, förordna om vad som *skall* gälla i fråga om vårdnad, boende, umgänge och bidrag till barns underhåll för tiden till dess att en sådan fråga har avgjorts genom en dom som har vunnit laga kraft eller föräldrarna

I mål om äktenskapsskillnad får domstolen dessutom, med tillämpning av bestämmelserna i föräldrabalken, förordna om vad som *ska* gälla i fråga om vårdnad, boende, umgänge och bidrag till barns underhåll för tiden till dess att en sådan fråga har avgjorts genom en dom som har vunnit laga kraft eller föräldrarna har

¹ Senast lydelse 1998:320.

har träffat ett avtal om frågan och, i de fall det krävs för att avtalet *skall* gälla, avtalet har godkänts av socialnämnden.

träffat ett avtal om frågan och, i de fall det krävs för att avtalet *ska* gälla, avtalet har godkänts av socialnämnden.

18 kap.

2 §¹

Om handläggningen av ett mål om äktenskapsskillnad har avslutats utan att det har bestämts vem av makarna som *skall* ha rätt att bo kvar i deras gemensamma bostad till dess att bodelning har skett, får domstolen på ansökan av en av makarna meddela sådant förordnande. Domstolen får därvid också för samma tid, på begäran av någon av makarna, förbjuda makarna att besöka varandra. Domstolen får även ändra ett tidigare förordnande.

På begäran av någon av makarna får domstolen besluta om vad som *skall* gälla enligt första stycket för tiden till dess att frågan har avgjorts genom beslut som har vunnit laga kraft. Ett sådant interimistiskt beslut får verkställas och gäller på samma sätt som ett beslut som har vunnit laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av domstolen och *skall* omprövas när ärendet slutligt avgörs.

Om någon överträder ett *besöksförbud* som meddelats enligt första eller andra stycket, tillämpas 24 § lagen (1988:688) om *besöksförbud*.

Innan domstolen meddelar ett beslut *skall* motparten få tillfälle att yttra sig.

En ansökan enligt första stycket *skall* ges in till en tingsrätt som är behörig att pröva tvist om bodelning mellan makarna. Till samma tingsrätt inges ansökan om rättens tillstånd enligt 7 kap. 8 §

Om handläggningen av ett mål om äktenskapsskillnad har avslutats utan att det har bestämts vem av makarna som *ska* ha rätt att bo kvar i deras gemensamma bostad till dess att bodelning har skett, får domstolen på ansökan av en av makarna meddela sådant förordnande. Domstolen får därvid också för samma tid, på begäran av någon av makarna, förbjuda makarna att besöka varandra. Domstolen får även ändra ett tidigare förordnande.

På begäran av någon av makarna får domstolen besluta om vad som *ska* gälla enligt första stycket för tiden till dess att frågan har avgjorts genom beslut som har vunnit laga kraft. Ett sådant interimistiskt beslut får verkställas och gäller på samma sätt som ett beslut som har vunnit laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av domstolen och *ska* omprövas när ärendet slutligt avgörs.

Om någon överträder ett *förbud* som meddelats enligt första eller andra stycket, tillämpas 24 § lagen (1988:688) om *kontaktförbud*.

Innan domstolen meddelar ett beslut *ska* motparten få tillfälle att yttra sig.

En ansökan enligt första stycket *ska* ges in till en tingsrätt som är behörig att pröva tvist om bodelning mellan makarna. Till samma tingsrätt inges ansökan om rättens tillstånd enligt 7 kap. 8 §

¹ Senaste lydelse 2003:486.

eller om rättens förordnande enligt 9 kap. 8 § att egendom *skall* sättas under särskild förvaltning. Om ett mål om äktenskapsskillnad pågår, *skall* dock en sådan ansökan alltid ges in till den tingsrätt som har tagit upp målet.

eller om rättens förordnande enligt 9 kap. 8 § att egendom *ska* sättas under särskild förvaltning. Om ett mål om äktenskapsskillnad pågår, *ska* dock en sådan ansökan alltid ges in till den tingsrätt som har tagit upp målet.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011.

2.2 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att det i brottsbalken ska införas en ny paragraf, 4 kap. 4 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

4 b §

Den som förföljer en annan person genom brottsliga gärningar som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,

2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,

3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,

4. hemfridsbrott eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 §,

5. ofredande enligt 4 kap. 7 §,

6. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,

7. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,

8. åverkan enligt 12 kap. 2 § första stycket, eller

9. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud,

döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för olaga förföljelse till fängelse i högst fyra år.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011.

2.3 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 11 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2010:110

Föreslagen lydelse

13 kap.

11 §

I följande fall får Försäkringskassan besluta att en annan person som är försäkrad för tillfällig föräldrapenning och som i stället för en far eller mor avstår från sitt förvärvsarbete i samband med ett barns födelse ska ha rätt till tillfällig föräldrapenning för ändamål som anges i 10 §:

1. Barnet har inte någon far som har rätt till tillfällig föräldrapenning.
2. Barnets mor är avliden.
3. Barnets far avstår från sin rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 10 § och det skulle vara oskäligt att inte låta honom avstå.
4. Barnets far kan inte utnyttja sin rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 10 §.
5. Barnets far kommer sannolikt inte att utnyttja sin rätt enligt 10 § på grund av *besöksförbud* enligt lagen (1988:688) om *besöksförbud* eller liknande eller på grund av andra särskilda omständigheter.
5. Barnets far kommer sannolikt inte att utnyttja sin rätt enligt 10 § på grund av *kontaktförbud* enligt lagen (1988:688) om *kontaktförbud* eller liknande eller på grund av andra särskilda omständigheter.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:688) om besöksförbud

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1988:688) om besöksförbud dels att rubriken till lagen, 1–9, 11–17, 19 och 21–24 §§ samt rubrikerna närmast före 1, 23 och 24 §§ ska ha följande lydelse, dels att det ska införas fem nya paragrafer, 2 a, 12 a och 25–27 §§, samt närmast före 26 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lagen om besöksförbud

Lagen om kontaktförbud

*Förutsättningar för besöksförbud,
m.m.*

Förutsättningar för kontaktförbud

1 §

Enligt denna lag får förbud meddelas för en person att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denna person (*besöksförbud*).

Besöksförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda. Vid bedömningen av om sådan risk föreligger skall särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot *den andra personens* liv, hälsa, frihet eller frid.

Kan syftet med ett *besöksförbud* tillgodoses genom någon mindre ingripande åtgärd, får förbud inte meddelas.

Ett *besöksförbud* omfattar inte kontakter som med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogade.

Enligt denna lag får förbud meddelas för en person att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denna person (*kontaktförbud*).

Kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda. Vid bedömningen av om *det finns en* sådan risk *ska det* särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot *någon persons* liv, hälsa, frihet eller frid.

Ett kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla. Kan syftet med ett *kontaktförbud* tillgodoses genom någon mindre ingripande åtgärd, får förbud inte meddelas.

Ett *kontaktförbud* omfattar inte kontakter som med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogade.

1 a §¹

Besöksförbud enligt 1 § får avse också förbud att uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med annan, om det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot en sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid (*besöksförbud* avseende gemensam bostad).

Besöksförbud avseende gemensam bostad får meddelas endast om

1. skälen för ett sådant förbud väger väsentligt tyngre än det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den som förbudet avses gälla, och

2. den som förbudet avses skydda förbinder sig att medverka till att den mot vilken förbudet avses gälla i rimlig utsträckning får tillgång till sina personliga tillhörigheter.

Kontaktförbud enligt 1 § får avse också förbud att uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med annan, om det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot en sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid (*kontaktförbud* avseende gemensam bostad).

Kontaktförbud avseende gemensam bostad får meddelas endast om

1. skälen för ett sådant förbud väger väsentligt tyngre än det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den *mot vilken* förbudet avses gälla, och

2 §²

Om det kan antas att ett *besöksförbud* enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas (utvidgat *besöksförbud*).

Den som har överträtt ett utvidgat *besöksförbud* får meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område än som följer av första stycket (särskilt utvidgat *besöksförbud*). Förbudet får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra personen har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas. Det får inte avse ett större område än vad som är nödvändigt.

Om det kan antas att ett *kontaktförbud* enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas (utvidgat *kontaktförbud*).

Den som har överträtt ett utvidgat *kontaktförbud* får meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område än som följer av första stycket (särskilt utvidgat *kontaktförbud*). Förbudet får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra personen har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas. Det får inte avse ett större område än vad som är nödvändigt.

Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervak-

¹ Senaste lydelse 2003:484.

² Senaste lydelse 2003:484.

Särskilt utvidgat *besöksförbud* får meddelas endast om skälen för ett sådant *beslut* väger väsentligt tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den som förbudet avses gälla.

ning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Särskilt utvidgat *kontaktförbud* får meddelas endast om skälen för ett sådant *förbud* väger väsentligt tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den *mot vilken* förbudet avses gälla.

2 a §

När ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning har meddelats, är den mot vilken förbudet gäller skyldig att medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå.

3 §

Ett *besöksförbud* skall fördes med de begränsningar och undantag som är *påkallade* med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet.

Ett *kontaktförbud* ska fördes med de begränsningar och undantag som är *nödvändiga* med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet.

4 §³

Besöksförbud skall meddelas för viss tid, *högst ett år*. *Besöksförbud* avseende gemensam bostad får *dock* meddelas för högst 30 dygn.

Kontaktförbud ska meddelas för viss tid. *Kontaktförbud* avseende gemensam bostad får meddelas för högst *två månader*. *Särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning får meddelas för högst sex månader*. *I övrigt får kontaktförbud meddelas för högst ett år.*

Besöksförbudet gäller omedelbart, om inte annat bestäms.

Ett *besöksförbud* får *förlängas med högst ett år i taget*. Ett *besöksförbud* avseende gemensam bostad får endast förlängas om det finns särskilda skäl och med högst *sju dygn* i taget.

Kontaktförbudet gäller omedelbart, om inte annat bestäms.

Ett *kontaktförbud* avseende gemensam bostad får endast förlängas om det finns särskilda skäl och med högst *två veckor* i taget. *Ett särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning får förlängas med högst tre månader i taget*. *I övrigt*

³ Senaste lydelse 2003:484.

får ett kontaktförbud förlängas med högst ett år i taget.

5 §⁴

Ett beslut om *besöksförbud* ska delges den mot vilken förbudet avses gälla. Delgivning får inte ske enligt 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:000).

Ett beslut om *kontaktförbud* ska delges den mot vilken förbudet avses gälla. Delgivning får inte ske enligt 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:000).

6 §⁵

Kan det antas att *besöksförbud* avseende gemensam bostad kommer att meddelas, är den som förbudet avses gälla skyldig att på tillsägelse av en polisman följa med till ett förhör som hålls omedelbart därefter, om förhör på platsen inte kan äga rum eller det *annars* är av vikt för utredningen att den som förbudet avses gälla följer med till förhör. Väger han eller hon utan giltig orsak, får polismannen ta med honom eller henne till förhöret.

Kan det antas att *kontaktförbud* avseende gemensam bostad kommer att meddelas, är den *mot vilken* förbudet avses gälla skyldig att på tillsägelse av en polisman följa med till ett förhör som hålls omedelbart därefter, om förhör på platsen inte kan äga rum eller det *av annan anledning* är av vikt för utredningen att den *mot vilken* förbudet avses gälla följer med till förhör. Väger han eller hon utan giltig orsak, får polismannen ta med honom eller henne till förhöret.

Ett förhör enligt första stycket får inte avslutas senare än sex timmar efter det att den förhörde togs med till förhöret.

6 a §⁶

Frågor om *besöksförbud* skall handläggas skyndsamt.

I fråga om *besöksförbud* avseende gemensam bostad skall åklagarens beslut i ärendet meddelas med särskild skyndsamhet. Har den som avses med förbudet tagits med till förhör *skall* beslut i ärendet, om det inte finns något synnerligt hinder, meddelas i samband med att förhöret avslutas.

Frågor om *kontaktförbud* ska handläggas skyndsamt.

I fråga om *kontaktförbud* avseende gemensam bostad *ska* åklagarens beslut i ärendet meddelas med särskild skyndsamhet. Har den som avses med förbudet tagits med till förhör *ska* beslut i ärendet, om det inte finns något synnerligt hinder, meddelas i samband med att förhöret avslutas.

7 §

Frågor om *besöksförbud* prövas av allmän åklagare och tas upp på

Frågor om *kontaktförbud* prövas av allmän åklagare och tas upp på

⁴ Lydelse enligt prop. 2009/10:237.

⁵ Senaste lydelse 2003:484.

⁶ Senaste lydelse 2003:484.

begäran av den som förbudet avses skydda eller när det annars finns anledning till det.

begäran av den som förbudet avses skydda eller när det annars finns anledning till det.

7 a §⁷

I *fråga* om *besöksförbud* avseende gemensam bostad *skall* ett offentligt biträde förordnas för den som förbudet gäller eller avses gälla, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Frågan om förordnande *skall* prövas så snart som möjligt.

I *frågor* om *kontaktförbud* avseende gemensam bostad *eller särskilt utvidgat kontaktförbud ska* ett offentligt biträde förordnas för den som förbudet gäller eller avses gälla, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Frågan om förordnande *ska* prövas så snart som möjligt.

Ett sådant biträde har samma rättigheter som en offentlig försvarare.

8 §

Prövningen av frågor om *besöksförbud* ankommer på åklagaren *i* den ort där förbudet helt eller huvudsakligen avses bli tillämpat eller där den mot vilken förbudet avses gälla har *sitt* hemvist eller mera varaktigt uppehåller sig. Är den sistnämnde misstänkt för brott som har betydelse för frågan om *besöksförbud*, får frågan prövas även av åklagare som är behörig att väcka åtal för brottet.

Prövningen av frågor om *kontaktförbud* ankommer på åklagaren *på* den ort där förbudet helt eller huvudsakligen avses bli tillämpat eller där den mot vilken förbudet avses gälla har *sin* hemvist eller mera varaktigt uppehåller sig. Är den sistnämnde misstänkt för brott som har betydelse för frågan om *kontaktförbud*, får frågan prövas även av åklagare som är behörig att väcka åtal för brottet.

I fråga om åklagare tillämpas vidare 7 kap. rättegångsbalken.

9 §

För utredning av frågor om *besöksförbud* får åklagaren anlita biträde av polismyndighet.

För utredning av frågor om *kontaktförbud* får åklagaren anlita biträde av polismyndighet.

I fråga om utredningen gäller i tillämpliga delar 23 kap. 4, 6, 7 och 9–12 §§ rättegångsbalken. *Härvid skall vid* tillämpningen av 4 och 11 §§ bestämmelserna om den som är misstänkt i stället avse den mot vilken förbudet avses gälla.

I fråga om utredningen gäller i tillämpliga delar 23 kap. 4, 6, 7 och 9–12 §§ rättegångsbalken. *Vid* tillämpningen av 4 och 11 §§ *ska* bestämmelserna om den som är misstänkt i stället avse den mot vilken förbudet avses gälla.

11 §⁸

Innan frågan om *besöksförbud*

Innan frågan om *kontaktförbud*

⁷ Senaste lydelse 2003:484.

⁸ Senaste lydelse 2009:437.

prövas, ska den mot vilken förbudet avses gälla *samt* den som förbudet avses skydda underrättas om uppgifter som har tillförts ärendet genom någon annan än honom eller henne själv och ges tillfälle att yttra sig över dem. Frågan får dock avgöras utan att så har skett, om åtgärderna är uppenbart obehövligen, om det kan befaras att det annars skulle bli avsevärt svårare att genomföra beslutet i ärendet eller om avgörandet inte kan *uppskjutas*.

Åklagaren bestämmer hur underrättelse enligt första stycket ska ske. Underrättelseskyldigheten gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

12 §

Ett beslut varigenom åklagaren avgör ett ärende om *besöksförbud* skall vara skriftligt och ange

1. den som förbudet avses skydda och
2. förbudets innebörd och omfattning,
3. de skäl som har bestämt utgången,
4. åberopade lagrum,
5. *påföljden* vid överträdelse av förbudet *samt*

6. upplysning om möjligheten att få rättens prövning enligt 14 § och att begära omprövning enligt 23 §.

Ett beslut varigenom åklagaren avgör ett ärende om *kontaktförbud* ska vara skriftligt och ange

5. *vilken påföljd* som överträdelse av förbudet *kan medföra, och*

12 a §

Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning ska, utöver vad som anges i 12 §, ange

1. *den polismyndighet som är ansvarig för den elektroniska övervakningen,*

2. *när den elektroniska övervakningen ska inledas och hur det ska ske,*

3. *vad den mot vilken förbudet gäller är skyldig att göra för att medverka till att övervakningen kommer till stånd och kan fortgå, och*

4. *vilken påföljd som hindrande av elektronisk övervakning kan medföra.*

13 §

Vid åklagarens handläggning av ärenden om *besöksförbud* gäller i övrigt 4–9 §§, 14–15 §§, 20 § första stycket andra meningen 1, 3 och 4 och andra stycket samt 26 § förvaltningslagen (1986:223).

Vid åklagarens handläggning av ärenden om *kontaktförbud* gäller i övrigt 4–9, 14, 15 §§, 20 § första stycket andra meningen 1, 3 och 4 och andra stycket samt 26 § förvaltningslagen (1986:223).

13 a §⁹

När ett beslut om *besöksförbud* avseende gemensam bostad har meddelats får en polisman avlägsna den *som avses med* förbudet från bostaden.

När ett beslut om *kontaktförbud* avseende gemensam bostad har meddelats får en polisman avlägsna den *mot vilken* förbudet gäller från bostaden.

När ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning har meddelats, är polismyndigheten på den ort där förbudet helt eller huvudsakligen avses bli tillämpat ansvarig för verkställigheten av den elektroniska övervakningen.

Den polismyndighet som avses i andra stycket får överlämna ansvaret för verkställighet av den elektroniska övervakningen till en annan polismyndighet. Innan ansvaret överlämnas ska samråd ske mellan myndigheterna.

14 §¹⁰

Åklagarens beslut i fråga om *besöksförbud* skall prövas av tingsrätten, om den som har ålagts *besöksförbud* eller den som förbudet avses skydda begär det. Begäran om sådan prövning skall göras skriftligen eller muntligen hos åklagaren, som i så fall skall överlämna ärendet till rätten. Omfattar ärendet beslut om *besöksförbud* avseende gemensam bostad skall åklagaren utan dröjsmål överlämna ärendet till rätten.

Åklagarens beslut i fråga om *kontaktförbud* ska prövas av tingsrätten, om den som har ålagts *kontaktförbud* eller den som förbudet avses skydda begär det. Begäran om sådan prövning ska göras skriftligen eller muntligen hos åklagaren, som i så fall ska överlämna ärendet till rätten. Omfattar ärendet beslut om *kontaktförbud* avseende gemensam bostad ska åklagaren utan dröjsmål överlämna ärendet till rätten.

⁹ Senaste lydelse 2003:484.

¹⁰ Senaste lydelse 2003:484.

15 §¹¹

Behörig domstol är den tingsrätt där åklagare som har prövat frågan om *besöksförbud* skall föra talan i brottmål i allmänhet. Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om *besöksförbud* avseende gemensam bostad, *skall* vad som sägs i 19 kap. 12 § andra meningen rättegångsbalken om domstols befattning med förundersökning och användande av tvångsmedel tillämpas.

Behörig domstol är den tingsrätt där åklagare som har prövat frågan om *kontaktförbud* ska föra talan i brottmål i allmänhet. Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om *kontaktförbud* avseende gemensam bostad, *ska* vad som sägs i 19 kap. 12 § andra meningen rättegångsbalken om domstols befattning med förundersökning och användande av tvångsmedel tillämpas.

16 §

Har åklagaren beslutat om *besöksförbud*, är han skyldig att på begäran av den som förbudet avses skydda föra dennes talan vid rätten, om inte särskilda skäl talar mot det.

Rätten *skall* begära yttrande av åklagaren, om det inte är obehövligt.

Har åklagaren beslutat om *kontaktförbud*, är han skyldig att på begäran av den som förbudet avses skydda föra dennes talan vid rätten, om inte särskilda skäl talar mot det.

Rätten *ska* begära yttrande av åklagaren, om det inte är obehövligt.

17 §

Rätten får förordna att ett *besöksförbud* tills vidare inte *skall* gälla. Om *besöksförbud* inte tidigare meddelats, får rätten meddela sådant förbud fram till dess att ärendet avgjorts slutligt.

Rätten får förordna att ett *kontaktförbud* tills vidare inte *ska* gälla. Om *kontaktförbud* inte tidigare meddelats, får rätten meddela sådant förbud fram till dess att ärendet avgjorts slutligt.

19 §¹²

Sammanträde inför rätten *skall* alltid hållas, om någon part begär det.

Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om *besöksförbud* avseende gemensam bostad *skall* tingsrätten även utan särskild begäran hålla sammanträde i ärendet så snart det kan ske och, om det inte finns något synnerligt hinder, senast på fjärde dagen efter det att rättens prövning *påkallades* hos åklagaren.

Sammanträde inför rätten *ska* alltid hållas om någon part begär det.

Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om *kontaktförbud* avseende gemensam bostad *ska* tingsrätten även utan särskild begäran hålla sammanträde i ärendet så snart det kan ske och, om det inte finns något synnerligt hinder, senast på fjärde dagen efter det att rättens prövning *begärdes* hos åklagaren.

¹¹ Senaste lydelse 2003:484.

¹² Senaste lydelse 2003:484.

Ärendet *skall*, om det inte finns något synnerligt hinder, avgöras i anslutning till sammanträdet.

Ärendet *ska*, om det inte finns något synnerligt hinder, avgöras i anslutning till sammanträdet.

21 §¹³

Vid rättens handläggning av ärenden om *besöksförbud* gäller i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden. *Därvid gäller i fråga om begäran om prövning vad som sägs i den lagen om ansökan.*

Vid rättens handläggning av ärenden om *kontaktförbud* gäller i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden. *I fråga om en begäran om prövning gäller vad som sägs i den lagen om ansökan.*

Ett beslut varigenom rätten avgör ett ärende om kontaktförbud ska innehålla de uppgifter som anges i 12 § första stycket 1–5 och 12 a §.

22 §

Har någon begärt rättens prövning av ett beslut i fråga om *besöksförbud* och är den mot vilken förbudet avses gälla misstänkt för brott som har betydelse för prövning av frågan om förbudet, får beslutet i fråga om *besöksförbud* prövas i mål om allmänt åtal rörande brottet. *Därvid tillämpas bestämmelserna om rättegång i ett sådant mål.*

Har någon begärt rättens prövning av ett beslut i fråga om *kontaktförbud* och är den mot vilken förbudet avses gälla misstänkt för brott som har betydelse för prövning av frågan om förbudet, får beslutet i fråga om *kontaktförbud* prövas i mål om allmänt åtal rörande brottet. *Bestämmelserna om rättegång ska tillämpas i ett sådant mål.*

Hävande eller ändring av besöksförbud

Hävande eller ändring av kontaktförbud

23 §

Om det på grund av ändrade förhållanden finns skäl till det, får åklagaren häva eller ändra ett beslut i fråga om *besöksförbud* som har meddelats av åklagaren eller rätten.

Om det på grund av ändrade förhållanden finns skäl till det, får åklagaren häva eller ändra ett beslut i fråga om *kontaktförbud* som har meddelats av åklagaren eller rätten.

Första stycket gäller dock inte om beslutet är föremål för rättens prövning.

om beslutet är föremål för rättens prövning.

Överträdelse av besöksförbud

Överträdelse av kontaktförbud

24 §¹⁴

Den som bryter mot ett

Den som bryter mot ett

¹³ Senaste lydelse 1996:263.

¹⁴ Senaste lydelse 1989:1075.

besöksförbud döms för överträdelse av *besöksförbud* till böter eller fängelse i högst ett år.

I ringa fall *skall* inte dömas till ansvar.

kontaktförbud döms för överträdelse av kontaktförbud till böter eller fängelse i högst ett år.

I ringa fall *ska* inte dömas till ansvar.

25 §¹⁵

Den som har meddelats ett särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå, döms för hindrande av elektronisk övervakning till böter eller fängelse i högst ett år.

Positioneringsuppgifter

26 §

Uppgifter om positionering vid elektronisk övervakning får endast tas fram när

1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i 2 § andra stycket, eller

2. pågående elektronisk övervakning hindras.

27 §

Uppgifter om positionering vid elektronisk övervakning får bevaras i högst två månader.

När uppgifter om positionering inte längre får bevaras ska de omedelbart förstöras.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011. Ett besöksförbud som har meddelats enligt äldre föreskrifter ska efter ikraftträdandet anses som ett kontaktförbud enligt denna lag.

¹⁵ Tidigare 25 § upphävd genom 1989:1075.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Infaller den tid, då enligt lag eller särskild författning en åtgärd senast *skall* vidtas, på en söndag, annan allmän helgdag, lördag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton, får åtgärden vidtas nästa vardag.

Infaller den tid, då enligt lag eller särskild författning en åtgärd senast *ska* vidtas, på en söndag, annan allmän helgdag, lördag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton, får åtgärden vidtas nästa vardag.

Första stycket gäller inte i fråga om

1. de frister för häktningsframställning och häktningsförhandling som anges i 24 kap. 12 och 13 §§, 17 § fjärde stycket och 19 § rättegångsbalken, och

2. den frist för sammanträde i ärende om *besöksförbud* avseende gemensam bostad som anges i 19 § andra stycket lagen (1988:688) om *besöksförbud*.

2. den frist för sammanträde i ärende om *kontaktförbud* avseende gemensam bostad som anges i 19 § andra stycket lagen (1988:688) om *kontaktförbud*.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011.

¹ Senaste lydelse 2005:44.

2.6 Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Härigenom föreskrivs att 16 § folkbokföringslagen (1991:481) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §¹

En person som av särskilda skäl kan antas bli utsatt för brott, förföljelser eller allvarliga trakasserier på annat sätt, får vid flyttning medges att vara folkbokförd på den gamla folkbokföringsorten (kvarskrivning). Kvarskrivning kan ske endast efter ansökan från den enskilde.

Kvarskrivning får medges endast om den enskildes behov av skydd inte kan tillgodoses genom <i>besöksförbud</i> eller på annat sätt.	Kvarskrivning får medges endast om den enskildes behov av skydd inte kan tillgodoses genom <i>kontaktförbud</i> eller på annat sätt.
---	--

Kvarskrivning får även avse den utsatte personens medflyttande familj.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011.

¹ Senaste lydelse 1997:989.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård

Häri genom föreskrivs att 28 § lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 §¹

Ges en patient rättspsykiatrisk vård som är förenad med särskild utskrivningsprövning ska chefsöverläkaren, om det behövs med hänsyn till brottet och övriga omständigheter, ge målsäganden möjlighet att begära att bli underrättad när

1. patienten har lämnat sjukvårdsinrättningen utan tillstånd eller inte har återvänt dit sedan tiden för ett tillstånd att vistas utanför inrättningens område har gått ut eller tillståndet har återkallats,
2. beslut har fattats om att patienten får vistas utanför sjukvårdsinrättningens område,
3. beslut har fattats om att patienten ska genomgå öppen rättspsykiatrisk vård, eller
4. beslut har fattats om att vården ska upphöra.

Önskar målsäganden underrättelse, ska en sådan ges vid beslut som anges i denna paragraf innan patienten lämnar vårdinrättningen och annars så snart som möjligt.

Om det finns särskilda skäl får en sådan underrättelse lämnas utan att målsäganden begärt att bli underrättad.

Underrättelsen ska utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Underrättelsen ska innehålla information om de regler som gäller för meddelande av *besöksförbud* enligt lagen (1988:688) om *besöksförbud*.

Underrättelsen ska utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Underrättelsen ska innehålla information om de regler som gäller för meddelande av *kontaktförbud* enligt lagen (1988:688) om *kontaktförbud*.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011.

¹ Senaste lydelse 2008:416.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård

Härigenom föreskrivs att 21 § lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §¹

Om den dömda undergår slutna ungdomsvård för ett brott som har riktat sig mot någons liv, hälsa, frihet eller frid, *skall* målsäganden tillfrågas om han eller hon vill bli underrättad om följande:

1. vid vilket särskilt ungdomshem den dömda befinner sig,
2. när den dömda frigges,
3. om den dömda förflyttas,
4. om den dömda vistas utanför det särskilda ungdomshemmet, och
5. om den dömda rymmer.

Underrättelse om en planerad vistelse utanför det särskilda ungdomshemmet behöver inte lämnas, när en underrättelse på grund av beslutad bevakning eller andra förhållanden framstår som uppenbart obehövlig. Detsamma gäller när en underrättelse på goda grunder kan antas allvarligt äventyra den dömdes egen säkerhet.

Underrättelse till målsägande om frigivning *skall* lämnas i lämplig tid före frigivningen. I andra fall *skall* underrättelsen lämnas så tidigt som möjligt. Underrättelsen *skall* utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Underrättelsen *skall* innehålla information om de regler som gäller för meddelande av *besöksförbud* enligt lagen (1988:688) om *besöksförbud*.

Om den dömda undergår slutna ungdomsvård för ett brott som har riktat sig mot någons liv, hälsa, frihet eller frid, *ska* målsäganden tillfrågas om han eller hon vill bli underrättad om följande:

Underrättelse till målsägande om frigivning *ska* lämnas i lämplig tid före frigivningen. I andra fall *ska* underrättelsen lämnas så tidigt som möjligt. Underrättelsen *ska* utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Underrättelsen *ska* innehålla information om de regler som gäller för meddelande av *kontaktförbud* enligt lagen (1988:688) om *kontaktförbud*.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011.

¹ Senaste lydelse 2006:935.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

Häri genom föreskrivs att 3, 16 och 17 §§ lagen (1998:620) om belastningsregister ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Registret ska innehålla uppgifter om den som

1. genom dom, beslut, strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot har ålagts påföljd för brott,
2. har ålagts förvandlingsstraff för böter,
3. med tillämpning av 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd,
4. på grund av åklagares beslut enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken, 9 eller 17 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare eller 46 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall inte har åtalats för brott, eller
5. har meddelats *besöksförbud* enligt lagen (1988:688) om *besöksförbud* eller tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang, dock inte tillträdesförbud enligt 9 a § i den sistnämnda lagen.

5. har meddelats *kontaktförbud* enligt lagen (1988:688) om *kontaktförbud* eller tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang, dock inte tillträdesförbud enligt 9 a § i den sistnämnda lagen.

16 §²

En uppgift i registret *skall* En uppgift i registret *ska* gallras gallras

1. om en överrätt genom dom eller beslut frikânt den registrerade för den åtalade gärningen,
2. om en domstol efter resning har meddelat dom eller beslut som avses i 1,
3. om dom, beslut, strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot har undanröjts,
4. om överrätt har upphävt ett beslut om förvandlingsstraff för böter,
5. om åklagares beslut att meddela åtalsunderlåtelse har återkallats,
6. om *besöksförbud* eller tillträdesförbud har upphävts eller
6. om *kontaktförbud* eller tillträdesförbud har upphävts, eller
7. när den registrerade har avlidit.

¹ Senaste lydelse 2009:102.

² Senaste lydelse 2005:322.

17 §³

Utöver vad som följer av 16 § ska uppgifter om

1. fängelse- eller förvandlingsstraff för böter gallras tio år efter frigivningen,

2. fängelsestraff som ska anses helt verkställt genom tidigare frihetsberövande eller från vilket någon genom beslut om nåd helt har befriats gallras tio år efter domen eller beslutet,

3. fängelsestraff som har fallit bort enligt 35 kap. 8 eller 9 § brottsbalken eller förvandlingsstraff för böter som har fallit bort enligt 18 eller 21 § bötesverkställighetslagen (1979:189) gallras fem år efter det att straffet föll bort,

4. skyddstillsyn eller villkorlig dom gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

5. sluten ungdomsvård gallras tio år efter det att påföljden helt verkställts,

6. ungdomsvård eller överlämnande till vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

7. överlämnande till rättspsykiatrisk vård gallras tio år efter utskrivningen,

8. ungdomstjänst gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

9. böter gallras fem år efter domen, beslutet eller godkännandet av strafföreläggandet eller föreläggandet av ordningsbot,

10. att någon enligt 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

11. åklagares beslut att inte åtala för brott gallras

a) tio år efter beslutet, eller

b) tre år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet,

13. beslut om *besöksförbud* 13. beslut om *kontaktförbud*
gallras tio år efter beslutet, och gallras tio år efter beslutet, och

14. beslut om tillträdesförbud gallras fem år efter beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011.

³ Senaste lydelse 2010:540.

2.10 Förslag till lag om ändring i sambolagen (2003:376)

Häri genom föreskrivs att 28 och 31 §§ sambolagen (2003:376) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

På ansökan av en sambo *skall* domstolen i fråga om en bostad som enligt 8 § *skall* ingå i bodelning bestämma vem av samborna som *skall* ha rätt att bo kvar i bostaden till dess att bodelning har gjorts. Domstolen får därvid också för samma tid, på begäran av någon av samborna, förbjuda samborna att besöka varandra. Domstolen får även ändra ett tidigare förordnande.

På begäran av någon av samborna får domstolen besluta om vad som *skall* gälla enligt första stycket för tiden till dess att frågan har avgjorts genom beslut som har vunnit laga kraft. Ett sådant interimistiskt beslut får verkställas och gäller på samma sätt som ett beslut som har vunnit laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av domstolen och *skall* omprövas när ärendet slutligt avgörs.

Om någon överträder ett *besöksförbud* som meddelats enligt första eller andra stycket, tillämpas 24 § lagen (1988:688) om *besöksförbud*.

Innan domstolen meddelar ett beslut *skall* motparten få tillfälle att yttra sig.

28 §¹

På ansökan av en sambo *ska* domstolen i fråga om en bostad som enligt 8 § *ska* ingå i bodelning bestämma vem av samborna som *ska* ha rätt att bo kvar i bostaden till dess att bodelning har gjorts. Domstolen får därvid också för samma tid, på begäran av någon av samborna, förbjuda samborna att besöka varandra. Domstolen får även ändra ett tidigare förordnande.

På begäran av någon av samborna får domstolen besluta om vad som *ska* gälla enligt första stycket för tiden till dess att frågan har avgjorts genom beslut som har vunnit laga kraft. Ett sådant interimistiskt beslut får verkställas och gäller på samma sätt som ett beslut som har vunnit laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av domstolen och *ska* omprövas när ärendet slutligt avgörs.

Om någon överträder ett *förbud* som meddelats enligt första eller andra stycket, tillämpas 24 § lagen (1988:688) om *kontaktförbud*.

Innan domstolen meddelar ett beslut *ska* motparten få tillfälle att yttra sig.

31 §²

I mål om rätt att överta bostad enligt 22 § får domstolen, för tiden

I mål om rätt att överta bostad enligt 22 § får domstolen, för tiden

¹ Senaste lydelse 2003:485.

² Senaste lydelse 2003:485.

till dess att frågan har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft, på yrkande av någon av samborna bestämma vem av dem som *skall* ha rätt att bo kvar i bostaden. Domstolen får därvid också för samma tid, på begäran av någon av samborna, förbjuda samborna att besöka varandra. Om rätt att bo kvar i bostaden tillerkänns den sambo som inte har hyres- eller bostadsrätten, *skall* domstolen också på yrkande bestämma vad sambon *skall* betala till den andra sambon för nyttjandet av bostaden och vad den förstnämnda sambon i övrigt *skall* iakttas.

Har den ena sambon berättigats att bo kvar i bostaden, är den andra sambon skyldig att genast flytta därifrån.

Ett beslut enligt första stycket får verkställas och gäller på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av domstolen och *skall* omprövas när målet avgörs.

Om någon överträder ett *besöksförbud* som meddelats enligt första stycket, tillämpas 24 § lagen (1988:688) om *besöksförbud*.

Innan domstolen meddelar ett beslut *skall* motparten få tillfälle att yttra sig.

till dess att frågan har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft, på yrkande av någon av samborna bestämma vem av dem som *ska* ha rätt att bo kvar i bostaden. Domstolen får därvid också för samma tid, på begäran av någon av samborna, förbjuda samborna att besöka varandra. Om rätt att bo kvar i bostaden tillerkänns den sambo som inte har hyres- eller bostadsrätten, *ska* domstolen också på yrkande bestämma vad sambon *ska* betala till den andra sambon för nyttjandet av bostaden och vad den förstnämnda sambon i övrigt *ska* iakttas.

Ett beslut enligt första stycket får verkställas och gäller på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av domstolen och *ska* omprövas när målet avgörs.

Om någon överträder ett *förbud* som meddelats enligt första stycket, tillämpas 24 § lagen (1988:688) om *kontaktförbud*.

Innan domstolen meddelar ett beslut *ska* motparten få tillfälle att yttra sig.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011.

2.11 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Häri genom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att rubriken närmast efter rubriken till 35 kap. ska lyda ”Förundersökning, register, kontaktförbud, m.m.”,

dels att 35 kap. 5 § och rubriken närmast före 35 kap. 5 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 kap.

Besöksförbud

Kontaktförbud

5 §

Sekretess gäller i ärende enligt lagen (1988:688) om *besöksförbud* för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i ärende enligt lagen (1988:688) om *kontaktförbud* för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 6 juli 2006 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda vilka skyddsåtgärder som är lämpligast för att förstärka skyddet för personer som utsätts för hot eller förföljelse (dir. 2006:84). I uppdraget ingick att föreslå förändringar som kan leda till en bättre och mer ändamålsenlig användning av besöksförbud samt att överväga och lämna förslag på en rättslig lösning som medger att besöksförbud kan kontrolleras med elektronisk övervakning. Utredaren skulle också analysera straffbestämmelsernas tillämplighet vid upprepade trakasserier och förföljelser (stalkning) och överväga om lagstiftningen borde förändras för att förstärka skyddet mot sådana beteenden. Utredningen antog namnet Stalkningsutredningen.

Utredningen överlämnade i oktober 2008 betänkandet Stalkning – ett allvarligt brott (SOU 2008:81). En sammanfattning av betänkandet och dess lagförslag finns i *bilaga 1* och *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2008/8198/KRIM).

I detta ärende behandlar regeringen utredningens förslag när det gäller kontaktförbud, förutsättningar för att förena kontaktförbud med elektronisk övervakning och en straffbestämmelse om olaga förföljelse. Övriga delar i utredningens förslag är föremål för fortsatt beredning i Regeringskansliet.

4 Allmänna utgångspunkter och nuvarande ordning

4.1 Allmänna utgångspunkter

Ett stort antal personer utsätts varje år för våld, hot och trakasserier i sin vardag. Den fysiska och psykiska ohälsa som uppstår till följd av detta kan många gånger vara både betydande och bestående. Det är en angelägen uppgift för samhället att öka tryggheten samt ge skydd till de personer som lever i rädsla på grund av att de är utsatta för våld, hot eller trakasserier. För regeringen är det en målsättning att alla människor ska ha rätt att leva i trygghet och säkerhet. Att slippa utsättas för våld och hot är en förutsättning för att kunna åtnjuta mänskliga rättigheter. Regeringen vill därför ge rättsväsendet förbättrade möjligheter att förebygga och beakta allvaret i våld, hot och trakasserier samt att förstärka skyddet för de utsatta.

Olika åtgärder har vidtagits för att stärka det brottsförebyggande arbetet, öka stödet generellt till brottsoffer och för att förbättra situationen för de som misshandlas och trakasseras av närstående eller tidigare närstående. Regeringen har genom de åtgärder som genomförs

inom ramen för handlingsplanen för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer, gett förutsättningar för en höjd ambitionsnivå i kampen mot våldsbrottsligheten (skr. 2007/08:39). Särskilda medel har avsatts och ett stort antal uppdrag har getts för att bl.a. främja rättsväsendets arbete och stödja andra aktörer i dessa frågor.

4.1.1 Förföljelse och trakasserier

Trakasserier i form av våld, upprepad förföljelse och oönskade kontakter som uppfattas som störande, hotfulla, kränkande eller skrämmande har uppmärksammats särskilt under senare år. Det kan vara fråga om hot, ovälkomna besök, ideliga telefonsamtal eller brev och e-post med kränkande innehåll. Det kan också handla om att ständigt få sin ytterdörr nedklottrad och bilen repad eller att utsättas för fysiska angrepp. Beteendet har i dagligt tal ofta kommit att kallas stalkning. Enligt en omfattningsstudie som Brottsförebyggande rådet (Brå) genomförde år 2005 och som baseras på intervjuer med drygt 4 000 slumpvis utvalda personer mellan 18 och 79 år (Stalkning i Sverige, Rapport 2006:3) har nio procent av de tillfrågade uppgett att de någon gång i livet blivit utsatta för upprepade trakasserier av en och samma person. Tre fjärdedelar av de utsatta var kvinnor. Av undersökningen framgår vidare att nästan tre procent av de tillfrågade drabbats på årlig basis. I ungefär en fjärdedel av fallen var gärningsmannen och offret närstående till varandra. I en dryg tredjedel av fallen var gärningsmannen någon annan som offret hade en relation till, t.ex. en vän, en granne, en tillfällig sexuell bekant, en studiekamrat eller en kollega. I övriga fall var gärningsmannen obekant eller okänd. Ju närmare relationen mellan offer och gärningsman var, desto allvarigare var trakasserierna och desto större var risken att utsättas för våld. Resultaten är snarlika vad som framgår av utländska studier.

Brå:s omfattningsstudie tar sikte på händelser av skiftande karaktär. I en del fall har det handlat om visserligen obehagliga men ändå mindre allvarliga kontakter som inte påverkat de utsattas liv i någon särskild utsträckning. Andra gånger har det dock rört sig om allvarliga eller långvariga trakasserier. Inte sällan har trakasserierna inneburit påtagliga inskränkningar för den utsatta personen. Han eller hon har i flera fall bytt bostad eller rent av flyttat till en annan del av landet för att undvika trakasserierna.

4.1.2 Våld och hot i nära relationer

Våld och hot är ett problem för samhället oavsett vem som är gärningsman eller brottsoffer. Våld i nära relationer har ofta en annorlunda karaktär än övrigt våld i samhället. Utmärkande för våldet i nära relationer är att det ofta sker inomhus, vanligtvis i hemmet och utövas av någon som den utsatta har eller har haft en relation till. Den största delen av våldet i nära relationer drabbar kvinnor som utsätts för våld och hot av närstående män. Våldet leder till fysiskt och psykiskt

lidande, vilket ofta påverkar den våldsutsatta kvinnans hela livssituation. En konsekvens av våldet kan vara att kvinnans liv begränsas, att rörelsefriheten inskränks och att tryggheten minskar. Det är därför av stor vikt utsatta erbjuds skydd från våld och hot.

Våld och hot i nära relationer drabbar i många fall även barn. I enlighet med konventionen om barnets rättigheter ska barnen skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld och mot utnyttjande och försumlig behandling. Barn som växer upp i en våldsutsatt miljö far ofta mycket illa oavsett om barnet själv utsätts för våld eller om barnet bevittnar våld i sitt hem. För ett barn ska hemmet vara en lugn och trygg plats och inte en våldsam miljö där skrämmande händelser blir vardagliga företeelser. Genom att tidigt upptäcka och tydligt ingripa mot det våld som finns i nära relationer förebygger samhället att även barn och unga far illa eller utvecklas i en negativ riktning.

Ett aktivt och verkningfullt brottsförebyggande arbete handlar om att motverka att våld utövas och att avbryta våld som pågår. I denna lagrådsremiss föreslår regeringen ytterligare åtgärder för att förbättra det brottsförebyggande arbetet och förstärka skyddet för dem som utsätts för våld, hot eller trakasserier.

4.2 Nuvarande ordning

Nuvarande lagstiftning innehåller flera regler som kan aktualiseras när någon har utsatts för eller riskerar att utsättas för våld eller hot i närstående relationer. Förutom straffrättsliga bestämmelser på området finns lagen (1988:688) om besöksförbud.

4.2.1 Straffrättsliga bestämmelser

Förföljelse och trakasserier utgör i stor utsträckning brott och kan ofta bedömas som t.ex. misshandel, olaga hot, ofredande eller skadegörelse. Också betydligt allvarigare brott, såsom grov misshandel och olika slags sexualbrott, kan ingå i brottsligheten.

Ett straff ska, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde (29 kap. 1 § första stycket brottsbalken). Vid bedömningen ska beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han eller hon haft (andra stycket). Det ska särskilt beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person. Vid bedömningen av straffvärdet ska hänsyn även tas till försvarande och förmildrande omständigheter (29 kap. 2 och 3 §§). Ett gemensamt straff för flera brott får sättas över det svåraste av de för brotten föreskrivna straffen på närmare angivet vis (26 kap. 2 §).

I syfte att bl.a. markera det särskilt straffvärda i en långvarig och upprepad kränkning av en närstående person genom en serie i och för sig straffbelagda men ofta var för sig lindriga gärningar infördes år 1998 brotten grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning. Någon särskild straffbestämmelse som tar sikte på upprepade kränkande

gärningar utanför närståendeförhållanden finns däremot inte. Inte heller i de andra nordiska länderna finns det någon sådan straffbestämmelse.

4.2.2 Besöksförbud

Lagen (1988:688) om besöksförbud infördes för att ge ett bättre skydd för människor som förföljs och trakasseras. Det grundläggande syftet med besöksförbudslagstiftningen är att ett besöksförbud ska förebygga hotfulla och farliga situationer. Lagen utgör ett viktigt led i strävandena att skydda främst kvinnor som utsätts för förföljelse och trakasserier av män som de tidigare levtt tillsammans med (prop. 1987/88:137 s. 13). Det är dock viktigt att framhålla att lagen även ger andra utsatta personer skydd.

Ett besöksförbud innebär att en person inte får besöka eller på annat sätt kontakta eller förfölja den person som förbudet avser att skydda (1 § första stycket). Ett besöksförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att någon kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera en annan person. Vid bedömningen av om sådan risk föreligger ska särskilt beaktas om personen tidigare har begått brott mot den andra personens liv, hälsa, frihet eller frid (1 § andra stycket).

Om det kan antas att ett besöksförbud inte är tillräckligt får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad, arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas (2 § första stycket). Ett sådant förbud benämns utvidgat besöksförbud.

Besöksförbud får också avse förbud att uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med annan, om det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot en sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid (besöksförbud avseende gemensam bostad). Ett sådant förbud får meddelas endast om skälen för förbudet väger väsentligt tyngre än det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den som förbudet avses gälla (1 a §).

Den som har överträtt ett utvidgat besöksförbud får meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större geografiskt område i anslutning till de nämnda platser som det utvidgade besöksförbudet avser (särskilt utvidgat besöksförbud). Ett sådant besöksförbud får meddelas endast om skälen för förbudet väger väsentligt tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den som förbudet avser att gälla (2 § andra och tredje stycket).

Den som bryter mot ett besöksförbud kan dömas till böter eller fängelse i högst ett år (24 §). Ett besöksförbud innebär alltså att en person kan straffas för handlingar som inte skulle ha varit brottsliga utan ett besöksförbud.

Bestämmelser om förbud att besöka någon annan finns också i annan lagstiftning. Domstol får i mål om äktenskapsskillnad på yrkande av någon av makarna förbjuda makarna att besöka varandra för tiden till dess att skillnadsfrågan avgjorts genom en lagakraftvunnen dom (14 kap. 7 § andra stycket äktenskapsbalken). Även efter det att ett mål om

äktenskapsskillnad avslutats får domstolen under vissa förutsättningar förbjuda parterna att besöka varandra (18 kap. 2 § äktenskapsbalken). Domstolen får också i vissa fall förbjuda sambor att besöka varandra (28 § sambolagen [2003:376]). Om någon överträder ett besöksförbud enligt äktenskapsbalken eller sambolagen tillämpas straffbestämmelsen i lagen om besöksförbud.

4.2.3 Utvärderingar av lagen om besöksförbud

Brottsförebyggande rådets utvärderingar

Brottsförebyggande rådet (Brå) har vid ett flertal tillfällen utvärderat lagen om besöksförbud. Utvärderingarna belyser i huvudsak två övergripande frågeställningar. Den ena är hur tillämpningen av lagen har fungerat och utvecklats i förhållande till lagstiftningens syfte. Den andra är vad ett besöksförbud i praktiken har kommit att innebära för den som förbudet har avsett att skydda.

Syftet med ett besöksförbud är framför allt att det ska verka brottsförebyggande. Detta kommer till uttryck i lagen genom att den grundläggande förutsättningen för ett besöksförbud är att det ska föreligga en risk för att någon kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera en annan person. Av Brå:s utvärdering framgår att åklagarens riskbedömning i hög utsträckning grundar sig på om det bedöms kunna styrkas att den mot vilken ett förbud avses gälla har utsatt den sökande för de anmälda brotten. Om det rör sig om en situation där ord står mot ord och vittnen och annan stödbevisning saknas bedöms vanligtvis inte förutsättningarna för ett besöksförbud vara uppfyllda (Besöksförbud. De berörda och deras erfarenheter, Rapport 2007:2).

Av utvärderingen framkommer också att de som har fått ett besöksförbud meddelat som skydd, uppfattar en beviljad ansökan som något mycket positivt. Besöksförbudet har en trygghetsskapande effekt. Ofta kvarstår dock oron för att på nytt utsättas för brott eller på annat sätt trakasseras av den person som ålagts besöksförbud. De som fått ett besöksförbud beviljat upplever ofta också att samhällets reaktioner uteblir vid en överträdelse av besöksförbudet, varför hot och trakasserier kan fortsätta.

Antalet meddelade besöksförbud har ökat kontinuerligt sedan lagen infördes och uppgår i dagsläget till runt 4 000 utfärdade förbud årligen. Brå har uppskattat att mellan en tredjedel och hälften av besöksförbuden överträds. Många av förbuden överträds vid upprepade tillfällen. En dryg tredjedel av de personer som anmäls för överträdelse återkommer i nya anmälningar. Ser man närmare på de besöksförbud som inte respekteras framgår att en mycket liten grupp personer svarar för en stor del av de anmälda överträdelserna. Det handlar om situationer där den som ålagts förbudet trots det ständigt t.ex. ringer, skickar sms eller söker upp den som förbudet avser att skydda. Även om telefonsamtal och sms är de vanligaste formerna av överträdelse är fysiska överträdelser inte ovanliga. Enligt Brå är däremot våld mot den skyddade relativt ovanligt (Nya regler i lagen om besöksförbud, Delrapport 2005).

Brå har också vid ett par tillfällen behandlat frågan om möjligheterna att elektroniskt övervaka besöksförbud. I rapporten från år 2005 konstaterar Brå att elektronisk övervakning i sig inte utgör något skydd, men att sådan övervakning skulle innebära att den utsatta personen, i likhet med polisen, tidigt kan uppmärksammas på om den övervakade närmar sig (Att förstärka besöksförbud med elektronisk övervakning, Rapport 2005).

Åklagarmyndighetens kartläggning

Åklagarmyndigheten genomförde år 2008 genom Utvecklingscentrum i Göteborg en kartläggning av tillämpningen av reglerna om besöksförbud. Ett syfte med kartläggningen var att undersöka om tillämpningen av lagen var i linje med lagens syfte. I granskningen ingick 369 ärenden avseende besöksförbud från sex olika åklagarkammare. En slutsats av granskningen är att åklagarens riskbedömning i besöksförbudsärenden i stort sett uteslutande har utgått från innehållet i brottsligheten som har anmälts i samband med att ansökan om besöksförbud har gjorts. Den vid tidpunkten för beslutsfattandet aktuella brottsmisstanken tycks vara det huvudsakliga riskbedömningsunderlaget. I förhållande till lagens syfte att fungera förebyggande konstateras i rapporten att åklagarens tillämpning av besöksförbudslagstiftningen tycks vara restriktiv (Besöksförbud – en kartläggning över tillämpningen med synpunkter. Rapport från Utvecklingscentrum Göteborg, juni 2008).

4.3 Slutsatser och inriktning

Våld i nära relationer och de problem som uppstår vid denna typ av brottslighet har under de senaste åren föranlett flera åtgärder från regeringens sida. Även om många åtgärder har vidtagits på området bör man från samhällets sida fortsätta strävandena att förbättra situationen för de brottsoffer som på olika sätt utsätts för våld, hot eller trakasserier.

Det kan mot bakgrund av Brottsförebyggande rådets utvärderingar och Åklagarmyndighetens kartläggning konstateras att besöksförbudets brottsförebyggande funktion skulle kunna stärkas. Hot- och riskbedömningarna kopplas i stor utsträckning till om den som förbudet avses gälla har begått brott mot den som förbudet avses skydda, vilket innebär att förbudets preventiva funktion försvagas. Av utvärderingarna framkommer vidare att många av besöksförbuden överträds och det är inte ovanligt med upprepade överträdelser. Detta innebär att besöksförbudets skyddsverkan i vissa fall helt uteblir.

Det finns därför anledning att överväga lagstiftningsåtgärder för att stärka besöksförbudslagstiftningens brottsförebyggande funktion och förbättra det skydd som ett förbud avser att ge. Vidare finns skäl att överväga om det straffrättsliga skyddet bör förstärkas när det gäller trakasserier och förföljelse.

Regeringen behandlar i avsnitt 5 förutsättningarna för de olika formerna av besöksförbud. I syfte att förstärka lagens brottsförebyggande funktion föreslås bl.a. att åklagaren vid riskbedömningar, förutom brott

mot den som förbudet avser skydda, särskilt ska beakta om den som förbudet avses gälla begått brott mot någon annan persons liv, hälsa, frihet eller frid. Vidare tydliggörs proportionalitetsprincipens betydelse genom att det föreslås att det uttryckligen ska anges i lagen att varje beslut om kontaktförbud ska föregås av en proportionalitetsbedömning.

Frågan om att införa elektronisk övervakning för att kontrollera efterlevnaden av ett besöksförbud har varit föremål för flera utredningar och diskuterats utförligt under en förhållandevis lång tid. I avsnitt 6 gör regeringen bedömningen att det nu finns skäl att införa en möjlighet att elektroniskt kontrollera vissa förbud.

I avsnitt 7 behandlar regeringen några processuella och straffrättsliga frågor.

Slutligen behandlas i avsnitt 8 frågan om det straffrättsliga skyddet mot trakasserier och förföljelse.

5 Kontaktförbud

5.1 Terminologi

Regeringens förslag: Uttrycket besöksförbud ersätts med kontaktförbud.

Regeringens bedömning: I övrigt bör terminologin inte förändras.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag. Utredningen föreslår därutöver att begreppen skyddsperson och förbudsperson används i den nya lagen om kontaktförbud.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser som yttrat sig i frågan är positiva till utredningens förslag. *Svea hovrätt* anser emellertid att besöksförbud är ett väl inarbetat begrepp, varför den pedagogiska poängen med att införa ett nytt begrepp inte framstår som motiverad. *Säkerhetspolisen* framhåller att begreppet skyddsperson används i Säkerhetspolisens personskyddsverksamhet och definieras i Rikspolisstyrelsens föreskrifter.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: För att en lag ska kunna tillämpas på ett ändamålsenligt sätt krävs det bl.a. att man i lagen tydliggör vad som avses med olika beteenden och företeelser. Besöksförbud är i och för sig ett etablerat uttryck och när det infördes konstaterades att det lämpligen kunde användas som en samlande benämning för de olika typer av förbud som åsyftades. I praktiken utgör emellertid besök bara en mindre del av alla de kontaktsätt som förbudet avser att träffa. Förbudet omfattar t.ex. att ringa, skriva brev, skicka sms, e-post eller ta kontakt på Internet. Andra kontaktsätt, som omfattas av förbudet, är att meddelande lämnas till en släkting för vidarebefordran till den som förbudet avses skydda eller att en person följer efter den som förbudet avses skydda. De uppräknade situationerna faller inom ramen för vad som normalt brukar ske när en person kontaktar eller försöker kontakta en annan person utan att det för den delen leder till ett besök.

Regeringen anser att kontaktförbud på ett bättre sätt än besöksförbud återspeglar vad som avses med förbudet och dessutom står i bättre

överensstämmelse med hur förbudet redan tillämpas. Besöksförbud bör därför ersättas med kontaktförbud. Kontaktförbud är ur ett språkligt perspektiv ett vidare uttryck än besöksförbud, som är rumsligt begränsat. Avsikten är dock inte att utvidga tillämpningsområdet utan ändringen är enbart av språklig karaktär för att tydliggöra innebörden av ett förbud. Regeringen föreslår således att besöksförbud i fortsättningen ersätts med kontaktförbud.

Utredningen föreslår att den som förbudet avses skydda benämns ”skyddsperson” och den mot vilken förbudet avses gälla ”förbudsperson”. En sådan ordning skulle visserligen förenkla lagtexten och vara praktisk ur ett tillämparperspektiv. Att använda de benämningarna innan ett kontaktförbud utfärdats inger dock vissa betänkligheter. Den mot vilken förbudet avses gälla bör inte betraktas som en förbudsperson innan något förbud är ålagt. Regeringen anser att den nuvarande terminologin är tydligare eftersom den kan användas med bibehållen stringens i hela den processuella hanteringen av förbudet. Regeringen anser således inte att det finns skäl att beteckna de inblandade parterna ”skyddsperson” och ”förbudsperson”. I denna del bör därför terminologin inte förändras.

5.2 Proportionalitetsprincipen

Regeringens förslag: En uttrycklig proportionalitetsprincip införs som tydliggör att varje beslut om kontaktförbud ska föregås av en bedömning av om skälen för ett förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: En åtgärd som innebär att kontroll eller tvång riktas mot en enskild individ bör få vidtas endast om den kan anses stå i rimlig proportion till vikten av vad som ska uppnås. Detta måste anses vara en utgångspunkt vid prövningen av huruvida besöksförbud ska meddelas och framgår indirekt av att besöksförbud inte får meddelas om syftet kan uppnås genom en mindre ingripande åtgärd. Enligt nuvarande ordning finns en uttrycklig proportionalitetsprincip när det gäller besöksförbud avseende gemensam bostad och särskilt utvidgat besöksförbud (1 a § andra stycket 1 och 2 § tredje stycket). När det gäller dessa två former av förbud, som till sitt innehåll är mer ingripande än andra former, har principen fått en särskild utformning. Ett besöksförbud, som avser den gemensamma bostaden eller ett större geografiskt område, får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger *väsentligt tyngre* än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär. Denna ordning bör bestå, men därutöver anser regeringen att det bör införas en uttrycklig och generell proportionalitetsprincip även vid andra typer av besöksförbud.

Att en uttrycklig och generell proportionalitetsprincip införs innebär att det i varje enskilt fall ska göras en prövning av om skälen för ett förbud står i proportion till det intrång och men som förbudet innebär för den

som förbudet avses gälla. Dessutom ska liksom i dag beaktas om syftet med förbudet kan uppnås med en mindre ingripande åtgärd. Bedömningarna kan leda till slutsatsen att det avsedda förbudet skulle få skadeverkningar för den som förbudet avses gälla som inte är rimliga i förhållande till vad som skulle uppnås med förbudet och att en mindre ingripande åtgärd kan framstå som mer proportionerlig.

5.3 Riskbedömningen vid kontaktförbud

Regeringens förslag: Vid riskbedömningen ska särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot någon annan persons liv, hälsa, frihet eller frid.

Utredningens förslag: Möjligheten att utfärda kontaktförbud utan att den som förbudet avser att skydda tidigare har varit utsatt för brott ska utökas genom att riskbedömningarna får en mer avgörande betydelse för besluten om kontaktförbud. Lagen ska inte längre innehålla en hänvisning till vad som särskilt ska beaktas vid riskbedömningen.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, däribland *Svea hovrätt, Helsingborgs tingsrätt, Östersunds tingsrätt, Riksdagens ombudsmän, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet* och *Sveriges advokatsamfund* är kritiska mot utredningens förslag om att ta bort hänvisningen till tidigare brottslighet och att ge hot- och riskbedömningar en avgörande betydelse vid beslut om kontaktförbud. *Åklagarmyndigheten* och *Justitiekanslern* instämmer i och för sig i utredningens uppfattning att tidigare brottslighet fått en alltför stor betydelse vid utfärdandet av ett förbud, men framhåller att hänvisningen till denna omständighet, framför allt av rättssäkerhetsskäl, bör stå kvar. Några remissinstanser, bl.a. *Brottsoffermyndigheten, Barnombudsmannen, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige* och *Sveriges Kvinnojourers Riksförbund*, instämmer i utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag

En förstärkning av förbudets brottsförebyggande funktion

Syftet med ett besöksförbud är framför allt att förebygga hotfulla och farliga situationer. Som framgår av avsnitt 4.2.3 antyder de utvärderingar som gjorts av besöksförbudslagen att förbudets brottsförebyggande effekt inte fått den genomslagskraft som det var tänkt. Av utvärderingarna framgår att besöksförbudslagstiftningen tillämpas restriktivt. I de allra flesta fallen meddelas ett besöksförbud först när den mot vilken förbudet avses gälla redan gjort sig skyldig till vålds- eller hotbrottslighet mot den som förbudet avses skydda. Trots att brott mot den som förbudet avses skydda endast är en omständighet som särskilt ska beaktas vid riskbedömningen, har denna omständighet i många fall kommit att uppfattas som en förutsättning för att ett besöksförbud ska kunna meddelas. Denna tillämpning får till följd att besöksförbudets

förebyggande effekter inte uppnås i avsedd utsträckning. Det finns därför skäl att överväga hur förbudets preventiva funktion kan förstärkas.

Tidigare brottslighet mot den som förbudet avses skydda bör alljämt särskilt beaktas

Utredningen anser att möjligheterna att utfärda kontaktförbud utan att den som förbudet avser att skydda har utsatts för brott ska utökas genom att strukturerade hot- och riskbedömningar ska få en mer avgörande betydelse när beslut om kontaktförbud meddelas. Utredningen föreslår att det ska ske genom att hänvisningen i lag till vad som särskilt ska beaktas vid hot- och riskbedömningen ska utgå.

Hot- och riskbedömningar är generellt sett svåra att göra. Inom polisen används olika modeller som närmast är att betrakta som manualer med checklistor där polisen besvarar listans frågor utifrån tillgängligt material. Trots att dessa manualer bidrar till att hanteringen av hot- och riskbedömningar blir mer enhetlig och strukturerad så bygger bedömningarna på många osäkra faktorer, såsom attityder, allvarliga sociala problem, ekonomiska problem och psykisk ohälsa. Det är viktigt att arbetet med att utveckla strukturerade hot- och riskbedömningar fortgår och regeringen har för avsikt att noggrant följa upp detta arbete. Det kan dock konstateras att vid dessa bedömningar är tidigare brottslighet mot den som ett förbud avser att skydda en betydelsefull omständighet av obestridlig karaktär. Även om hänvisningen i besöksförbudslagen till denna omständighet skulle tas bort kommer tidigare brottslighet mot den som förbudet avser att skydda ofrånkomligen att förbli en omständighet vid hot- och riskbedömningen, vilket flera remissinstanser också framför.

Frågor om besöksförbud ska handläggas skyndsamt och i vissa fall med särskild skyndsamhet (6 a § lagen om besöksförbud). Den tid som finns att utföra en strukturerad hot- och riskbedömning är således begränsad. Tidskravet vid handläggningen bidrar till att omständigheter av obestridligt och tydligt innehåll lättare kan läggas till grund för hot- och riskbedömningar. *Åklagarmyndigheten* framhåller att tillämpningen skulle riskera att bli mer skönsmässig om lagen inte skulle innehålla någon upplysning om att tidigare brottslighet mot den som förbudet avser att skydda ska beaktas. Mot denna bakgrund finner regeringen att åklagaren och domstolarna vid hot- och riskbedömningen inte är betjänta av att exemplifieringen av de omständigheter som särskilt ska beaktas slopas.

Regeringens bedömning är således att det vid hot- och riskbedömningen alljämt särskilt ska beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot den andra personens liv, hälsa, frihet eller frid.

Även brottslighet mot någon annan bör särskilt beaktas

Ett annat sätt att förstärka lagens brottspreventiva funktion är att utöka exemplifieringen i lagtexten av omständigheter som särskilt ska beaktas vid riskbedömningen och på så sätt få till stånd en mer nyanserad hot-

och riskbedömning. Tidigare brottslighet mot någon annan än den som förbudet avses skydda är en viktig indikator vid bedömningen av om det finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda. Detta gäller främst brott i nära relationer som t.ex. brott mot före detta maka, make, sambo, partner eller mot barn. Tidigare brottslighet utgör erfarenhetsmässigt ofta en tydlig indikation på ökad risk för ny brottslighet.

En omständighet som särskilt ska beaktas vid riskbedömningen bör därför även vara att den som förbudet avses gälla har begått brott mot någon annan persons liv, hälsa, frihet eller frid. En sådan utformning klargör enligt regeringens mening att kontaktförbud kan meddelas även utan tidigare brottslighet mot den som förbudet avses skydda. Genom denna ändring förstärks lagens brottspreventiva syfte.

5.4 Kontaktförbud avseende gemensam bostad

Regeringens förslag: Ett kontaktförbud avseende gemensam bostad ska gälla i högst två månader och kunna förlängas med högst två veckor i taget.

Regeringens bedömning: Förutsättningarna för att bevilja ett förbud avseende gemensam bostad bör inte förändras.

Utredningens förslag innebär att ett kontaktförbud avseende gemensam bostad får ha en giltighetstid på högst två månader och ska kunna förlängas med högst en månad i taget. När det gäller de särskilda förutsättningarna för ett förbud avseende gemensam bostad föreslår utredningen att rekvisitet ”påtaglig risk” ska utgå.

Remissinstanserna: *Helsingborgs tingsrätt* och *Riksdagens ombudsmän* avstyrker förslaget om att det kvalificerande rekvisitet ”påtaglig risk” för brott ska utgå. *Sveriges advokatsamfund* delar inte utredningens förslag avseende förutsättningarna för kontaktförbudet men har, givet att förutsättningarna för kontaktförbudet inte är alltför lågt ställda, inget att invända mot att beslutets giltighetstid förlängs. *Brottsoffermyndigheten* betonar vikten av att det inte är den som utsätts för ett brott som ska flytta utan att lagen bör möjliggöra en förflyttning av gärningsmannen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Tidsfristen förlängs från en till två månader

Ett besöksförbud får avse förbud att uppehålla sig i en gemensam bostad om det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot en sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid (1 a § lagen om besöksförbud). Bestämmelsen om besöksförbud avseende gemensam bostad har kommit att tillämpas i begränsad utsträckning. Enligt uppgift från Åklagarmyndigheten beviljades år 2009 ungefär 4 150 ansökningar om besöksförbud, varav cirka 100 avsåg gemensam bostad.

Förutom att avvärja den omedelbara fara som kan uppstå när den som förbudet avses skydda bor ihop med den mot vilken förbudet avses gälla, så syftar bestämmelsen om besöksförbud avseende gemensam bostad till att ge den förre ett visst rådrum för att kunna vidta de åtgärder som är nödvändiga i det enskilda fallet. Ett besöksförbud avseende gemensam bostad får meddelas för högst 30 dygn (4 § lagen om besöksförbud). Under denna tid är tanken att den som förbudet avses skydda ska kunna hinna överväga sin situation och om möjligt ta ett första steg mot en lösning av vissa praktiska problem. Det kan vara fråga om att väcka talan om äktenskapsskillnad, begära kvarsittanderätt eller hitta en ny bostad och hinna ansöka om kvarskrivning. Om parterna har gemensamma barn uppstår vanligtvis också frågor som att väcka talan om vårdnad och umgänge.

Utredningen anser att en anledning till att bestämmelsen om besöksförbud avseende gemensam bostad inte tillämpas så ofta är att tidsfristen är för kort. När den som förbudet avses skydda informeras om möjligheten till besöksförbud avseende gemensam bostad ser hon eller han enligt utredningen inte några utsikter att situationen ska kunna lösas under den tid som besöksförbudet varar. Utredningen föreslår därför att giltighetstiden för ett förbud avseende gemensam bostad utökas till två månader. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att det är otillfredsställande om en person väljer att avstå från att ansöka om besöksförbud avseende gemensam bostad av den anledningen att giltighetstiden är för kort, trots att förutsättningarna i övrigt är uppfyllda. Konsekvensen blir att denna person måste lämna den gemensamma bostaden och under stor psykisk press och social otrygghet söka lösa de praktiska frågorna. Detta är särskilt bekymmersamt i de fall där det är barn inblandade. Regeringen delar därför utredningens bedömning att det finns skäl att förlänga giltighetstiden för ett förbud avseende gemensam bostad. Remissinstanserna har heller inte haft några invändningar mot att giltighetstiden för förbud avseende gemensam bostad förlängs. Att maximitiden förlängs med ytterligare en månad är en rimlig avvägning. Regeringen anser således att ett kontaktförbud avseende gemensam bostad bör kunna meddelas för högst två månader.

I sammanhanget är det viktigt att framhålla att kontaktförbudets längd ska bestämmas med beaktande av samtliga omständigheter i det enskilda fallet och inte ges längre giltighet än vad som krävs för att uppnå syftet med förbudet. Den tidsmässiga begränsningen av ett enskilt förbud ska ske utifrån en proportionalitetsbedömning. Betydelsen som den begärda inskränkningen av rörelsefriheten har för den person som inte får uppehålla sig i sin bostad måste vägas mot när i tiden den akuta situationen kan upphöra. I likhet med andra former av kontaktförbud ska således förbudstiden grundas på en bedömning i det enskilda fallet och inte regelmässigt bestämmas till den maximalt tillåtna tiden.

Förlängningstiden fördubblas

Ett besöksförbud avseende en gemensam bostad kan förlängas med högst sju dygn i taget om det finns särskilda skäl för det (4 § tredje stycket lagen om besöksförbud). Utredningen har föreslagit att förbudet ska få

förlängas med en månad i taget. Remissinstanserna har inte haft något att invända mot detta. Den föreslagna förlängningen av ett förbud avseende den gemensamma bostaden innebär att den som ålagts förbudet kan utestängas från sin bostad under två månader. Detta är en förhållandevis lång tid. Det kan visserligen finnas situationer när tiden för beslutet behöver förlängas ytterligare. Ett kontaktförbud avseende den gemensamma bostaden är dock så ingripande att det vid förlängning utöver den inledande tvåmånadersfristen bör omprövas ofta. Regeringen gör bedömningen att den av utredningen föreslagna förlängningstiden är oproportionerligt lång. Mot bakgrund av att giltighetstiden för ett förbud avseende gemensam bostad förlängs till det dubbla framstår en förlängningstid om två veckor i taget som en väl avpassad tidsperiod. Regeringen föreslår således att ett kontaktförbud avseende gemensam bostad bör, om det finns särskilda skäl, kunna förlängas med högst två veckor i taget.

Rekvisitet ”påtaglig risk” bör finnas kvar

I syfte att få till stånd en mindre restriktiv bestämmelse och möjliggöra en ökad användning av kontaktförbud avseende gemensam bostad föreslår utredningen att rekvisitet påtaglig risk ska utgå. Det ska enligt utredningens förslag inte krävas en allvarligare hotbild vid kontaktförbud avseende gemensam bostad än vad som krävs vid ett grundläggande kontaktförbud.

Det är ett betydande integritetsintrång att genom ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad bli utestängd från sitt hem. *Helsingborgs tingsrätt* och *Riksdagens ombudsmän* anser att rekvisitet påtaglig risk bör finnas kvar. Regeringen delar den bedömningen. Med rekvisitet ”påtaglig risk” tydliggörs att den konkreta risken för brott ska vara akut och hänförlig till den som förbudet avses skydda, d.v.s. den sammanboende. Proportionalitetsbedömningen, som ska ske i alla ärenden, kan inte ersätta den kvalificering som lagen uppställer genom rekvisitet ”påtaglig risk” vid denna form av förbud. Det bör således även i fortsättningen krävas att det på grund av särskilda omständigheter finns en ”påtaglig risk” för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot en sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid för att ett förbud avseende den gemensamma bostaden ska kunna meddelas.

5.5 Utvidgat och särskilt utvidgat kontaktförbud

Regeringens bedömning: De två skilda förbudsformerna utvidgat respektive särskilt utvidgat kontaktförbud bör behållas. Någon förändring med avseende på förutsättningarna för de två förbudsformerna bör inte göras. Omfattningen av det geografiska området bör inte utökas.

Utredningens förslag innebär att utvidgat besöksförbud och särskilt utvidgat besöksförbud slås samman till en ny form, kontaktförbud med tillträdesförbud. Förutsättningarna för ett kontaktförbud med

tillträdesförbud föreslås vara desamma som gäller för ett grundläggande kontaktförbud. Storleken på det område som omfattas av kontaktförbud med tillträdesförbud föreslås kunna bli större än vad som är möjligt enligt nuvarande ordning.

Remissinstanserna: *Riksdagens ombudsmän, Sveriges advokatsamfund och Sveriges domareförbund* är kritiska till att de kvalificerande rekvisiten tas bort i förhållande till vad som gäller för utvidgat och särskilt utvidgat besöksförbud. *Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt och Justitiekanslern* ställer sig kritiska till att kontaktförbud med tillträdesförbud ska få avse ett större område än vad som är möjligt att bestämma enligt ett särskilt utvidgat besöksförbud. *Barnombudsmannen och Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige* instämmer i utredningens förslag.

Skälen för regeringens bedömning

Skyddet för den utsatta bör stegvis kunna utökas

I många fall är ett grundläggande besöksförbud tillräckligt för att motverka förföljelse eller andra trakasserier. Om det kan antas att ett sådant förbud inte är tillräckligt får det utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad, arbetsplats eller annat ställe där personen brukar vistas (utvidgat besöksförbud enligt 2 § första stycket lagen om besöksförbud). Det kan ske genom att den som förbudet avses gälla förbjuds att vistas t.ex. på en viss fastighet eller i ett visst kvarter (prop. 1987/88:137 s. 16).

Som ett komplement till utvidgat besöksförbud finns bestämmelser om särskilt utvidgat besöksförbud. Den som har överträtt ett utvidgat besöksförbud får meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större geografiskt område. Ett särskilt utvidgat förbud får avse ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra personen har sin bostad, eller arbetsplats eller annars brukar vistas. Förbudet får inte avse ett större område än vad som är nödvändigt (2 § andra stycket lagen om besöksförbud). Syftet med ett särskilt utvidgat besöksförbud är att utsträcka den skyddade personens rörelsefrihet och möjliggöra att denne t.ex. kan förflytta sig mellan bostaden och andra platser där han eller hon brukar vistas (prop. 2002/03:70 s. 27).

Under perioden 2003–2009 har årligen cirka 40–90 utvidgade besöksförbud meddelats och endast ett fåtal särskilt utvidgade besöksförbud. Brottsförebyggande rådet har som förklaring till varför bestämmelsen om särskilt utvidgat besöksförbud tillämpas så sällan funnit att rekvisiten för förbudet är stränga och att det ur skydds synpunkt inte anses meningsfullt att ytterligare utvidga ett utvidgat besöksförbud som har överträtts (Nya regler i lagen om besöksförbud. Delrapport 2005).

Utredningen har föreslagit att de båda besöksförbuden slås samman till en ny form av förbud, kontaktförbud med tillträdesförbud. Några särskilda förutsättningar för den nya förbudsformen föreslås inte utan proportionalitetsbedömningen ska vara avgörande för förbudets tillämpning. Flera remissinstanser är kritiska till utredningens förslag om

att inte uppställa några särskilda kvalificerande förutsättningar för kontaktförbud med tillträdesförbud. Regeringen anser att kritiken är befogad.

I förhållande till ett grundläggande besöksförbud utgör både utvidgat och särskilt utvidgat besöksförbud mer kännbara inskränkningar i den enskildes rörelsefrihet. Detta förhållande bör alltså framgå av de förutsättningar som lagen ställer upp för dessa former av förbud. Att utvidgat besöksförbud och särskilt utvidgat besöksförbud används så sällan är varken ett skäl för att slå ihop de båda förbudsformerna eller ett skäl för att förenkla de i lagen uppställda förutsättningarna för besluten. Tanken bakom regleringen med utvidgade och särskilt utvidgade besöksförbud är att successivt, vid nya trakasserier och ny brottslighet, kunna vidta mer ingripande åtgärder. Stegvis utökas skyddet för den utsatta personen. Regeringen anser att det inte finns skäl för att ändra på detta. De båda förbudsformerna bör därför behållas.

Det geografiska området bör inte utsträckas

När det gäller storleken på det geografiska området som ett kontaktförbud med tillträdesförbud kan omfatta föreslår utredningen att lagen inte ska ställa upp någon gräns. Skälet till detta ställningstagande är främst av praktisk karaktär. Utredningen föreslår att ett tillträdesförbud ska kunna övervakas elektroniskt och ett större geografiskt område förbättrar enligt utredningen möjligheterna att förhindra brott. Utredningen föreslår därför att tillträdesförbudet ska omfatta ett så stort område att det ger en reell skyddseffekt.

Även om regeringen har viss förståelse för tanken att ett större område utgör ett bättre skydd och möjliggör en mer verklig övervakning så måste hänsyn tas till den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet får för den som ålagts förbudet. Som *Svea hovrätt* framhåller bör det finnas en gräns för hur stort området får vara. Detta var något som Lagrådet särskilt poängterade när det särskilt utvidgade besöksförbudet infördes (se prop. 2002/03:70 s. 99). Det finns annars en risk att förbudet blir oproportionerligt i förhållande till vad som uppnås med det.

Det är emellertid nödvändigt att särskilt utvidgat kontaktförbud verkligen används när det är påkallat. Så synes inte ske i dag. I det följande kommer regeringen därför att föreslå att en möjlighet införs till elektronisk övervakning av särskilt utvidgade förbud. Avsikten, som närmare utvecklas i avsnitt 6.1–6.3, är bl.a. att få till stånd en ökad användning av dessa förbud. Av den anledningen finns det inte skäl att nu utöka storleken på det geografiska området som förbudet gäller. Det område som enligt nuvarande ordning kan omfattas av ett särskilt utvidgat kontaktförbud är väl avvägt. Det geografiska området för ett förbud bör således inte utsträckas utan förbudet bör även i fortsättningen begränsas till de platser där den person som förbudet avser att skydda brukar vistas och inte avse ett område som är större än vad som är nödvändigt i det enskilda fallet.

6 Elektronisk övervakning

6.1 Elektronisk övervakning för kontroll av kontaktförbud

Regeringens förslag: Det bör införas en möjlighet att använda elektronisk övervakning av kontaktförbud i vissa fall.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissutfallet är blandat. Några remissinstanser, exempelvis *Brottsförebyggande rådet*, *Landstinget i Östergötland*, *Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige* och *Sveriges Kvinnojourers Riksförbund* tillstyrker förslaget om att införa en möjlighet att förena kontaktförbud med elektronisk övervakning. *Justitiekanslern* och *Åklagarmyndigheten* är i princip positiva till möjligheten att förena kontaktförbud med elektronisk övervakning. Åklagarmyndigheten anser dock att tekniken inte är tillräckligt tillförlitlig.

Flera remissinstanser är kritiska till förslaget. *Svea hovrätt*, *Helsingborgs tingsrätt*, *Göteborgs tingsrätt* och *Sveriges domareförbund* kan inte tillstyrka utredningens förslag eftersom utredningen inte har övervägt andra rättsliga alternativ, exempelvis att använda elektronisk övervakning som ett straffprocessuellt tvångsmedel. *Riksdagens ombudsmän* avstyrker förslaget främst av den anledningen att det inte finns praktiska eller tekniska förutsättningar för att inom den närmaste framtiden införa det tekniska övervakningssystem som förordas av utredningen.

Skälen för regeringens bedömning

Möjliggöra kontroll och förbättra skyddet för den utsatta

För att ett besöksförbud ska ge det skydd som eftersträvas, krävs att den mot vilken förbudet avses gälla respekterar förbudet. Straffhotet syftar till att motverka överträdelse av förbudet. Ett besöksförbud innebär däremot inte något fysiskt skydd och leder inte heller med automatik till ytterligare skyddsåtgärder, exempelvis skyddat boende.

Som framkommit i tidigare avsnitt visar statistiken att ungefär vart tredje besöksförbud överträds, att många besöksförbud överträds mer än en gång och att många överträdelse inte ens anmäls till polisen. Vidare synes få av överträdelseerna leda till att någon lagförs. En bidragande omständighet till de få lagföringarna är att det är svårt att bevisa att den mot vilken förbudet avses gälla sökt upp den som förbudet avses skydda, eftersom det sällan finns några vittnen eller annan stödbevisning.

Det har således visat sig att besöksförbud inte är ett tillräckligt skydd för alla de som utsätts för brott eller på annat sätt allvarligt trakasseras. Utredningen har föreslagit att den nya form av förbud, kontaktförbud

med tillträdesförbud, som ska ersätta utvidgat besöksförbud och särskilt utvidgat besöksförbud, ska kunna förenas med villkor om elektronisk övervakning. Enligt utredningen skulle det ge polis och åklagare en möjlighet att kontrollera efterlevnaden av ett förbud och skydda den som fått ett kontaktförbud utfärdat men som riskerar att fortsätta att utsättas för våld, hot och trakasserier. Regeringen delar utredningens bedömning att en utgångspunkt för reformarbetet bör vara att skyddet för den som utsätts för våld, hot och trakasserier förbättras. Elektronisk övervakning av vissa kontaktförbud bör därför införas.

Frågans tidigare behandling

Frågan om att införa elektronisk övervakning i samband med besöksförbud har utretts utförligt och diskuterats under en förhållandevis lång tid. Brottsförebyggande rådet (Brå) fick 1997 i uppdrag att göra en förstudie om de praktiska och tekniska förutsättningarna för en försöksverksamhet med intensivövervakning med elektronisk kontroll av personer som brutit mot ett besöksförbud. Brå konstaterade att tekniken kunde bidra till att antalet uppklarade överträdelser av besöksförbud steg och att upptäcktsrisken vid en överträdelse ökade. Brå fann dock att den tekniska utrustningen hade sådana brister att den inte kunde användas som ett tillförlitligt stöd för de hotade eller våldsutsatta (Brå, Elektronisk övervakning vid besöksförbud – Teknikens möjligheter och begränsningar, 1999).

I departementspromemorian Ytterligare åtgärder för att motverka våld i nära relationer (Ds 2001:73) övervägdes åter frågan om elektronisk övervakning vid besöksförbud. Promemorian innehöll inget förslag om hur frågan om övervakning skulle lösas rättsligt. En anledning till detta var att den teknik som fanns inte var möjlig att använda utan ett alltför stort intrång i den enskildes frihet. I den efterföljande propositionen konstaterades att tekniken som då stod till buds endast kunde bli effektiv om den övervakade underkastades så ingripande inskränkningar i den personliga friheten att det inte framstod som acceptabelt (prop. 2002/03:70 s. 67).

Inom ramen för Brå:s uppdrag att utvärdera tillämpningen av besöksförbud redovisades år 2005 en rapport om möjligheterna att använda elektronisk övervakning vid besöksförbud. I rapporten konstaterade Brå att tekniken hade utvecklats och numera möjliggör en övervakning av besöksförbud. Den traditionella stationära övervakningen, som t.ex. används vid elektronisk övervakning av kortare fängelsestraff, kan kompletteras med GPS-systemet (Global Positioning Satellites). Tekniken innebär att positioneringar sker genom att avståndet mellan satelliter och mottagare beräknas. Ett larm går automatiskt till en övervakningscentral när den övervakade träder in i ett fredat område. Den som skyddas kan tidigt uppmärksammas på att den övervakade närmar sig. Den nya tekniken gör det också möjligt att ge information om den övervakade missköter eller manipulerar utrustningen. Brå framhöll dock att den nya tekniken har vissa begränsningar. Positionering med GPS är främst möjligt utomhus och där täckning saknas kan inte positioneringsuppgifter föras över till bevakningscentralen. Vidare är en

väl fungerande organisation och beredskap ett krav, annars kan tekniken inte fungera optimalt.

Teknikens möjligheter och begränsningar

Rikspolisstyrelsen (RPS) fick i maj 2007 i uppdrag av regeringen att genomföra fördjupade tester med särskilt anpassad utrustning för att förstärka besöksförbudet med hjälp av elektronisk övervakning. Syftet med uppdraget var att ge svar på vilka möjligheter och begränsningar som tekniken har vid övervakning av besöksförbud. Uppdraget redovisades till regeringen i slutet av 2007.

RPS konstaterade i sin rapport att det är möjligt att med dagens tekniska hjälpsystem väsentligt öka tryggheten vid tillämpningen av besöksförbud. GPS, som har en hög noggrannhet men fungerar sämre inomhus, kan kombineras med det mobila GSM-nätet (Global System for Mobile Communication), som har en sämre noggrannhet men fungerar såväl inomhus som utomhus. Elektronisk övervakning kan verka preventivt, utgöra tekniskt stöd vid bevisning om överträdelser och varna den som förbudet avser att skydda. Sådan övervakning kan också beroende på storleken på det fredade området, möjliggöra en polisiär insats och avstyra ett eventuellt brottsligt angrepp.

RPS anförde dock att systemet har vissa begränsningar. I rapporten framhålls att tekniken inte utgör någon form av elektronisk ”mur” som skyddar brottsoffret och att tekniken aldrig kan erbjuda ett hundra procentigt skydd från övergrepp. Det finns heller ingen utrustning som är fysiskt omöjlig att ta av eller sätta ur spel. Vidare betonade RPS att det är av stor vikt att övervakarna av systemet kan upptäcka när manipulation sker av utrustningen och pågående elektronisk övervakning.

Mot denna bakgrund kan konstateras att det numera finns tekniska system som möjliggör att man kan övervaka den som ålagts ett kontaktförbud. Positioneringstekniken har flera fördelar. När den som ålagts förbudet träder in i ett fredat område går ett larm om en överträdelse som kan ge den person som förbudet avser att skydda tid att sätta sig i säkerhet och polisen en möjlighet att ingripa. På så sätt skapas en möjlighet att förhindra att ytterligare brott begås utöver den redan begångna överträdelser av kontaktförbudet. Tekniken innebär också att det genom positioneringssuppgifterna säkras bevis för att en fysisk överträdelse av ett kontaktförbud skett. Att upptäcktsrisken ökar torde få en brottsavhållande effekt som leder till att fler personer respekterar ett utfärdat kontaktförbud.

Regeringen är emellertid medveten om att tekniken har vissa begränsningar. Tekniken förutsätter att den som är ålagd kontaktförbud bär en elektronisk mottagare, att täckning finns inom det övervakningssystem som används och att batterierna i mottagaren är laddade. Regeringens samlade bedömning är dock att tekniken nu är så pass utvecklad att den möjliggör en tillräckligt säker och tillförlitlig elektronisk övervakning av kontaktförbud.

Något som ofta lyfts fram som ett argument mot ett införande av elektronisk övervakning vid kontaktförbud är uppkomsten av s.k. falsk

säkerhet, d.v.s. att den som förbudet avser att skydda genom övervakningen upplever en säkerhet som inte motsvarar vad övervakningen i realiteten kan ge i form av skydd.

Realistiska förväntningar på den elektroniska övervakningen skapas om den som förbudet avses skydda informeras om vad den elektroniska övervakningen kan och inte kan åstadkomma. Regeringen finner, i likhet med vad *Brottsförebyggande rådet* framhåller, att förekomsten av falsk säkerhet främst är ett informationsproblem. Detta är således inget skäl mot att införa elektronisk övervakning av kontaktförbud.

En möjlighet att elektroniskt övervaka kontaktförbud

Utredningen har föreslagit att vissa kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning. Flera remissinstanser är kritiska till förslaget. *Svea hovrätt*, *Helsingborgs tingsrätt*, *Göteborgs tingsrätt* och *Sveriges domareförbund* har framhållit att de anser att utredningen inte tillfredställande redogjort för varför den elektroniska övervakningen kopplas till kontaktförbudet och inte till påföljdssystemet eller används som ett straffprocessuellt tvångsmedel. Regeringen har svårt att förstå remissinstansernas kritik. Syftet med utredningens förslag är att förstärka skyddet för den som riskerar att utsättas för brott eller trakasserier och förstärka det skydd ett kontaktförbud ger. Påföljdssystemet och straffprocessuella tvångsmedel reglerar möjligheterna att ingripa mot redan begångna brott och tar inte primärt sikte på brottsoffrets framtida behov av skydd. Med elektronisk övervakning av kontaktförbud skapas en lagtekniskt väl sammanhållen ordning. Fördelen med denna rättsliga lösning är att den inte kräver omfattande ingrepp i gällande påföljdssystem eller straffprocessuella regler. Regeringen delar således utredningens bedömning att det bör införas en möjlighet till elektronisk övervakning av kontaktförbud. I följande avsnitt redogör regeringen för hur detta bör göras.

6.2 Särskilt utvidgat kontaktförbud ska kunna övervakas elektroniskt

Regeringens förslag: Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det. Särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning ska gälla i högst sex månader och kunna förlängas med högst tre månader i taget.

Utredningens förslag innebär att kontaktförbud med tillträdesförbud ska kunna förenas med villkor om elektronisk övervakning när en överträdelse skett av ett tidigare kontaktförbud genom att den som förbudet gäller har besökt eller på liknande sätt sökt upp den som förbudet avses skydda eller om det finns sannolika skäl för att en sådan överträdelse har skett. Utredningen föreslår också att kontaktförbud med tillträdesförbud med villkor om elektronisk övervakning får meddelas för högst sex månader och förlängas med högst sex månader i taget.

Remissinstanserna: *Justitiekanslern, Sveriges domareförbund* och *Sveriges advokatsamfund* är kritiska till förslaget att elektronisk övervakning ska kunna ske när det finns sannolika skäl för en överträdelse av ett kontaktförbud. Den sistnämnda instansen framhåller också att lagförslaget är utformat som om en presumtion föreligger för elektronisk övervakning vid alla överträdelser av kontaktförbud. *Helsingborgs tingsrätt* anser att det är oklart vilka rekvisit som måste vara uppfyllda för att elektronisk övervakning ska kunna komma i fråga. Justitiekanslern framhåller att det finns goda skäl för att tillåta elektronisk övervakning i de fall där den som förbudet avses gälla, utan att denne haft ett kontaktförbud, har gjort sig skyldig till ett brott mot den andra personens liv, hälsa, frid eller frihet. Övriga remissinstanser har lämnat förslaget utan invändningar.

Skälen för regeringens förslag

Sannolika skäl för överträdelse av ett kontaktförbud bör inte räcka för elektronisk övervakning

Utredningen föreslår att kontaktförbud med tillträdesförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning om en överträdelse skett av ett tidigare meddelat kontaktförbud eller om sannolika skäl föreligger för att en överträdelse skett.

Flera remissinstanser, bl.a. *Justitiekanslern, Sveriges domareförbund* och *Sveriges advokatsamfund*, är kritiska till att kraven för elektronisk övervakning är så lågt ställda och framhåller att sannolika skäl för en överträdelse är ett allt för lågt beviskrav för att förena ett kontaktförbud med elektronisk övervakning. Regeringen delar denna bedömning. Utredningens förslag innebär att en person skulle kunna underkastas betydande inskränkningar i rörelsefriheten trots att det inte har konstaterats att han eller hon har överträtt ett kontaktförbud. En sådan ordning får anses betänkelig ur rättssäkerhetssynpunkt.

Elektronisk övervakning är ett kännbart ingrepp i personens frihet. Redan det förhållandet att den övervakade personen måste bära en viss teknisk utrustning innebär en inskränkning i individens personliga frihet. Det är därför nödvändigt att i lagen tydligt precisera förutsättningarna för tillämpningen av de kontaktförbud som ska övervakas elektroniskt.

Särskilt utvidgade kontaktförbud bör få övervakas elektroniskt

Lagen om besöksförbud bygger på en successiv upptrappning av ingripandenivån och så bör vara fallet även i fortsättningen. Den som har överträtt ett utvidgat kontaktförbud får meddelas ett särskilt utvidgat kontaktförbud. Därtill förutsätts att skälen för ett särskilt utvidgat kontaktförbud väger väsentligt tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den som förbudet avses gälla. Detta torde innebära att lindrigare överträdelser av ett utvidgat kontaktförbud vanligtvis inte leder till att ett särskilt utvidgat kontaktförbud meddelas. Det särskilt utvidgade kontaktförbudet skulle i så fall få effekter för den som förbudet riktar sig mot, som inte står i

proportion till vad som skulle uppnås med förbudet. Fysiska överträdelser, som att följa efter eller på annat sätt uppehålla sig vid platser i omedelbar närhet av den som förbudet avses skydda, torde däremot i många fall kunna innebära att ett särskilt utvidgat kontaktförbud framstår som en proportionell åtgärd. De krav som ställs upp för särskilt utvidgat kontaktförbud är följaktligen lämpliga också för elektronisk övervakning. Om elektronisk övervakning kopplas till bedömningen av om förutsättningarna för särskilt utvidgat kontaktförbud är uppfyllda tillgodoses också kravet på tydliga och kvalificerande rekvisit. Regeringen gör därför bedömningen att endast särskilt utvidgat kontaktförbud bör få övervakas elektroniskt.

Genom att införa en möjlighet till elektronisk övervakning förstärks det särskilt utvidgade förbudets skyddsverkan och tryggheten för den som förbudet avses skydda kan förbättras. Ändringen bör också kunna leda till att dessa förbud kommer att tillämpas i en ökad utsträckning eftersom det ur skyddssynpunkt blir meningsfullt att ytterligare utvidga ett redan utvidgat förbud.

En presumtion för elektronisk övervakning

För att ett särskilt utvidgat kontaktförbud ska kunna meddelas krävs att den som förbudet avses gälla har överträtt ett utvidgat kontaktförbud och att skälen för förbudet väger väsentligt tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den enskilde. Vid dessa förhållanden har den som förbudet avses skydda ett så starkt behov av skydd att regeringen gör bedömningen att det bör föreligga en presumtion för att ett särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning.

Denna presumtion bör kunna brytas om särskilda skäl föreligger. I vissa fall kan det finnas omständigheter av personlig eller praktisk karaktär som omöjliggör elektronisk övervakning. Som exempel på en sådan situation där särskilda skäl bör föreligga är om den som förbudet avses gälla är hemlös och saknar regelbunden tillgång till elektricitet, vilket omöjliggör regelbunden laddning av batterierna till utrustningen. Ett annat exempel kan vara att den som ålagts förbudet lider av någon sjukdom och inte kan klara av att medverka till övervakningen. Regeringen är medveten om att svagheten med tekniken är att den övervakade måste medverka till övervakningen för att den ska gå att genomföra och att alla som ålagts ett förbud inte kommer att ha den möjligheten. Detta bör dock inte vara ett skäl mot att införa elektronisk övervakning.

Regeringen föreslår följaktligen att ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud bör förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

En grundlags- och konventionsenlig reglering

Det har i tidigare sammanhang (Ds 2001:73 s. 124 f.) ifrågasatts om elektronisk övervakning av besöksförbud är förenligt med regerings-

formen och den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen).

Den personliga friheten skyddas i 2 kap. regeringsformen. Enligt 2 kap. 8 § är varje medborgare gentemot det allmänna skyddad mot frihetsberövande. Varje medborgare är också i övrigt tillförsäkrad frihet att förflytta sig inom riket och att lämna det. Rätten till skydd för den personliga friheten är inte absolut. Den kan inskränkas genom lag, om det sker för att tillgodose ändamål som anses godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningarna får dock aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som föranlett begränsningen (2 kap. 12 § regeringsformen). Av 2 kap. 23 § regeringsformen följer vidare att en lag eller annan föreskrift inte får strida mot Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen.

I propositionen En reformerad grundlag (prop. 2009/10:80) har regeringen föreslagit att grundlagskyddet för den personliga integriteten ska stärkas. I propositionen föreslås bl.a. att en ny bestämmelse införs som anger att var och en gentemot det allmänna är skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden (2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen). Inskränkningar föreslås dock vara tillåtna enligt de förutsättningar som anges i nuvarande 2 kap. 12 § regeringsformen. Riksdagen antog i juni 2010 lagförslagen som vilande (bet. 2009/10:KU19, rskr. 2009/10:304). De behandlas slutligt av riksdagen efter de allmänna valen i september 2010.

Enligt artikel 8 i Europakonventionen har envar rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Denna rättighet får inte inskränkas av det allmänna annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till vissa närmare ändamål, bl.a. förebyggande av oordning och brott och skyddet av andras fri- och rättigheter. Staterna har både en negativ förpliktelse att avhålla sig från omotiverade inskränkningar i denna rättighet och en positiv skyldighet att se till att enskilda även i förhållande till andra enskilda tillförsäkras en rätt till skydd för privat- och familjelivet.

Enligt artikel 2 i fjärde tilläggsprotokollet till Europakonventionen har den som lagligen befinner sig på en stats område rätt att där röra sig fritt och välja bosättningsort. Inskränkningar i rörelsefriheten får ske endast om så är stadgat i lag och det är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle med hänsyn till bl.a. att förhindra brott eller för att skydda hälsa eller moral eller annans fri- och rättigheter. Dessa krav innebär bl.a. att inskränkningar i rörelsefriheten måste vara proportionerliga i förhållande till de ändamål för vilka de sker.

Åklagaren kan meddela ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud endast efter att en överträdelse skett av ett tidigare meddelat utvidgat förbud och endast om skälen för ett sådant beslut väger väsentligt tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten förbudet innebär för den som förbudet avser. Särskilt utvidgat kontaktförbud ska omfatta ett väl avgränsat och som regel inte alltför stort geografiskt område. Förbudsområdets storlek ska avgränsas i förhållande till var den som förbudet avser att skydda normalt brukar vistas. Av åklagarens eller, i förekommande fall, rättens beslut ska framgå innebörden och

omfattningen av förbudet. Genom klargörandesamtal ska den mot vilken förbudet avses gälla särskilt underrättas om innebörden av förbudet (2 § förordningen [1988:691] om tillämpning av lagen [1988:688] om besöksförbud).

Vanligtvis saknas det skäl för den mot vilken förbudet gäller att träda in i förbudsområdet i annat syfte än att hota eller skada den som förbudet avses skydda. Den elektroniska övervakningen utgör i detta sammanhang ett hjälpmedel för att kontrollera att ett förbud efterlevs och att förbudsområdets gränser respekteras. Detta leder till att brott kan förebyggas och skyddet för den redan hotade och trakasserade kan förbättras. Övervakningsåtgärden tjänar mot den bakgrunden ett syfte som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. De restriktioner som ska gälla i fråga om förutsättningarna för att besluta om särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning innebär enligt regeringens mening att intrånget i privatlivet för den mot vilken förbudet gäller begränsas till vad som får anses nödvändigt för att uppnå målen med åtgärden. Detta förutsätter emellertid att möjligheterna för det allmänna att använda positioneringsuppgifter begränsas. Regeringen återkommer till detta i avsnitt 6.4.

Åtgärden får med andra ord anses vara proportionerlig med hänsyn till det intresse den avser att skydda. I sammanhanget beaktas även att tekniken har utvecklats på sådant sätt att den numera möjliggör en tillräckligt säker och tillförlitlig övervakning (se närmare avsnitt 6.1). Mot denna bakgrund gör regeringen bedömningen att den föreslagna regleringen i fråga om beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning får anses förenlig med både Europakonventionens och regeringsformens krav på skydd för grundläggande fri- och rättigheter. Regeringen bedömer också att det integritetsintrång som övervakningsåtgärden innebär är förenlig med de ändringar i regeringsformen i fråga om skyddet för den personliga integriteten som föreslås i propositionen En reformerad grundlag (jfr prop. 2009/10:80 s. 171 f.).

Ändrad giltighets- och förlängningstid

Elektronisk övervakning är ett kännbart ingrepp i den enskildes integritet och rörelsefrihet. Enligt nuvarande ordning är giltighetstiden för ett särskilt utvidgat kontaktförbud högst ett år med möjlighet till förlängning med ett år i taget. Mot bakgrund av att regeringen nu föreslår att ett särskilt utvidgat kontaktförbud ska kunna förenas med villkor om elektronisk övervakning bör giltighetstiden respektive förlängningstiden för dessa beslut förkortas. För att syftet med den elektroniska övervakningen ska kunna uppnås får giltighetstiden och förlängningstiden emellertid inte bli för kort. Regeringen anser att en giltighetstid om sex månader och en förlängningstid om tre månader är väl avvägda tidsperioder. I de undantagsfall där ett särskilt utvidgat kontaktförbud inte förenas med villkor om elektronisk övervakning bör giltighetstiden alltså vara ett år med möjlighet till förlängning med ett år i taget.

6.3 Verkställighet av elektronisk övervakning

Regeringens förslag: När ett beslut meddelats om att särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning ska den mot vilken förbudet gäller vara skyldig att medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå. Hur det ska gå till ska framgå av beslutet. Polismyndigheten på den ort där förbudet helt eller huvudsakligen avses bli tillämpat ska ansvara för verkställigheten av den elektroniska övervakningen. Ansvaret ska kunna överlämnas till annan polismyndighet.

Utredningens förslag innebär att polismyndigheten på den ort där skyddspersonen har sin huvudsakliga vistelse, är ansvarig för att den elektroniska övervakningen kommer till stånd, kan fortgå och avslutas.

Remissinstanserna: *Kriminalvården* konstaterar att den elektroniska övervakningen är beroende av förbudspersonens medverkan, varför det är viktigt att motivera förbudspersonen att bära och sköta utrustningen. Övriga remissinstanser har inte haft några synpunkter på verkställighetsfrågorna.

Skälen för regeringens förslag

Den övervakades skyldighet att medverka till övervakningen

En förutsättning för att den elektroniska övervakningen ska fungera är att den tekniska utrustningen installeras. Den som ska övervakas måste under hela övervakningstiden bära en elektronisk mottagare (s.k. fotboja). Den övervakade måste också regelbundet ladda batterier etc. Det bör därför av lagen framgå att den som meddelats ett beslut om elektronisk övervakning är skyldig att medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå. Om den som förbudet gäller inte medverkar till detta bör straffansvar kunna utkrävas. Den frågan behandlas i avsnitt 7.2.3.

För att den som ålagts beslutet ska kunna fullgöra sin skyldighet måste tydlig och adekvat information ges om den elektroniska övervakningens innebörd och omfattning. Att ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning ska innehålla uppgifter om vilket område förbudet gäller följer av att beslutet ska ange förbudets innebörd och omfattning (12 § 2 lagen om besöksförbud). Detta är dock inte tillräckligt för att övervakningen ska kunna komma till stånd. Den som ålagts beslutet måste veta när och hur det ska verkställas. Ett beslut om kontaktförbud gäller omedelbart om inte annat bestämts (4 § lagen om besöksförbud). Det är dock inte alltid praktiskt möjligt att verkställa villkoret om elektronisk övervakning omedelbart. Den tekniska utrustningen måste finnas på plats och installeras innan villkoret om elektronisk övervakning kan verkställas. Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning bör därför innehålla uppgifter om när den elektroniska övervakningen ska inledas och hur det ska ske. Vidare bör det av beslutet framgå vad den som ålagts beslutet är skyldig att göra för att medverka till att

övervakningen kommer till stånd och kan fortgå. Den övervakade bör också upplysas om vilka straffrättsliga konsekvenser ett hindrande av den elektroniska övervakningen kan få. En särskild bestämmelse om vad ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning ska innehålla bör därför införas i lagen. Ett beslut varigenom rätten avgör ett ärende om kontaktförbud bör innehållsmässigt utformas på samma sätt som åklagarens beslut. Detta bör framgå av lagen.

Åklagarens och rättsens beslut utgör dock bara en informationskälla för den som förbudet avses gälla. Den underrättelse som ska ges i samband med beslut om kontaktförbud är en annan betydelsefull källa till information (2 § förordningen [1988:691] om tillämpning av lagen [1988:688] om besöksförbud). Vid elektronisk övervakning fyller denna underrättelse en särskilt viktig funktion. Regeringen avser att förtydliga informationskravet i förordning.

Polismyndigheten verkställer beslutet

En grundläggande fråga är vem som ska ansvara för verkställigheten av den elektroniska övervakningen. En viktig uppgift för polisen är att förebygga brott och ingripa mot brott. Det faller sig därför naturligt att polisen får ansvaret för att verkställa den elektroniska övervakningen. Detta var också utgångspunkten för det uppdrag Rikspolisstyrelsen hade år 2007 med att genomföra försök med teknisk utrustning för att förena besöksförbud med elektronisk övervakning.

Det geografiska området, som ska övervakas elektroniskt, avgränsas i förhållande till var den person som ska skyddas normalt befinner sig (prop. 2002/03:70 s. 27). Regeringen gör därför bedömningen att polismyndigheten på den ort där förbudet helt eller huvudsakligen avses bli tillämpat bör få ansvaret för verkställigheten av den elektroniska övervakningen. I normalfallet är det polismyndigheten på den ort där den som förbudet avses skydda är bosatt och arbetar.

I verkställigheten av den elektroniska övervakningen ingår flera åtgärder som t.ex. att montera och att installera den elektroniska utrustningen, att övervaka och hantera larm samt att avsluta övervakningen. I vissa fall kan det av praktiska skäl vara lämpligt för polismyndigheten på den ort där förbudet helt eller huvudsakligen avses bli tillämpat att överlämna verkställigheten, helt eller delvis, till en annan polismyndighet. Det kan t.ex. vara fallet vid montering av elektronisk utrustning om den övervakade bor på annan ort än den som förbudet avses skydda. En sådan möjlighet bör därför finnas. Det är dock viktigt att framhålla att huvudansvaret för verkställigheten alltid vilar på polismyndigheten i den ort där förbudet helt eller huvudsakligen avses bli tillämpat. Ett överlämnande av verkställigheten kan endast ske i samförstånd mellan polismyndigheterna. Vid ett överlämnande av verkställighet bör parterna underrättas om detta. Regeringen gör således bedömningen att polismyndigheten på den ort där förbudet helt eller huvudsakligen avses bli tillämpat bör ansvara för verkställigheten av den elektroniska övervakningen men att den myndigheten får överlämna ansvaret för verkställigheten till en annan polismyndighet efter samråd. I

åklagarens, eller i förekommande fall rättens beslut om elektronisk övervakning, bör det anges vilken polismyndighet som är ansvarig för den elektroniska övervakningen.

6.4 Uppgifter om positionering vid elektronisk övervakning

Regeringens förslag: Uppgifter om positionering vid elektronisk övervakning får endast tas fram när den övervakade träder in i eller vistas inom det område som omfattas av beslutet om särskilt utvidgat kontaktförbud eller när pågående elektronisk övervakning hindras. Uppgifter om positionering vid elektronisk övervakning får bevaras i högst två månader. Därefter ska de omedelbart förstöras.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag med avseende på positioneringsuppgifters bevarande. Utredningen anger att uppgifter om positionering endast ska få tas fram när den som förbudet avses gälla träder in i det området som kontaktförbudet avser. Något lagförslag i denna fråga lämnas dock inte.

Remissinstanserna: *Datainspektionen* anser att positioneringsuppgifter vid elektronisk övervakning endast ska göras tillgängliga för polisen när förbudspersonen har tagit sig in i ett fredat område. *Kriminalvården* framhåller att positionering av den som förbudet avses gälla av integritetsskäl endast ska vara tillåtet när den personen överträder gränsen till det område som omfattas av kontaktförbudet, men påpekar också att det måste finnas möjlighet till viss fortlöpande kontroll av positioneringsfunktionen även utanför förbudsområdet. *Justitiekanslern* motsätter sig att positioneringsuppgifter bevaras under sex månader och anser i stället att uppgifterna, i likhet med vad som gäller vid allmän kameraövervakning, bör få bevaras under en månad.

Skälen för regeringens förslag

När får uppgifter om positionering tas fram?

Syftet med övervakningen är att kontrollera att den som ålagts ett särskilt utvidgat kontaktförbud efterlever detta. Övervakningen bör inte få användas för något annat ändamål än för att kontrollera att den som ålagts förbudet respekterar detta och således inte träder in eller uppehåller sig i det förbjudna området.

Utredningen framhåller att positioneringsuppgifter från elektronisk övervakning endast bör få tas fram när den som förbudet gäller träder in i det område som kontaktförbudet omfattar. Utredningen har inte lämnat något förslag på lagreglering av frågan. Regeringen anser dock att det, såväl ur integritetssynpunkt som för den praktiska hanteringen, är viktigt att uttryckligen i lag reglera hur positioneringsuppgifterna får användas.

Regeringen instämmer i utredningens uppfattning att uppgifter om positionering vid elektronisk övervakning bör kunna få tas fram när den som ålagts förbudet träder in i eller vistas inom förbudsområdet.

Möjligheten att få positioneringsuppgifter när den övervakade träder in i det område förbudet avser är emellertid inte tillräcklig. För att övervakningens funktion ska garanteras bör uppgifter om positionering, som *Kriminalvården* antyder, också kunna tas fram när övervakningen hindras för att tekniken inte fungerar som den ska. Det kan bero på att den övervakade manipulerat utrustningen men kan också ha andra, rent tekniska orsaker. Det är i dessa situationer av stor betydelse att få reda på var den som ålagts förbudet befinner sig, för att i tid hinna varna den person som förbudet avser att skydda om att den elektroniska övervakningen kan vara satt ur funktion. I övrigt torde det inte finnas något behov av ta fram uppgifter om var den övervakade befinner sig.

Regeringen gör således bedömningen att uppgifter om positionering vid elektronisk övervakning endast bör få tas fram när den som ålagts förbudet träder in i eller vistas i förbudsområdet, eller när pågående elektronisk övervakning hindras.

Bevarande av uppgifter om positionering

Från integritetssynpunkt är det viktigt att de positioneringsuppgifter, som får tas fram, inte bevaras längre än nödvändigt. Utredningen har föreslagit att positioneringsuppgifter får bevaras under högst sex månader. *Justitiekanslern* motsätter sig att positioneringsuppgifter ska få bevaras så länge som sex månader och framhåller att uppgifter från allmän kameraövervakning bevaras under en månad.

Regeringen delar *Justitiekanslerns* uppfattning att det inte är nödvändigt att bevara positioneringsuppgifterna under så lång tid som utredningen föreslår. Syftet med övervakningen är att kontrollera att ett särskilt utvidgat kontaktförbud efterlevs och omedelbart ingripa vid en överträdelse. Regeringen gör därför bedömningen att uppgifter om positionering vid elektronisk övervakning bör få bevaras under högst två månader. Det bör vara en tillräckligt lång tid för att en eventuell förundersökning ska kunna inledas. Om en förundersökning eller annat ärende om utredning av beivrande av brott har inletts får uppgifterna bevaras i det ärendet och arkiveras eller gallras enligt vanliga regler bl.a. i arkivlagen (1990:782).

7 Vissa processuella, straffrättsliga och lagtekniska frågor avseende kontaktförbud

7.1 Processuella frågor

7.1.1 Beslutsordningen och tingsrättens sammansättning

<p>Regeringens bedömning: Någon ändring i beslutsordningen bör inte göras. Tingsrätten bör även fortsättningsvis bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän vid avgörande av saken i ärenden om kontaktförbud.</p>
--

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att villkor om att förena kontaktförbud med elektronisk övervakning ska beslutas av domstol. Utredningen föreslår vidare att tingsrätten ska bestå av en lagfaren domare vid avgörande av saken i ärenden om kontaktförbud.

Remissinstanserna: *Helsingborgs tingsrätt* och *Östersunds tingsrätt* tillstyrker utredningens förslag att tingsrätt ska avgöra frågor om kontaktförbud med en lagfaren domare i enlighet med vad som gäller för ärenden vid domstol. *Riksdagens ombudsmän* finner inte att utredningens argument väger tillräckligt tungt för att ändra bestämmelsen om rättens sammansättning.

Skälen för regeringens förslag: Enligt utredningens förslag ska elektronisk övervakning kunna beslutas redan om det finns sannolika skäl för att ett kontaktförbud har överträtts. Av rättssäkerhetsskäl föreslår utredningen därför att villkor om elektronisk övervakning ska beslutas av domstol. Som framgått av det föregående föreslår emellertid regeringen att den elektroniska övervakningen ska vara kopplad till ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud. Ett sådant förbud förutsätter att ett utvidgat kontaktförbud har överträtts. Åklagarens beslut ska prövas av tingsrätten om någon av parterna begär det (14 § lagen om besöksförbud). Regeringen gör därför bedömningen att det inte finns skäl att lägga beslut om elektronisk övervakning på domstol.

Tingsrätten ska vid avgörande av saken bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän (18 § lagen om besöksförbud). Vid annan handläggning är tingsrätten domför med en lagfaren domare.

Regeringen finner inte skäl att göra någon ändring av reglerna för rättens sammansättning. De skäl som anfördes när bestämmelsen infördes gör sig fortfarande gällande. Ärenden om förbud som begärs prövade av rätten kan normalt antas vara förhållandevis svårbedömda. En lagfaren domare med nämnd är dessutom att föredra med hänsyn till ärendenas i vissa fall brottmålsliknande karaktär (prop. 1987/88:137 s. 31). Även lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang innehåller en bestämmelse om att rätten ska bestå av en lagfaren domare med tre nämndemän när den avgör saken.

7.1.2 Målsägandebitråde

Regeringens bedömning: Det bör inte ingå i målsägandebiträdets uppgifter att företräda sin klient i domstol vid rättens prövning i ärenden om kontaktförbud.

Utredningens förslag innebär att det i ett målsägandebitrådes uppgifter ska ingå att företräda sin klient även i vissa ärenden om kontaktförbud.

Remissinstanserna: *Helsingborgs tingsrätt* avstyrker utredningens förslag och framhåller att i ärenden om kontaktförbud är den som förbudet avses skydda inte målsägande. Tingsrätten föreslår i stället att den som förbudet avses skydda ges möjligheten att få ett offentligt biträde förordnat. *Åklagarmyndigheten* anser att det inte finns skäl att förordna målsägandebitråde i samtliga fall som kontaktförbud begärs.

Myndigheten framhåller dock att grundläggande rättssäkerhetsaspekter talar för att den som förbudet avses skydda har rätt till juridiskt biträde i samma utsträckning som den mot vilken förbudet avser att gälla.

Skälen för regeringens bedömning: Har åklagaren beslutat om besöksförbud är åklagaren enligt nuvarande reglering skyldig att på begäran av den som förbudet avses skydda föra dennes talan vid rätten, om inte särskilda skäl talar mot det. Utredningens förslag innebär att huvudregeln alltjämt ska vara att den som förbudet avses skydda ska företrädas av åklagaren i rätten. Ett målsägandebiträde ska dock kunna förordnas i ärenden där ett kontaktförbud överklagas eller när beslut om kontaktförbud ska fattas av domstol som första instans.

I ärenden om kontaktförbud är den som förbudet avses skydda inte målsägande, något som också *Helsingborgs tingsrätt* anför. Vidare kan konstateras att enligt lagen om målsägandebiträde kan ett målsägandebiträde förordnas när förundersökning har inletts i mål om vissa särskilt angivna brott. Lagen om målsägandebiträde torde därför inte utan genomgripande förändringar kunna göras tillämplig på ärenden om kontaktförbud. Har åklagaren beslutat om ett förbud är han eller hon skyldig att på begäran av den som förbudet avses skydda, föra dennes talan vid rätten om inte särskilda skäl finns. Mot bakgrund av att regeringen inte föreslår någon ändring i beslutsordningen är den regleringen tillräcklig. Regeringen finner således att det inte bör ingå i målsägandebiträdets uppgifter att företräda sin klient i domstol vid rättens prövning i ärenden om kontaktförbud.

7.1.3 Offentligt biträde

<p>Regeringens förslag: I frågor om särskilt utvidgat kontaktförbud ska ett offentligt biträde kunna förordnas för den mot vilken förbudet avses gälla, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.</p>

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Sveriges advokatsamfund* framhåller att ett kontaktförbud utgör en sådan inskränkning i den personliga friheten att ett offentligt biträde alltid bör förordnas när rättens prövning begärts i frågan.

Skälen för regeringens förslag: Enligt gällande rätt finns det inga möjligheter för den mot vilken förbudet avses gälla att få offentligt biträde annat än när det gäller besöksförbud i gemensam bostad. Besöksförbud har inte ansetts vara av sådan karaktär att det funnits anledning att överväga att den som förbudet avses gälla ska ha rätt till offentligt biträde. Den möjlighet till rättshjälp som normalt finns i tvister av tvåpartskaraktär som handläggs vid de allmänna domstolarna har ansetts tillräcklig för att täcka behovet av rättsligt bistånd åt den som vill föra talan mot ett beslut om besöksförbud (prop. 1987/88:137 s. 32).

När besöksförbud avseende gemensam bostad infördes konstaterades att det i dessa ärenden måste finnas goda möjligheter att få rättsligt bistånd. Besöksförbud avseende gemensam bostad är en åtgärd som griper in i den personliga friheten och integriteten. Bestämmelserna om

biträde enligt rättshjälpslagen eller offentlig försvarare ansågs inte tillräckliga för att täcka behovet av rättsligt biträde i dessa fall. Ärenden om besöksförbud avseende den gemensamma bostaden aktualiseras vanligtvis i situationer där det inte finns någon brottsmisstanke, varför reglerna om offentlig försvarare inte går att tillämpa i alla fall (prop. 2002/03:70 s. 45 f.). Det infördes därför en rätt till offentligt biträde när det är fråga om besöksförbud avseende gemensam bostad (7 a § lagen om besöksförbud). Undantag gäller för det fall att det måste antas att behov av biträde saknas. Utredningen har föreslagit att en motsvarande rätt till offentligt biträde ska införas i ärenden om elektronisk övervakning av kontaktförbud.

Som framkommit ovan föreslår regeringen att ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud som huvudregel ska förenas med villkor om elektronisk övervakning. Detta är en åtgärd som griper in i den personliga integriteten och begränsar den enskildes rörelsefrihet. Regeringen delar utredningens bedömning att starka rättssäkerhetsskäl talar för att den som förbudet avses gälla bör ges rätt till offentligt biträde. En rätt till offentligt biträde i ärenden om särskilt utvidgat kontaktförbud bör därför införas. Rätten bör dock inte vara ovillkorlig. För det fall att den person förbudet avses gälla t.ex. är part i en brottmålsprocess är en offentlig försvarare vanligtvis förordnad. Försvararens uppdrag torde i ett sådant fall omfatta även frågan om kontaktförbud och i ett sådant fall saknas behov av offentligt biträde.

7.2 Överträdelse av kontaktförbud

7.2.1 Straffskalan för överträdelse av kontaktförbud

Regeringens bedömning: Straffmaximum för överträdelse av kontaktförbud bör inte höjas.

Utredningens förslag innebär att straffmaximum för överträdelse av kontaktförbud ska höjas från ett till två års fängelse.

Remissinstanserna: *Helsingborgs tingsrätt* och *Riksdagens ombudsmän* avstyrker förslaget. I huvudsak ifrågasätter de utredningens motivering till varför straffskalan ska skärpas. *Helsingborgs tingsrätt* ifrågasätter också om det är rimligt att utifrån proportionalitetsprincipen höja straffskalorna för denna typ av brott. Även *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* avstyrker förslaget.

Åklagarmyndigheten delar i och för sig utredningens uppfattning att straffmaximum bör höjas till två års fängelse men ifrågasätter de skäl som anförts till stöd för straffhöjningen. *Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige* framhåller att det är viktigt att samhället är tydligt med att alla överträdelser betraktas som allvarliga, vilket utredningens förslag om en förhöjd straffskala signalerar.

Skälen för regeringens bedömning: Straffskalan för ett brott ska återspegla dess allvar. I likhet med vad som gäller i dag för överträdelse av besöksförbud bör straffminimum även fortsättningsvis vara böter. När det gäller straffmaximum har utredningen föreslagit att detta ska höjas från ett till två års fängelse. Ett bibehållet maximistraff på ett års fängelse

ger enligt regeringens mening ett tillräckligt utrymme för en nyanserad straffmätning också för de allvarigaste fallen. I sådana fall torde dessutom gärningen inte sällan innefatta annat brott såsom olaga hot eller misshandel och då ska ett gemensamt straff för brottsligheten bestämmas enligt befintliga bestämmelser om straff vid flerfaldig brottslighet. Dessutom innebär förslagen i avsnitt 8 att en strängare straffskala är tillämplig vid upprepade fall av överträdelse av kontaktförbud i vissa fall. Med hänsyn till det anförda bör straffmaximum även fortsättningsvis vara fängelse i ett år.

7.2.2 Ringa fall av överträdelse

Regeringens bedömning: Ringa fall av överträdelse bör inte straffbeläggas.

Utredningens förslag innebär att ringa fall av överträdelse ska straffbeläggas.

Remissinstanserna: *Helsingborgs tingsrätt* avstyrker förslaget och framhåller att den nuvarande bestämmelsen om att det i ringa fall inte ska dömas till ansvar utgör en ventil för de fall där det vore obilligt att döma till ansvar. *Östersunds tingsrätt* ställer sig tveksam till förslaget och betonar att det finns många situationer där en viss åtgärd rent objektivt faller inom det straffbara området, men där handlingen inte framstår såsom straffvärd. Även *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* avstyrker förslaget. *Brottsförebyggande rådet* framhåller att genom att betrakta kontakter som inte är befogade som just överträdelser och inte enbart som ringa fall av överträdelser ges rättsväsendet ett incitament att agera mer kraftfullt, vilket ger tydliga signaler till den mot vilken förbudet avses gälla.

Skälen för regeringens bedömning: Ett besöksförbud omfattar inte kontakter som med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogade (1 § fjärde stycket lagen om besöksförbud). Från straffansvaret för överträdelse av besöksförbud undantas dessutom överträdelser som är att anse som ringa (24 § andra stycket). Enligt vad som anfördes i förarbetena till bestämmelsen kan under ansvarsfrihetsregeln falla kontakter som inte är av den karaktären att de kan anses uppenbart befogade, men som ändå framstår som klart ursäktliga. Vidare uttalades att ansvarsfrihetsregeln bör kunna tillämpas för enstaka överträdelser om parterna har försonats och båda vill ha förbudet upphävt (prop. 1987/88:137 s. 52).

Ett undantag från straffansvaret för ringa brott måste, för att förbudets skyddsverkan ska kunna upprätthållas, ges ett snävt tillämpningsområde. Som skäl för att också ringa fall av överträdelser bör vara straffbara har utredningen i huvudsak anført att det förefaller som att området för strafffrihet vid ringa överträdelser har blivit alltför omfattande och att området måste inskränkas väsentligt. Några exempel på straffvärda fall som bedömts som ringa har utredningen dock inte redovisat. Det domstolsavgörande som redovisats i betänkandet, där två inspelade meddelanden på en telefonsvarare inte bedömdes som ringa brott, tyder snarare på att undantaget fått en snäv avgränsning i praxis.

Enligt regeringen måste det även i fortsättningen finnas ett visst utrymme att underlåta straffansvar för de lindrigaste överträdelserna, såsom i fall när kontakten inte kan anses vara uppenbart befogad men ändå klart ursäktlig. Detta kan t.ex. vara fallet när den som förbudet avses skydda agerat eller på annat sätt gett den som förbudet gäller befogad anledning att anta att hon eller han ville ha en kontakt med den som förbudet avses gälla. Kontakten mellan de två kan i ett sådant fall inte betraktas som uppenbart befogad. Bestämmelsen om att det i ringa fall inte ska dömas till ansvar utgör en spärr för att endast de allra lindrigaste fallen av överträdelse faller utanför det straffbara området.

7.2.3 Hindrande av elektronisk övervakning

Regeringens förslag: Den som har meddelats ett särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå, döms för hindrande av elektronisk övervakning till böter eller fängelse i högst ett år.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Helsingborgs tingsrätt* anser att det torde medföra avsevärt större problem än vad utredningen låter påskina att motivera den mot vilken förbudet avses gälla att sätta på sig utrustningen. Enligt tingsrätten utgör inte risken att bli dömd för det föreslagna brottet och att genomgå ett klagörandesamtal tillräckliga påtryckningsmedel i dessa situationer. *Rikspolisstyrelsen* betonar i sitt remissyttrande att om elektronisk övervakning ska användas utan samtycke från den som förbudet avses gälla behövs det andra åtgärder för att få övervakningen att fungera, t.ex. att överträdelse och hindrande av elektronisk övervakning kan leda till fängelse. *Landstinget i Östergötland* anser att böter inte ska ingå i straffskalan vid hindrande av elektronisk övervakning.

Skälen för regeringens förslag

Behovet av en straffsanktion

För att den elektroniska övervakningen ska fungera måste den övervakade medverka till övervakningen genom att bära den tekniska utrustningen, ladda batterier etc. Ett beslut om elektronisk övervakning innebär att den som ska underkastas övervakningen är skyldig att medverka till att denna kommer till stånd och kan fortgå. Detta är nödvändigt för att syftet med övervakningen, att förstärka skyddsverkan av vissa kontaktförbud, ska kunna upprätthållas. Om övervakningen inte kommer till stånd genom att den som ska stå under övervakning vägrar att sätta på sig utrustningen eller om denne under verkställigheten t.ex. förstör utrustningen eller underlåter att se till att den kan fungera på avsett vis, fyller regleringen inte någon funktion.

När intensivövervakning med elektronisk kontroll används inom Kriminalvården används den som ett alternativ till ett fängelsestraff och

den övervakade har därför ett incitament att samtycka till övervakningen, eftersom det medför att han eller hon får vistas utanför anstalten. Misskötsamhet under pågående verkställighet kan leda till att beslutet om intensivövervakning med elektronisk kontroll upphävs. Den dömde ska då föras till en kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet av fängelsestraffet.

Vid elektronisk övervakning av ett särskilt utvidgat kontaktförbud, där övervakningen syftar till att förstärka kontaktförbudets skyddsverkan och inte används som ett alternativ till någon annan åtgärd, finns inte någon motsvarande möjlighet att sanktionera att den som är underkastad övervakningen fullgör sina skyldigheter. Utredningen har föreslagit att överträdelse av skyldigheten ska vara straffbar.

Det finns ett behov av att kunna ingripa med en sanktion vid underlåtenhet att medverka till övervakningen. Enligt regeringen framstår en straffsanktion som den enda möjligheten att säkerställa att övervakningen kan komma till stånd och effektivt motverka överträdelser. Med hänsyn till den påtagliga risk för skadeverkningar som sådana överträdelser kan medföra, inte minst i förhållande till den som kontaktförbudet avses skydda, måste vidare en straffsanktion anses vara motiverad av överträdelsens allvar.

Följaktligen anser regeringen att en överträdelse av skyldigheten att medverka till att elektronisk övervakning kommer till stånd och fortgår bör vara förenad med en straffsanktion.

Den närmare utformningen

Att den mot vilken kontaktförbudet gäller är skyldig att medverka till att elektronisk övervakning kommer till stånd och kan fortgå innebär att denne måste dels medverka till att övervakningen kan inledas, t.ex. genom att utrustningen för övervakning kan monteras, dels se till att utrustningen kan fungera på avsett vis under övervakningstiden. Det straffbara området bör således ta sikte på åtgärder som innebär att utrustningen inte kan monteras, t.ex. en vägran att låta sig påbojas. Det bör vidare avse alla åtgärder som innebär att den elektroniska övervakningen hindras. Sålunda bör inte enbart ett aktivt handlande, såsom att förstöra utrustningen, omfattas utan även en underlåtenhet att sköta utrustningen på det sätt som dess funktion kräver, t.ex. att underlåta att se till att batterierna i utrustningen är laddade.

Straffansvaret ska omfatta den som ålagts skyldigheten, dvs. den som övervakas elektroniskt. Förutsättningarna för straffansvar kan lämpligen formuleras så att den som har meddelats kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning ska dömas till ansvar om han eller hon hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå. Brottet bör benämnas hindrande av elektronisk övervakning.

Normalt torde den som på detta sätt hindrar elektronisk övervakning ha uppsåt till gärningen. Det kan emellertid också tänkas fall där en oaktsam underlåtenhet att fullgöra de skyldigheter som den elektroniska övervakningen är förenad med är så klandervärd att straffansvar bör föreskrivas. Detta kan t.ex. vara fallet om någon inte bryr sig om huruvida batterierna är laddade eller ej, men uppsåt ändå inte föreligger

till underlåtenheten. Enligt regeringen bör därför, som utredningen föreslagit, såväl uppsåtliga som grovt oaktsamma gärningar vara straffbara. Med grov oaktsamhet bör i första hand avses sådana beteenden som är ett utslag av medveten oaktsamhet. Annan oaktsamhet än sådan som är grov bör däremot inte omfattas av straffbestämmelsen.

Straffet bör motsvara vad som gäller för överträdelse av kontaktförbud, dvs. böter eller fängelse i högst ett år.

7.3 Den lagtekniska regleringen

Regeringens bedömning: Lagändringarna bör göras inom ramen för den befintliga besöksförbudslagstiftningen.

Utredningens förslag innebär att lagen om besöksförbud ska ersättas med en ny lag om kontaktförbud.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, bl.a. *Helsingborgs tingsrätt, Justitiekanslern, Säkerhetspolisen, Brottsförebyggande rådet, Barnombudsmannen, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige* tillstyrker utredningens förslag om att lagen om besöksförbud ska ersättas med en ny lag. Förslaget avstyrks emellertid av *Svea hovrätt*, som ställer sig tveksam till behovet av en helt ny lag. Flertalet av remissinstanserna, däribland *Svea hovrätt, Göteborgs tingsrätt, Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet* och *Datainspektionen* anser att den elektroniska övervakningen initialt bör bedrivas i en tidsbegränsad försöksverksamhet för att därefter utvärderas.

Skälen för regeringens bedömning: De förändringar som behöver göras i lagen om besöksförbud i syfte att tydliggöra lagens förebyggande verkan och öka den utsattes trygghet är inte alltför omfattande och kan därför göras inom ramen för den befintliga lagen. Regeringen delar således *Svea hovrätts* bedömning att det inte finns något behov av en helt ny lag.

Bestämmelserna om elektronisk övervakning har enligt regeringens förslag kopplats till den befintliga regleringen i lagen om besöksförbud och inte till någon särskild försökslagstiftning. Mot bakgrund av att elektronisk övervakning införs i ett nytt sammanhang är det emellertid av stor vikt att följa upp hur lagen tillämpas och vilka effekter ändringarna får för den enskilde, såväl ur skyddssynpunkt som i ett integritetsperspektiv. Brottsförebyggande rådet bör därför få i uppdrag att utvärdera lagstiftningen. Vid denna utvärdering ska särskilt uppmärksammas vilken genomslagskraft elektronisk övervakning av särskilt utvidgat kontaktförbud fått och om det området som förbudet gäller är väl avvägt. Den föreslagna regleringen kan även om den inte utformas som en försöksverksamhet omprövas när erforderlig erfarenhet har vunnits av tillämpningen. Mot denna bakgrund anser regeringen att det inte finns anledning att tidsbegränsa de bestämmelser som tar sikte på elektronisk övervakning.

Regeringens förslag: Den som förföljer en annan person genom brottsliga gärningar som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § brottsbalken eller försök till sådant brott som inte är ringa,

2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket brottsbalken,

3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket brottsbalken,

4. hemfridsbrott eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 § brottsbalken,

5. ofredande enligt 4 kap. 7 § brottsbalken,

6. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § brottsbalken,

7. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § brottsbalken eller försök till sådant brott,

8. åverkan enligt 12 kap. 2 § första stycket brottsbalken, eller

9. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud,

döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för *olaga förföljelse* till fängelse i högst fyra år.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att även grovt olaga tvång, grovt olaga hot, förtal, förolämpning, våld och hot mot tjänsteman, förgripelse mot tjänsteman och övergrepp i rättsak, men däremot inte åverkan, ska omfattas av straffbestämmelsen. Utredningens förslag till lagtext omfattar också grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning. Dessutom föreslår utredningen att straffbar förberedelse till de angivna brotten ska omfattas. Utredningen föreslår vidare, som särskilda kvalificerande rekvisit, att var och en av gärningarna ska ha utgjort ett led i en upprepad förföljelse som medfört en kränkning av den utsatta personens integritet. Slutligen föreslår utredningen att straffet ska vara fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Remissinstanserna: Ett flertal remissinstanser tillstyrker eller lämnar utan erinran att en särskild straffbestämmelse införs, däribland *Helsingborgs tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Östersunds tingsrätt, Kammarrätten i Göteborg, Länsrätten i Gävleborgs län, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Säkerhetspolisen, Kriminalvården, Brottsoffermyndigheten, Socialstyrelsen, Barnombudsmannen, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige och Sveriges Kvinnojourers Riksförbund*. En del av dessa lämnar också utredningens förslag till hur bestämmelsen närmare ska utformas utan erinran. Också *Sveriges advokatsamfund* anser att det finns skäl att förstärka skyddet mot systematisk förföljelse men ifrågasätter förslaget med hänsyn till att det, tillsammans med utredningens övriga förslag, leder till en kraftfull ökning av repressionen när det gäller de gärningar som ingår i det föreslagna brottet. *Brottsförebyggande rådet (Brå)* och *Kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet* anför att det i stället bör övervägas en särskild straffskärpningsgrund som tar sikte på upprepad

förföljelse. Också *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* och *Sveriges domareförbund* ställer sig tveksamma till den föreslagna lagtekniken, bl.a. eftersom den enligt fakultetsnämnden ger upphov till gränsdragningsproblem i förhållande till vad som inte ska vara straffbart. Även andra remissinstanser pekar på att brottskonstruktionen riskerar att leda till konkurrensproblem. *Riksförbundet för Social och Mental Hälsa* ifrågasätter behovet av en ny straffbestämmelse.

Flera remissinstanser har synpunkter på vilka brottstyper som bör omfattas av straffbestämmelsen. *Svea hovrätt* anför att brottskatalogen bör begränsas till de brott där problemen är störst och att fokus bör vara på brott som normalt medför endast ett bötesstraff. Enligt hovrätten leder t.ex. misshandel samt våld och hot mot tjänsteman redan till rimliga påföljder. *Åklagarmyndigheten* anför att en begränsning bör göras till sådana gärningar som typiskt sett riktar sig mot den personliga integriteten. Myndigheten ifrågasätter att förtal, förolämpning, våld och hot mot tjänsteman, förgripelse mot tjänsteman, övergrepp i rättsak och överträdelse av kontaktförbud ska omfattas. Även *Brå* ifrågasätter att t.ex. våld mot tjänsteman omfattas. I sammanhanget påpekar *Justitiekanslern* att brott som utgör tryck- eller yttrandefrihetsbrott faller utanför bestämmelsens tillämpningsområde. Några remissinstanser påpekar dessutom att det inte torde ha varit utredningens avsikt att grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning ska omfattas av det föreslagna brottet. *Säkerhetspolisen* och *Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer* förespråkar att det nya brottet bör omfatta också vissa annars inte brottsliga gärningar.

När det gäller frågan om vad som bör gälla för att upprepade brott ska kvalificeras som olaga förföljelse anför *Svea hovrätt* och *Sveriges domareförbund* att det bör vara tillräckligt att förföljelsen varit ägnad att medföra en kränkning av den personliga integriteten. Även *Åklagarmyndigheten*, *Rikspolisstyrelsen* och *Sveriges advokatsamfund* ifrågasätter utformningen av utredningens förslag i den delen. *Åklagarmyndigheten* anför därvid att ytterligare grunder för kvalificering bör övervägas.

Slutligen anför *Helsingborgs tingsrätt*, *Åklagarmyndigheten* och *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* att rekvisiten för det grova brottet måste preciseras tydligare. *Östersunds tingsrätt* anser i samband med detta att en särskild reglering av preskriptionstiden för brott som omfattas av förslaget bör övervägas.

Skälen för regeringens förslag

Straffnivån behöver höjas

Regeringens förslag om att förstärka lagstiftningen om besöksförbud skapar ett ökat skydd för den som utsätts för trakasserier och förföljelse. Förslagen gör det lättare att åstadkomma ett adekvat förbud mot oönskade kontakter som också, i de mer allvarliga fallen, kan förenas med elektronisk övervakning. Även när det gäller det straffrättsliga skyddet mot upprepade eller systematiska trakasserier och förföljelse av

detta slag finns det enligt regeringen skäl att överväga om den nuvarande regleringen fullt ut är ändamålsenlig eller om det finns behov av ändring.

De handlingar som typiskt sett ingår vid förföljelse av det slag som Brå:s omfattningsstudie tar upp och som också utredningen beskrivit är i regel straffbara, t.ex. som misshandel, olaga hot, ofredande eller skadegörelse. Vissa beteenden är dock sådana att inte ens ansvar för ofredande kan komma i fråga. Så kan vara fallet t.ex. om någon uppehåller sig i närheten av en annan persons bostad utan att några hot uttalas och utan att det kan anses som sådant annat hänsynslöst beteende som utgör ofredande. Om ett besöksförbud, eller i framtiden ett kontaktförbud, meddelats, är en överträdelse av detta emellertid straffbar också om förbudet avser kontakter som annars inte skulle medföra straffansvar.

Några remissinstanser har anfört att det straffbara området bör utvidgas, t.ex. genom att viss psykisk påverkan som i dag inte är straffbar kriminaliseras. Med hänsyn till att oönskade kontakter som i sig inte är straffbara kan omfattas av ett kontaktförbud finns det enligt regeringen inte något påtagligt behov av en utvidgad kriminalisering. Dessutom måste det straffbara området vara tydligt avgränsat. En utvidgning av straffansvaret till att avse annan psykisk påverkan än sådan som i vart fall utgör ett ofredande skulle riskera att komma i konflikt med detta krav. I likhet med utredningen och de flesta remissinstanserna anser därför regeringen att det straffbara området inte bör utvidgas.

Däremot finns det anledning att överväga om brottslighetens allvar beaktas tillräckligt när det gäller upprepade eller systematiska trakasserier och förföljelse. Straffet ska återspegla hur allvarligt det eller de brott som den tilltalade döms för är. Inte sällan består brottsligheten av ett stort antal gärningar som var för sig är mindre allvarliga och där straffvärdet motsvarar böter. Det kan t.ex. röra sig om en mängd telefonpåringningar som är att anse som ofredande eller upprepade överträdelser av besöksförbud. De brottsliga gärningarna kan var för sig framstå som relativt lindriga men sedda i ett sammanhang vara påtagligt integritetskränkande. Även om straffvärdet för den samlade brottsligheten i en del fall anses motsvara ett fängelsestraff stannar inte sällan påföljden vid böter också vid mer omfattande brottslighet.

När det gäller vissa upprepade kränkande gärningar som riktats mot en och samma närstående person och som varit ägnade att allvarligt skada dennes självkänsla har en skärpt syn kommit till uttryck genom införandet av fridskränkingsbrotten. Det är i linje med att det normalt måste anses som betydligt allvarligare att kränka en annan person genom upprepade likartade gärningar än om något samband mellan gärningarna inte föreligger. Det upprepade handlandet kan dock innebära en särskild kränkning av målsägandens integritet även när gärningarna inte kan kvalificeras som grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning, t.ex. därför att de inte varit ägnade att allvarligt skada målsägandens självkänsla eller därför att närståendekravet inte är uppfyllt. Nuvarande straffmättningspraxis för sådan brottslighet kan inte anses tillräckligt återspegla brottslighetens allvar. Mot denna bakgrund finns det ett behov av att höja straffnivån för brottslighet av detta slag.

En särskild straffbestämmelse införs

Ett sätt att åstadkomma en höjd straffnivå är att införa en särskild straffbestämmelse där det brottsliga handlandet utgörs av flera brottsliga gärningar vilka kvalificeras genom rekvisit som anger när brottsligheten är särskilt straffvärd. Med en sådan straffbestämmelse kan anges en straffskala med ett minimistraff som på en lägsta nivå bättre återspeglar den samlade brottslighetens allvar. Intresset av en helhetsbedömning av målsägandens situation vid straffvärdebedömningen kan då tillgodoses, samtidigt som de enskilda straffbara gärningarna fortfarande är individuellt avgränsade till tid och rum. En sådan lagteknik har använts för fridskränkningssbrotten. Den möjliggör att de brottstyper som typiskt sett ingår i ett förföljelsebeteende kan fångas upp utan att det straffbara området riskerar att ges en diffus avgränsning. En särskild straffbestämmelse med förebild i fridskränkningssbrotten framstår därför som lämplig för att tillgodose syftet att höja straffnivån.

Som ett alternativ har utredningen tagit upp möjligheten att genom ändring i en generell bestämmelse om försvårande omständigheter införa en särskild straffskärpningsgrund för upprepade kränkningar. Några remissinstanser har förespråkat det alternativet. Den bestämmelsen tar emellertid sikte på enskilda fall som präglas av särskilt graverande omständigheter och en ändring i denna torde inte medföra den eftersträlvade generella straffhöjningen. Enligt regeringen är därför den av utredningen föreslagna lösningen lämpligare. Inte heller de andra alternativ som utredningen diskuterat – att införa en ny straffbestämmelse för ofredande som är grovt eller att ta bort närstående kravet i fridskränkningssbrotten – är tillräckliga för att tillgodose syftet. I sistnämnda hänseende bör nämnas att regeringen den 20 maj 2010 gett en särskild utredare i uppdrag att utvärdera fridskränkningssbrotten och att vid behov föreslå ändringar i dessa (dir. 2010:56).

En särskild straffbestämmelse som tar sikte på brott som innebär upprepade eller systematiska trakasserier mot en och samma person ska följaktligen införas.

Vilka brottstyper bör omfattas?

En höjd straffnivå är särskilt angelägen för brottstyper som enligt nuvarande praxis leder till förhållandevis lindriga påföljder också när de skett upprepat eller systematiskt mot en och samma person. Som utgångspunkt bör den särskilda straffbestämmelsen därför omfatta sådana brottstyper om de typiskt sett ingår i ett förföljelsebeteende. Däremot bör inte sådana brottstyper omfattas som visserligen kan ingå i den samlade brottsligheten men som sedda för sig framstår som påtagligt allvarigare eller som väsentligen syftar till att skydda ett annat intresse än den enskildes personliga integritet. Sålunda bör t.ex. de rena förmögenhetsbrotten inte omfattas, även om sådana ibland kan ingå i en förföljelse av annan. Domstolen bör alltså även fortsättningsvis döma särskilt för dessa. Om förutsättningar föreligger för att döma för grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning, bör vidare utgångspunkten vara att det ska dömas till ansvar för dessa brott.

Brottstyper som typiskt sett förekommer vid förföljelse och som är omedelbart riktade mot den personliga integriteten är *olaga tvång*, *olaga hot*, *ofredande* och *sexuellt ofredande*. Straffminimum för dessa är böter och de leder ofta till ett bötesstraff. De bör följaktligen omfattas. Om ett olaga tvång är så allvarligt att det anses som grovt, varvid särskilt ska beaktas om gärningen innefattat pinande till beaktelse eller annan tortyr, ger den befintliga straffskalan, fängelse i lägst sex månader och högst sex år, ett tillräckligt utrymme att beakta brottets allvar. Detsamma gäller olaga hot som är grovt som har samma straffminimum och ett straffmaximum på fängelse i fyra år. Dessa brottstyper bör därför inte omfattas.

Den som olovligen intränger eller kvarstannar där annan har sin bostad, vare sig det är rum, hus, gård eller fartyg, döms för *hemfridsbrott* till böter eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år. Sker ett hemfridsbrott genom inbrott bör det i regel anses som grovt (se NJA 1990 s. 315). Hemfridsbrott, såväl brott av normalgraden som grovt brott, kan typiskt sett förekomma vid förföljelse och bör därför omfattas. Sker intrånget i annat utrymme än bostaden döms i stället för *olaga intrång* till samma straff. Olaga intrång kan ingå som ett led i en förföljelse av annan, t.ex. om intrånget sker på dennes arbetsplats. Brottet kan också innefatta ett ofredande och då bör, åtminstone om det olaga intrånget är grovt, dömas enbart för det brottet och inte därutöver för ofredande (se NJA 2009 s. 636). Också olaga intrång, såväl brott av normalgraden som grovt brott, bör därför omfattas.

När det sedan gäller *misshandel* har utredningen föreslagit att både ringa brott och brott av normalgraden, men inte grov misshandel, ska omfattas. Enligt Brå:s omfattningsstudie innefattar förföljelse i många fall våld eller hot om våld. Ju närmare relationen mellan gärningsmannen och brottsoffret är, desto vanligare är förekomsten av våld. Om målsäganden och den tilltalade är eller har varit närstående till varandra kan ansvar för grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning dömas ut, om övriga förutsättningar för sådant brott är uppfyllda. Våld förekommer emellertid också i förföljelsesituationer där parterna inte är närstående till varandra. Det finns således ett behov av att kunna beakta att en misshandel som inte är grov skett inom ramen för en förföljelse. Också sådan misshandel bör därför omfattas. Om en misshandel inte är ringa är också försök och förberedelse till brottet straffbart. Ett *försök till misshandel* kan ofta innefatta ett fullbordat ofredande eller olaga hot och bör också omfattas. Däremot är det svårt att se att ett misshandelsbrott som inte kommit längre än till förberedelsestadiet typiskt sett kan anses ingå i en förföljelse. Förberedelse till misshandel bör därför inte omfattas.

Skadegörelsebrotten riktas inte mot annans liv, hälsa, frihet eller frid utan i stället mot annans egendom. De kan inte utgöra grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning. Samtidigt är *skadegörelse* ett brott som förekommer vid förföljelse av annan, t.ex. genom att dörrar och fönster i den utsattes bostad eller hans eller hennes bil skadas eller förstörs. Detta kan liksom brott mot frid vara integritetskränkande. Skadegörelsebrott kan dessutom innefatta även ett ofredande eller ett hemfridsbrott. Straffet för skadegörelse är böter eller fängelse i högst ett år och straffet bestäms vanligen till böter. Med

hänsyn till det anförda bör skadegörelse och *försök till skadegörelse* omfattas. Om en skadegörelse är ringa, döms för *åverkan* till böter. Även om värdet på det skadade inte saknar betydelse för bedömningen, torde hänsynen till övriga omständigheter vid brottet i de flesta fall vara avgörande för rubriceringen (NJA 1988 s. 351). Skadegörelse som sker i en förföljelsesituation torde ofta bedömas som brott av normalgraden, men det är inte uteslutet att den kan bedömas som åverkan. Utredningen har inte föreslagit att åverkan ska omfattas. Enligt regeringen saknas dock skäl att undanta åverkan från ett förföljelsebrott. Sådan åverkan som består i tillgrepp av vissa naturprodukter (12 kap. 2 § andra stycket brottsbalken) torde däremot typiskt sett inte förekomma i samband med förföljelse av det slag som avses här och bör inte omfattas.

Om en skadegörelse är grov, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömning av om en skadegörelse är grov ska särskilt beaktas om gärningen inneburit synnerlig fara för någons liv eller hälsa eller skadan drabbat sak av stor kulturell eller ekonomisk betydelse eller om skadan annars är synnerligen kännbar. De omständigheter som medför att en skadegörelse bör bedömas som grov måste anses vara så påtagligt försvårande att det med hänsyn till brottets allvar bör dömas särskilt för detta.

Också *överträdelse av kontaktförbud* har ett delvis annat skyddsintresse än brott som riktas mot person och innebär formellt sett en överträdelse av ett särskilt meddelat förbud. Inte heller detta brott kan utgöra grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning. Syftet med förbudet är emellertid att skydda en enskild person. Detta gäller vare sig förbudet har meddelats med stöd av kontaktförbudslagstiftningen eller enligt äktenskaps- eller sambolagstiftningen. En överträdelse av förbudet kan innebära en kränkning av den personliga integriteten hos den person som förbudet är avsett att skydda och denne har också enligt förarbeten och rättspraxis ansetts ha ställning som målsägande vid brottet. Överträdelse av kontaktförbud bör därför omfattas.

När det sedan gäller *våld och hot mot tjänsteman* samt *förgripelse mot tjänsteman*, som utredningen också föreslagit ska omfattas av den särskilda straffbestämmelsen, avser dessa brottstyper gärningar som riktar sig mot vissa offentliga funktionärer. Brottstyperna värnar främst intresset av att de befattningshavare som utövar för det allmänna viktiga funktioner inte ska hindras från att fullgöra dessa. För den som utsätts för förföljelse i sin myndighetsutövning har gärningarna i förhållande till straffbestämmelserna om misshandel, olaga hot och ofredande redan kvalificerats genom en strängare straffskala. Utredningen har också föreslagit att *övergrepp i rättsak* ska omfattas. Det brottet syftar till att tillgodose det allmänna intresset av att talan eller utsaga vid domstol eller annan myndighet inte påverkas otillbörligen. Den våldsanvändning eller det hot som gärningen innefattar har också i detta fall kvalificerats genom en strängare straffskala. Regeringen anser därför, i likhet med några remissinstanser, att dessa brottstyper inte behöver omfattas av den särskilda straffbestämmelsen.

När det slutligen gäller *förolämpning* och *förtal*, som enligt utredningen bör omfattas av den särskilda straffbestämmelsen, är det primärt endast målsäganden som får åtala för brotten. Åklagarens åtalsrätt för förtal och även grovt förtal är inskränkt till fall där

målsäganden är under 18 år eller målsäganden angett brottet till åtal och åtal av särskilda skäl anses påkallat ur allmän synpunkt. Allmänt åtal för förtal och grovt förtal är sålunda avsett endast för särskilt kvalificerade fall. Avsikten är att allmänt åtal i dessa fall ska väckas, förutom vid brott mot barn, endast i rena undantagsfall. Såvitt avser förolämpning gäller ytterligare begränsningar i åklagarens åtalsrätt. Ärekränkingsbrotten omfattas inte av straffbestämmelserna om grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning. I samband med att fridskränkingsbrotten infördes gjorde regeringen bedömningen att den praktiska nyttan av att låta fridskränkingsbrotten omfatta förtal och förolämpning starkt kunde ifrågasättas mot bakgrund av de särskilda åtalsreglerna (prop. 1997/98:55 s. 79 f.). Motsvarande skäl gör sig gällande i detta lagstiftningsärende. Förolämpning och förtal bör därför inte omfattas utan domstolen bör döma särskilt för dessa brott.

Skäl för att någon annan brottstyp ska omfattas har inte framkommit. Regeringen anser därför sammanfattningsvis att det särskilda brottet ska innefatta misshandel av normalgraden och ringa misshandel, försök till misshandel av normalgraden, olaga tvång som inte är grovt, olaga hot som inte är grovt, hemfridsbrott och olaga intrång såväl av normalgraden som grovt brott, ofredande, sexuellt ofredande, skadegörelse, försök till skadegörelse, överkan som består i ringa skadegörelse samt överträdelse av kontaktförbud.

Den närmare utformningen

Vid utformningen av straffbestämmelsen bör fridskränkingsbrotten tjäna som förebild. I båda fallen handlar det om upprepade och integritetskränkande brottsliga gärningar som riktar sig mot en och samma person. Bestämmelsen bör dock inte begränsas till närstående förhållanden.

För det första bör slås fast att det ska vara fråga om flera gärningar. Detta kan göras genom att i lagtexten ange att det handlar om brottsliga gärningar. Dessa ska ha varit av sådant slag som angetts ovan. Den av utredningen föreslagna lagtekniken, att räkna upp varje enskild brottstyp med hänvisning till lagrum, skiljer sig från vad som gäller för fridskränkingsbrotten där det i stället anges att brottsliga gärningar enligt vissa angivna kapitel i brottsbalken omfattas. Med hänsyn till det begränsade antal brottstyper som ska omfattas av straffbestämmelsen talar tydlighetsskäl för att – med en redaktionell justering – välja den av utredningen föreslagna tekniken.

Gärningarna ska vidare ha varit riktade mot en och samma person. Det bör dock inte vara tillräckligt att flera brottsliga gärningar begåtts mot en och samma målsägande utan det upprepade handlandet måste ha inneburit en särskild kränkning av dennes integritet. För att kvalificera de brottsliga gärningarna och för att markera brottets förföljelsekaraktär har utredningen föreslagit att var och en av gärningarna ska ha utgjort led i en upprepad förföljelse som medfört en kränkning av personens integritet. Remissinstanserna har i allmänhet godtagit utredningens förslag. Några remissinstanser har dock påpekat att utredningens avsikt synes ha varit att handlandet ska ha varit ägnat att kränka integriteten och

alltså inte nödvändigtvis måste ha medfört en sådan kränkning. Vidare har *Åklagarmyndigheten* anfört att en ytterligare kvalificering av de brottsliga gärningarna bör övervägas.

Begreppet förföljelse har i nuvarande lag om besöksförbud använts i betydelsen att någon vid upprepade tillfällen på ett mycket påträngande eller annars besvärande sätt söker kontakt med en person mot dennes vilja (prop. 1987/88:137 s. 20). Med förföljelse bör emellertid också avses att någon upprepat angriper, plågar, terroriserar eller utsätter en annan person för obehag, t.ex. genom att begå brott mot denne. Något särskilt syfte bör inte krävas för att ett handlande ska utgöra en förföljelse, så länge det upprepade handlandet objektivt sett framstår som påträngande eller besvärande eller annars som ett angrepp på personen i fråga. Begreppet är därför lämpligt för att ringa in de situationer som bör träffas av bestämmelsen. Särskild hänsyn bör dessutom tas till den samlade brottslighetens allvar och intensitet. Ett sådant hänsynstagande görs även vid bedömningen av om flera enskilda gärningar ska leda till ansvar för grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning genom kravet på att var och en av gärningarna ska ha utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet. Med en upprepad kränkning avses vid fridskränkingsbrotten gärningar som tar sikte på den personliga integriteten och som sker vid upprepade tillfällen. Hur många kränkande gärningar som krävs för att kränkningen ska anses som upprepad bör bedömas med utgångspunkt i gärningarnas karaktär. Ju allvarligare gärningen är, desto färre gärningar bör det krävas för att kränkningen ska anses som upprepad (prop. 1997/98:55 s. 133). På motsvarande sätt bör detta komma till uttryck i den särskilda straffbestämmelsen om förföljelse. De gärningar som bör ingå i brottet är alla av sådan karaktär att de – beroende på det sammanhang i vilket de begås – kan utgöra en kränkning av någons personliga integritet. Som kvalificerande rekvisit bör därför föreskrivas att det ska ha varit fråga om dels en förföljelse, dels en upprepad kränkning av annans personliga integritet.

Utredningens förslag till utformning av de kvalificerande rekvisiten skiljer sig från fridskränkingsbrotten, där var och en av gärningarna ska ha utgjort led i en upprepad kränkning av någons integritet. I stället ska gärningarna enligt förslaget ha utgjort led i en upprepad förföljelse som medfört en sådan kränkning. Avsikten har dock uppenbarligen varit att åstadkomma detsamma som vid fridskränkingsbrotten, nämligen att markera det särskilt straffvärda i en upprepad kränkning där förfarandet består i en serie i och för sig straffbara gärningar. Skäl talar därför för att rekvisitet om upprepad kränkning bör utformas i överensstämmelse med vad som gäller för fridskränkingsbrotten, samtidigt som det också bör anges att handlandet utgjort en förföljelse. Detta kan lämpligen ske genom att ange att den som förföljer en annan person genom angivna brottsliga gärningar ska dömas för det särskilda brottet, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet.

En förföljelse kan många gånger vara så påträngande att den utsattes liv påverkas mycket starkt och att denne mer eller mindre bryts ned. I andra fall kan situationen vara sådan att den inte påverkar den utsattes vardag i någon särskild utsträckning även om den givetvis ändå kan vara besvärande eller obehaglig. Också de senare fallen bör omfattas av den

särskilda straffbestämmelsen. Något krav motsvarande vad som gäller för fridskränkingsbrotten, att gärningarna ska ha varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, bör därför inte ställas upp. Detta kan i stället beaktas vid bedömningen av straffvärdet eller leda till ansvar för grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning, om förutsättningarna för något av dessa brott i övrigt är uppfyllda. Med de ovan angivna avgränsningarna behövs inte heller någon annan kvalificering.

Utredningen har som benämning på brottet föreslagit *olaga förföljelse*. *Brå* har i stället förespråkat *fridskränkning*, bl.a. med hänvisning till att ordet förföljelse kan innebära associationer till beteenden som inte är straffbara. Eftersom förföljelsen ska bestå i brottsliga gärningar torde emellertid olaga förföljelse väl återspegla straffbestämmelsens innehåll. Vidare skulle benämningen fridskränkning kunna leda tankarna till att det är fråga om en lägre grad av grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning. Brottet bör därför benämnas olaga förföljelse.

Straffskalan m.m.

Straffminimum för olaga förföljelse måste återspegla den samlade brottslighetens straffvärde på en lägsta nivå. Vid bedömningen av vilket minimum som bör väljas måste beaktas att brottet innebär en kvalificering av de ingående enskilda brottsliga gärningarna. Å andra sidan kan brottet inte anses vara lika allvarligt som grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning, som har ett straffminimum på sex månader. De brotten förutsätter nämligen dels att de brottsliga gärningarna begåtts mot en närstående person, dels att de varit ägnade att allvarligt skada den utsattes självkänsla, vilket sammantaget talar i ytterligare försvarande riktning i förhållande till olaga förföljelse. De brottstyper som föreslås ingå i straffbestämmelsen har böter som straffminimum, förutom misshandel som inte är ringa samt grova fall av hemfridsbrott och olaga intrång där straffminimum är fängelse i 14 dagar. Enligt regeringen återspeglar ett straffminimum motsvarande fängelseminimum, som utredningen föreslagit, på en lägsta nivå brottslighetens allvar, samtidigt som det alltjämt kan upprätthållas en skillnad i förhållande till grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning.

Eftersom en tillämpning av straffbestämmelsen förutsätter att flera brott har begåtts måste när det gäller maximistraffet också beaktas att det vid flerfaldig brottslighet föreskrivs ett förhöjt straffmaximum (26 kap. 2 § brottsbalken). För de brott som föreslås ingå i bestämmelsen är straffmaximum fängelse i ett eller två år, utom för hemfridsbrott och olaga intrång som inte är grova samt för åverkan där endast böter är föreskrivet. Med tillämpning av bestämmelserna om förhöjt straffmaximum skulle det maximala straffet som kan dömas ut vid flerfaldig brottslighet av det slag som nu är i fråga vara fängelse i tre år. Med hänsyn till den kvalificering av de enskilda brottsliga gärningarna som brottet innebär, och vid en jämförelse med straffmaximum för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning som är sex år, är enligt regeringen fängelse i fyra år ett adekvat högsta straff.

Följaktligen bör straffminimum vara fängelse i 14 dagar och straffmaximum fängelse i fyra år. Detta överensstämmer med de minimi- och maximistraff som utredningen föreslagit. Utredningen har dock föreslagit att brottet ska vara gradindelad och att straffet för normalgraden ska vara fängelse i högst två år och för det grova brottet fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Med hänsyn till att redan den valda lagtekniken innebär en kvalificering av de ingående brotten saknas det dock behov av att dela in brottet olaga förföljelse i grader. En sådan gradindelning skulle dessutom innebära påtagliga tillämpnings-svårigheter med hänsyn till sedvanliga principer om konkurrens mellan brott. Brottet bör därför inte gradindelas.

Liksom vid fridskränkingsbrotten bör de enskilda brotten preskriptionstid vara avgörande för om de kan beaktas när domstolen ska döma för det särskilda brottet. Någon särskild reglering av preskriptionstiden bör alltså inte ske.

Regeringen föreslår sammanfattningsvis att den som förföljer en annan person genom sådana brottsliga gärningar som angetts ovan döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för *olaga förföljelse* till fängelse i högst fyra år.

9 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

<p>Regeringens förslag: De föreslagna lagändringarna ska träda i kraft den 1 oktober 2011. Ett besöksförbud som har meddelats enligt äldre föreskrifter ska efter ikraftträdandet anses som ett kontaktförbud.</p>

Skälen för regeringens förslag: Införandet av de nya bestämmelserna om elektronisk övervakning av särskilt utvidgat kontaktförbud förutsätter relativt omfattande förberedelser. Den tekniska utrustningen måste upphandlas och polisens organisation måste anpassas för att kunna verkställa övervakningen. Det är samtidigt angeläget att lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt. Förslagen bör därför träda i kraft den 1 oktober 2011.

Ändringarna bör gälla även besöksförbud meddelade före ikraftträdandet. En övergångsbestämmelse bör införas som anger att ett besöksförbud som meddelats enligt äldre föreskrifter efter ikraftträdandet ska anses som ett kontaktförbud. Straffbestämmelsen om olaga förföljelse tillämpas på gärningar som begåtts efter ikraftträdandet. Någon särskild övergångsbestämmelse till ändringen i brottsbalken behövs därför inte.

Regeringens bedömning: Mot bakgrund av de resurstillskott polisen i likhet med Åklagarmyndigheten och domstolarna fått de senaste åren är det inte nödvändigt med ytterligare tilldelning på grund av förslaget om elektronisk övervakning av särskilt utvidgade kontaktförbud. Även övriga förslag bör rymmas inom de nuvarande anslagen.

Utredningens bedömning innebär att den elektroniska övervakningen kommer att medföra ökade kostnader motsvarande 11 miljoner kronor årligen för Rikspolisstyrelsen. I övrigt finner utredningen inte att förslagen torde innebära ökade kostnader för Rikspolisstyrelsen eller för övriga myndigheter.

Remissinstanserna: *Domstolsverket* ifrågasätter om förslaget kommer att kunna finansieras inom befintliga ramar. Syftet med förslagen är att öka antalet lagföringar och antalet ärenden om kontaktförbud, vilket kommer att leda till en ökad måltillströmning. Det är ett återkommande problem att mindre resurskrävande reformer löpande föreslås och att dessa sammantaget kan medföra att ett resurstillskott krävs. *Rikspolisstyrelsen* gör bedömningen att den beräknade totala kostnaden för larmövervakningen uppgår till 32 miljoner kronor. Därutöver kommer kostnader för larmutryckningar samt att förbereda organisation och teknik. *Brottsförebyggande rådet* ställer sig tveksam till utredningens kostnadskalkylering och anför i huvudsak följande. Förslagen leder till ett ökat antal arbetsuppgifter för polismyndigheterna vilket torde medföra kostnader som icke är försumbara. Ökar incitamenten för polis, åklagare och domstolar att utreda och beivra överträdelse samtidigt som man gör det möjligt att beakta systematiska och upprepade kränkningar finns det anledning att förvänta sig mer än en ringa ökning av ärendeinflödet. Därtill kommer fler personer än tidigare att uppleva att förändringarna gör det mer meningsfullt att anmäla överträdelse, vilket sammantaget kan leda till kostnadsökningar.

Skälen för regeringens bedömning: Handläggningen av ärenden om elektronisk övervakning av särskilt utvidgade kontaktförbud är en ny uppgift för polisen, Åklagarmyndigheten och domstolarna. Det är svårt att uppskatta hur många ärenden om elektronisk övervakning som kan komma att aktualiseras. I dagsläget meddelas årligen ett fåtal särskilt utvidgade besöksförbud. Förslaget om elektronisk övervakning syftar till att få till stånd en ökad användning av dessa förbud. Regeringen finner dock ingen anledning att anta att den av utredningen uppskattade siffran om cirka 100 förbud årligen kommer att överskridas. Arbetet med att utreda och fatta beslut i frågan torde därför inte att i någon större utsträckning ta Åklagarmyndighetens resurser i anspråk. Belastningen på domstolarna blir beroende av i vilken utsträckning prövning begärs av åklagarens beslut. Av Åklagarmyndighetens granskning av tillämpningen av besöksförbud framkommer att tre procent av alla besöksförbudsärenden prövas i rätten (Besöksförbud – en kartläggning över tillämpningen med synpunkter. Rapport från Utvecklingscentrum Göteborg, juni 2008). Den ökade arbetsbelastningen på domstolarna

torde därför blir ytterst marginell. Det huvudsakliga arbetet med elektronisk övervakning kommer att belasta polisväsendet som ska verkställa den elektroniska övervakningen, vilket bl.a. kommer att innebära larmövervakning och larmutryckningar.

Sedan år 2007 har regeringen tillfört rättsväsendet drygt fem miljarder kronor i ramförstärkning. Det är den största satsning som gjorts på rättsväsendet under senare tid. Sammantaget bedömer regeringen att det inte är nödvändigt med ytterligare resurstilldelning vare sig på grund av förslaget om elektronisk övervakning av särskilt utvidgade kontaktförbud eller något annat förslag.

11 Författningskommentar

11.1 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

4 kap.

4 b § *Den som förföljer en annan person genom brottsliga gärningar som utgör*

- 1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,*
- 2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,*
- 3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,*
- 4. hemfridsbrott eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 §,*
- 5. ofredande enligt 4 kap. 7 §,*
- 6. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,*
- 7. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,*
- 8. åverkan enligt 12 kap. 2 § första stycket, eller*
- 9. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud,*

döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för olaga förföljelse till fängelse i högst fyra år.

Paragrafen och brottsrubriceringen är nya. I paragrafen föreskrivs straffansvar för förföljelse som består i upprepade brottsliga gärningar mot en och samma person. Syftet är att förstärka det straffrättsliga skyddet mot trakasserier och förföljelse och att sålunda åstadkomma en straffmätning som återspeglar brottslighetens allvar när det upprepade brottsliga handlandet utgör en särskild kränkning av målsägandens integritet. Övervägandena finns i avsnitt 8.

En förutsättning för straffansvar är att den tilltalade förföljt en annan person genom att upprepat ha begått brott mot denne. Flera brottsliga gärningar måste alltså vara uppe till domstolens prövning samtidigt. Gärningarna ska vara av sådant slag som anges i bestämmelsen, dvs. misshandel av normalgraden eller ringa misshandel, försök till misshandel av normalgraden, olaga tvång som inte är grovt, olaga hot som inte är grovt, hemfridsbrott eller olaga intrång såväl av normalgraden som grovt brott, ofredande, sexuellt ofredande, skadegörelse, försök till skadegörelse, åverkan som består i ringa skadegörelse eller överträdelse av kontaktförbud. Det är inte nödvändigt att var och en av gärningarna är av samma slag, så länge de utgörs av de

uppräknade brottstyperna. Om det i den samlade brottsligheten ingår andra brottstyper döms särskilt för dessa.

Brottet består av en serie i och för sig straffbara gärningar. Således är brottet inte ett s.k. perdurerande brott, dvs. en enda fortlöpande gärning som i sig utgör ett brott. Domstolen måste, liksom vid brott i allmänhet, ta ställning till om varje enskild gärning är styrkt. Till grund för en fällande dom kan det vara godtagbart att, förutom vissa detaljerat beskrivna och tidsbestämda gärningar, lägga gärningar av likartat slag som begåtts under en viss tidsperiod och där det hålls mera öppet exakt tidpunkt, plats och kanske även tillvägagångssätt för respektive gärning (se t.ex. NJA 2005 s. 712). De enskilda brottsliga gärningar som ingår i brottet preskriberas särskilt för varje gärning som ingår i gärningsbeskrivningen.

Det ska vidare ha varit fråga om en upprepad kränkning av personens integritet. Med upprepad kränkning avses, i likhet med vad som gäller för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning, gärningar som tar sikte på den personliga integriteten och som sker vid upprepade tillfällen. Hur många kränkande gärningar som krävs för att kränkningen ska anses som upprepad måste bedömas med utgångspunkt i gärningarnas karaktär. Ju allvarligare gärningarna är, desto färre bör krävas för att kränkningen ska anses som upprepad.

Genom att var och en av gärningarna ska ha utgjort led i en upprepad kränkning av den utsatta personens integritet tydliggörs att det för straffansvar enligt paragrafen inte krävs några gärningar utöver de som åtalet avser. Om den tilltalade tidigare har dömts för brott mot målsäganden kan detta beaktas vid bedömningen av om de åtalade gärningarna utgör ett led i en upprepad kränkning, för att belysa de förhållanden under vilka de åtalade gärningarna ägt rum. Det är därmed inte fråga om att på nytt döma för tidigare prövade gärningar. Det kan i regel förutsättas att brottsliga gärningar av det slag som bestämmelsen avser och som ingår i en serie brott mot en och samma person utgör en kränkning av dennes personliga integritet. I undantagsfall kan dock förekomma att en enskild gärning inte inneburit en sådan kränkning. Detta skulle kunna vara fallet t.ex. om vid en överträdelse av ett kontaktförbud inga försök till en direkt eller indirekt kontakt gjorts och den som skyddas av förbudet varken lagt märke till eller haft anledning att lägga märke till överträdelsen. Domstolen ska då i stället döma särskilt för det brottet. Också om gärningarna sammantaget inte kan anses ha utgjort en upprepad kränkning ska domstolen döma för de enskilda brotten. Om förutsättningar föreligger att döma för grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning (4 kap. 4 a §) döms i stället för sådant brott enligt sedvanliga regler om konkurrens mellan brott.

De objektiva omständigheterna ska vara täckta av uppsåt. Något särskilt förföljelsesyfte krävs inte så länge den tilltalade haft uppsåt till de brottsliga gärningar som förföljelsen består av. Inte heller krävs att den tilltalade haft ett syfte att kränka målsägandens integritet utan det är tillräckligt att gärningsmannen haft uppsåt i förhållande till de faktiska omständigheter som läggs till grund för den bedömningen. Värderingen av om de brottsliga gärningarna utgjort förföljelse eller inneburit en kränkning görs av domstolen oavsett den tilltalades egna värderingar och

syften med handlingarna. Om den tilltalade däremot haft uppsåt till de brottsliga gärningarna men inte till det upprepade handlandet föreligger inte förföljelse. Så kan vara fallet om flera enskilda brott endast av en slump drabbar samma målsägande.

För olaga förföljelse döms till fängelse i högst fyra år. Brottet kan innefatta såväl brottsliga gärningar som var för sig har ett straffvärde som motsvarar böter, som sådana där straffvärdet motsvarar fängelse. Minimistraffet fängelse i 14 dagar anger på en lägsta nivå straffvärdet för den samlade brottsligheten om förutsättningarna för ansvar enligt paragrafen är uppfyllda. Straffvärdet påverkas av de enskilda gärningarnas allvar och intensitet och den samlade brottslighetens omfattning. Ju allvarigare eller ju fler gärningar som ingår i den samlade brottsligheten, desto högre ska straffvärdet anses vara. I förekommande fall ska beaktas om någon av gärningarna inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person, se 29 kap. 1 § andra stycket andra meningen. Vid straffvärdebedömningen ska också försvårande eller förmildrande omständigheter enligt 29 kap. 2 och 3 §§ beaktas i skärpande respektive mildrande riktning. Hänsyn ska också tas till övriga föreliggande omständigheter som är relevanta för straffmätningen.

Skadestånd med anledning av kränkning genom brott bestäms efter vad som är skäligt, se 5 kap. 6 § skadeståndslagen (1972:207).

11.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:688) om besöksförbud

I lagen ersätts besöksförbud genomgående med kontaktförbud. Någon ändring i sak är inte avsedd. Som en konsekvens av det ändras lagens rubrik.

1 § Enligt denna lag får förbud meddelas för en person att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denna person (*kontaktförbud*).

Kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda. Vid bedömningen av om *det finns en sådan risk ska det* särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot *någon persons* liv, hälsa, frihet eller frid.

Ett kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla. Kan syftet med ett *kontaktförbud* tillgodoses genom någon mindre ingripande åtgärd, får förbud inte meddelas.

Ett *kontaktförbud* omfattar inte kontakter som med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogade.

Paragrafen innehåller definitionen av begreppet kontaktförbud och reglerar de grundläggande förutsättningarna för att kontaktförbud ska få meddelas. Ändringarna i paragrafen behandlas i avsnitten 5.1–5.3.

Andra stycket reglerar förutsättningarna för när kontaktförbud kan meddelas. Ett kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den som förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda. Bestämmelsen har ändrats på så sätt att omständigheter som särskilt ska beaktas vid riskbedömningen utökas till att även omfatta brott mot någon annan persons, än den som förbudet avses skydda, liv, hälsa, frihet eller frid. Ändringen tydliggör att tidigare brottslighet är en viktig omständighet vid bedömningen av om det föreligger risk för fortsatt brottslighet och att detta gäller inte bara om brottsligheten avser den som förbudet avser att skydda utan även någon annan person, t.ex. en före detta sambo, make, maka eller partner.

Det uppställs inget krav på tidsmässigt samband mellan tidigare brott och beslutet om kontaktförbud. Ju närmare i tiden brottsligheten ligger, desto högre får dock risken för ny brottslighet anses vara. Av vikt vid riskbedömningen är karaktären på tidigare brott, om det rör sig om enstaka eller flera gärningar och om brott har begåtts vid ett eller flera tillfällen. Härutöver görs en språklig ändring i stycket. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Ändringen i *tredje stycket* innebär att det tydliggörs att ett kontaktförbud endast får meddelas om skälen för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla. En proportionalitetsbedömning ska alltså göras i varje enskilt fall. En avvägning ska ske mellan å ena sidan

intresset av att förebygga brott och trakasserier och å andra sidan integritetsaspekten och rätten att röra sig fritt. Vid bedömningen ska bl.a. beaktas karaktären på brottsligheten eller trakasserier, risken för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att göra sig skyldig till brott eller allvarliga trakasserier och hur länge risken kan förväntas föreligga. Dessa omständigheter måste ställas mot omfattningen av de konsekvenser som ett kontaktförbud förväntas få för den mot vilken förbudet avses gälla. Dessutom gäller alltså att förbud inte får meddelas om syftet med ett kontaktförbud kan tillgodoses genom en mindre ingripande åtgärd.

1 a § Kontaktförbud enligt 1 § får avse också förbud att uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med annan, om det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot en sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid (*kontaktförbud* avseende gemensam bostad).

Kontaktförbud avseende gemensam bostad får meddelas endast om

1. skälen för ett sådant förbud väger väsentligt tyngre än det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den *mot vilken* förbudet avses gälla, och
2. den som förbudet avses skydda förbinder sig att medverka till att den mot vilken förbudet avses gälla i rimlig utsträckning får tillgång till sina personliga tillhörigheter.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för kontaktförbud avseende gemensam bostad. I paragrafen görs endast språkliga ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

2 § Om det kan antas att ett *kontaktförbud* enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas (*utvidgat kontaktförbud*).

Den som har överträtt ett utvidgat *kontaktförbud* får meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område än som följer av första stycket (särskilt utvidgat *kontaktförbud*). Förbudet får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra personen har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas. Det får inte avse ett större område än vad som är nödvändigt.

Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Särskilt utvidgat *kontaktförbud* får meddelas endast om skälen för ett sådant *förbud* väger väsentligt tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den *mot vilken* förbudet avses gälla.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för utvidgat kontaktförbud och särskilt utvidgat kontaktförbud. Övervägandena finns i avsnitt 5.5, 6.1 och 6.2.

Ett nytt *tredje stycke* införs, som reglerar förutsättningarna för att förena särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning. I stycket anges att ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det. Det föreligger således en presumtion för att särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning.

I undantagsfall, om det finns särskilda skäl, får ett särskilt utvidgat kontaktförbud meddelas utan villkor om elektronisk övervakning. Med särskilda skäl avses omständigheter av personlig eller praktisk karaktär som omöjliggör elektronisk övervakning av kontaktförbudet. Som exempel kan nämnas att den mot vilken förbudet avses gälla är hemlös och saknar möjlighet att sköta den tekniska utrustningen, t.ex. att elektroniskt ladda utrustningens batterier. Ett annat exempel är när den mot vilken förbudet avses gälla beroende på sjukdom inte är kapabel att hantera den elektroniska utrustningen.

I övrigt görs endast språkliga ändringar i paragrafen. Någon ändring i sak är inte avsedd.

2 a § När ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning har meddelats, är den mot vilken förbudet gäller skyldig att medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå.

Paragrafen är ny och anger vilka skyldigheter den har som ålagts ett särskilt utvidgat kontaktförbud som ska övervakas elektroniskt. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Bestämmelsen i paragrafen innebär att den som ålagts förbudet är skyldig att medverka till den elektroniska övervakningen genom att sätta på sig utrustningen samt bära och sköta utrustningen som krävs för att övervakningen ska kunna genomföras. Av 12 § framgår att ett beslut om kontaktförbud ska ange förbudets innebörd och omfattning. Det innebär att ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning ska innehålla information om innebörden av den elektroniska övervakningen och omfattningen av det område som ska övervakas. Enligt 12 a § ska det av ett sådant beslut också framgå när övervakningen ska inledas och hur det ska ske samt vad den som ålagts förbudet är skyldig att göra för att medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå.

För det fall att den mot vilken förbudet gäller inte medverkar till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå kan han eller hon dömas för *hindrande av elektronisk övervakning* enligt 25 §.

3 § Ett kontaktförbud ska förses med de begränsningar och undantag som är nödvändiga med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet.

I paragrafen görs endast språkliga ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

4 § Kontaktförbud ska meddelas för viss tid. Kontaktförbud avseende gemensam bostad får meddelas för högst två månader. Särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning får meddelas för högst sex månader. I övrigt får kontaktförbud meddelas för högst ett år.

Kontaktförbudet gäller omedelbart, om inte annat bestäms.

Ett kontaktförbud avseende gemensam bostad får endast förlängas om det finns särskilda skäl och med högst två veckor i taget. Ett särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning får förlängas med högst

tre månader i taget. I övrigt får ett kontaktförbud förlängas med högst ett år i taget.

Paragrafen reglerar kontaktförbudens giltighetstid och förlängning av förbuden. Ändringarna behandlas i avsnitt 5.4 och 6.2.

I *första stycket* regleras kontaktförbudens giltighetstid. Giltighetstiden för ett förbud avseende gemensam bostad utsträcks från 30 dygn till två månader. Det införs vidare en bestämmelse om att särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning får meddelas för högst sex månader.

Kontaktförbudets giltighetstid ska bestämmas efter en prövning med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Vid tidsbestämningen ska ändamålet med förbudet beaktas och ett kontaktförbud får inte ges längre giltighetstid än vad som krävs för att uppnå syftet med det.

I *tredje stycket* behandlas frågan om förlängning av ett kontaktförbud. Den tid som ett förbud avseende gemensam bostad får förlängas med utsträcks till högst två veckor i taget. Det införs vidare en bestämmelse om att ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning får förlängas med högst tre månader i taget.

5 § Ett beslut om *kontaktförbud* ska delges den mot vilken förbudet avses gälla. Delgivning får inte ske enligt 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:000).

I paragrafen görs endast språkliga ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

6 § Kan det antas att *kontaktförbud* avseende gemensam bostad kommer att meddelas, är den *mot vilken* förbudet avses gälla skyldig att på tillsägelse av en polisman följa med till ett förhör som hålls omedelbart därefter, om förhör på platsen inte kan äga rum eller det *av annan anledning* är av vikt för utredningen att den *mot vilken* förbudet avses gälla följer med till förhör. Vägrar han eller hon utan giltig orsak, får polismannen ta med honom eller henne till förhöret.

Ett förhör enligt första stycket får inte avslutas senare än sex timmar efter det att den förhörde togs med till förhöret.

I paragrafen görs endast språkliga ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

6 a § Frågor om *kontaktförbud* ska handläggas skyndsamt.

I fråga om *kontaktförbud* avseende gemensam bostad ska åklagarens beslut i ärendet meddelas med särskild skyndsamhet. Har den som avses med förbudet tagits med till förhör ska beslut i ärendet, om det inte finns något synnerligt hinder, meddelas i samband med att förhöret avslutas.

I paragrafen görs endast språkliga ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

7 § Frågor om *kontaktförbud* prövas av allmän åklagare och tas upp på begäran av den som förbudet avses skydda eller när det annars finns anledning till det.

I paragrafen görs endast en språklig ändring. Någon ändring i sak är inte avsedd.

7 a § I frågor om *kontaktförbud* avseende gemensam bostad eller särskilt utvidgat *kontaktförbud* ska ett offentligt biträde förordnas för den som förbudet gäller eller avses gälla, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Frågan om förordnande ska prövas så snart som möjligt.

Ett sådant biträde har samma rättigheter som en offentlig försvarare.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rätt till offentligt biträde när fråga är om vissa former av *kontaktförbud*. Ändringen i paragrafen behandlas i avsnitt 7.1.3.

I *första stycket* anges när rätt föreligger till ett offentligt biträde. Ändringen innebär att rätten till offentligt biträde utökas till att även omfatta frågor om särskilt utvidgat *kontaktförbud*. Om det kan antas att behov av biträde saknas ska något offentligt biträde inte förordnas. Det kan t.ex. vara fallet om offentlig försvarare är förordnad i en parallell brottmålsprocess.

8 § Prövningen av frågor om *kontaktförbud* ankommer på åklagaren på den ort där förbudet helt eller huvudsakligen avses bli tillämpat eller där den mot vilken förbudet avses gälla har *sin* hemvist eller mera varaktigt uppehåller sig. Är den sistnämnde misstänkt för brott som har betydelse för frågan om *kontaktförbud*, får frågan prövas även av åklagare som är behörig att väcka åtal för brottet.

I fråga om åklagare tillämpas vidare 7 kap. rättegångsbalken.

I paragrafen görs endast språkliga ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

9 § För utredning av frågor om *kontaktförbud* får åklagaren anlita biträde av polismyndighet.

I fråga om utredningen gäller i tillämpliga delar 23 kap. 4, 6, 7 och 9–12 §§ rättegångsbalken. Vid tillämpningen av 4 och 11 §§ ska bestämmelserna om den som är misstänkt i stället avse den mot vilken förbudet avses gälla.

I paragrafen görs endast språkliga ändring. Någon ändring i sak är inte avsedd.

11 § Innan frågan om *kontaktförbud* prövas ska den mot vilken förbudet avses gälla och den som förbudet avses skydda underrättas om uppgifter som har tillförts ärendet genom någon annan än honom eller henne själv och ges tillfälle att yttra sig över dem. Frågan får dock avgöras utan att så har skett om åtgärderna är uppenbart obehövliga, om det kan befaras att det annars skulle bli avsevärt svårare att genomföra beslutet i ärendet eller om avgörandet inte kan *skjutas upp*.

Åklagaren bestämmer hur underrättelse enligt första stycket ska ske. Underrättelseskyldigheten gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

I paragrafen görs endast språkliga ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

12 § Ett beslut varigenom åklagaren avgör ett ärende om *kontaktförbud* ska vara skriftligt och ange

1. den som förbudet avses skydda och den som förbudet avses gälla,
2. förbudets innebörd och omfattning,
3. de skäl som har bestämt utgången,
4. åberopade lagrum,

5. vilken påföljd som överträdelse av förbudet kan medföra, och
6. upplysning om möjligheten att få rättens prövning enligt 14 § och att begära omprövning enligt 23 §.

Paragrafen reglerar utformningen av åklagarens beslut varigenom en fråga om kontaktförbud avgörs. Ändringen innebär att det i *punkten 5* görs ett förtydligande som innebär att beslutet ska innehålla uppgift om vilken påföljd som en överträdelse av förbudet kan medföra.

12 a § Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning ska, utöver vad som anges i 12 §, ange

1. den polismyndighet som är ansvarig för den elektroniska övervakningen,
2. när den elektroniska övervakningen ska inledas och hur det ska ske,
3. vad den mot vilken förbudet gäller är skyldig att göra för att medverka till att övervakningen kommer till stånd och kan fortgå, och
4. vilken påföljd som hindrande av elektronisk övervakning kan medföra.

Paragrafen, som är ny, reglerar utformningen av ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning. Utöver vad som anges i 12 § ska ett sådant beslut innehålla de uppgifter som behövs för att den som ålagts förbudet ska kunna fullgöra sin skyldighet enligt 2 a § att medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

I *första punkten* föreskrivs att beslutet ska ange den polismyndighet som är ansvarig för den elektroniska övervakningen. Vilken polismyndighet som ansvarar för den elektroniska övervakningen regleras i 13 a §. I regel är det polismyndigheten på den ort där förbudet helt eller huvudsakligen avses bli tillämpat som ansvarar för övervakningen.

Av *andra punkten* följer att beslutet ska ange när den elektroniska övervakningen ska inledas och hur det ska ske. Det innebär att det av beslutet ska framgå när den tekniska utrustningen i det enskilda fallet ska installeras så att den elektroniska övervakningen kan inledas. Det bör alltså bl.a. anges vid vilken tidpunkt och på vilken plats den elektroniska utrustningen ska monteras på den övervakade.

Enligt *tredje punkten* ska beslutet även innehålla uppgift om vad den mot vilken förbudet gäller är skyldig att göra för att medverka till att övervakningen kommer till stånd och kan fortgå, dvs. vad som krävs av den övervakade för att den tekniska utrustningen ska fungera. Den övervakade måste medverka till att under hela övervakningstiden bära sändaren och regelbundet ladda batterierna. Det kan också finnas andra anvisningar som gäller handhavandet av den tekniska utrustningen, t.ex. om vattentålighet etc. som den övervakade bör informeras om. Sådan information kan behöva vara detaljerad men bör kunna utfärdas standardiserat, t.ex. genom en bilaga till beslutet.

Av *fjärde punkten* framgår slutligen att det i beslutet ska anges vilken påföljd som hindrande av elektronisk övervakning kan medföra.

Att ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning ska innehålla tydliga uppgifter om vilket område förbudet gäller följer av att beslutet enligt 12 § 2 ska ange förbudets innebörd och omfattning.

13 § Vid åklagarens handläggning av ärenden om *kontaktförbud* gäller i övrigt 4–9, 14, 15 §§, 20 § första stycket andra meningen 1, 3 och 4 och andra stycket samt 26 § förvaltningslagen (1986:223).

I paragrafen görs endast en språklig och en redaktionell ändring. Ingen ändring i sak är avsedd.

13 a § När ett beslut om *kontaktförbud* avseende gemensam bostad har meddelats får en polisman avlägsna den *mot vilken* förbudet gäller från bostaden.

När ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning har meddelats, är polismyndigheten på den ort där förbudet helt eller huvudsakligen avses bli tillämpat ansvarig för verkställigheten av den elektroniska övervakningen.

Den polismyndighet som avses i andra stycket får överlämna ansvaret för verkställighet av den elektroniska övervakningen till en annan polismyndighet. Innan ansvaret överlämnas ska samråd ske mellan myndigheterna.

Paragrafen reglerar frågor i samband med verkställighet av vissa kontaktförbud. Ändringarna i paragrafen behandlas i avsnitt 6.3.

I paragrafens *första stycke* görs endast språkliga ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

I paragrafen införs ett nytt *andra stycke*, som innebär att det är polismyndigheten på den ort där förbudet helt eller huvudsakligen avses bli tillämpat som är ansvarig för verkställigheten av den elektroniska övervakningen. I normalfallet är det den ort där den som förbudet avses skydda är bosatt. Polismyndigheten ska bl.a. se till att den elektroniska övervakningen installeras och kommer igång samt informera den som avses med förbudet om övervakningens innebörd och konsekvenser. Vidare ska polismyndigheten övervaka larmet, hantera larmsituationer och avsluta övervakningen.

Ett beslut om kontaktförbud gäller enligt 4 § andra stycket omedelbart. Det innebär att polismyndigheten kan verkställa beslutet trots att det inte har vunnit laga kraft. Delgivning av beslut kan i ett sådant fall ske i anslutning till verkställigheten.

I paragrafen införs också ett nytt *tredje stycke*, som innebär att en polismyndighet, t.ex. av praktiska skäl, får lämna över ansvaret för verkställighet av den elektroniska övervakningen, helt eller delvis, till en annan polismyndighet. Innan ansvaret för verkställighet överlämnas ska dock myndigheterna samråda.

14 § Åklagarens beslut i fråga om *kontaktförbud* ska prövas av tingsrätten, om den som har ålagts *kontaktförbud* eller den som förbudet avses skydda begär det. Begäran om sådan prövning ska göras skriftligen eller muntligen hos åklagaren, som i så fall ska överlämna ärendet till rätten. Omfattar ärendet beslut om *kontaktförbud* avseende gemensam bostad ska åklagaren utan dröjsmål överlämna ärendet till rätten.

I paragrafen görs endast språkliga ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

15 § Behörig domstol är den tingsrätt där åklagare som har prövat frågan om *kontaktförbud* ska föra talan i brottmål i allmänhet. Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om *kontaktförbud* avseende gemensam bostad, ska vad som sägs i

19 kap. 12 § andra meningen rättegångsbalken om domstols befattning med förundersökning och användande av tvångsmedel tillämpas.

I paragrafen görs endast språkliga ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

16 § Har åklagaren beslutat om *kontaktförbud*, är han skyldig att på begäran av den som förbudet avses skydda föra dennes talan vid rätten, om inte särskilda skäl talar mot det.

Rätten *ska* begära yttrande av åklagaren, om det inte är obehövligt.

I paragrafen görs endast språkliga ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

17 § Rätten får förordna att ett *kontaktförbud* tills vidare inte *ska* gälla. Om *kontaktförbud* inte tidigare meddelats, får rätten meddela sådant förbud fram till dess att ärendet avgjorts slutligt.

I paragrafen görs endast språkliga ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

19 § Sammanträde inför rätten *ska* alltid hållas om någon part begär det.

Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om *kontaktförbud* avseende gemensam bostad *ska* tingsrätten även utan särskild begäran hålla sammanträde i ärendet så snart det kan ske och, om det inte finns något synnerligt hinder, senast på fjärde dagen efter det att rättens prövning *begärdes* hos åklagaren.

Ärendet *ska*, om det inte finns något synnerligt hinder, avgöras i anslutning till sammanträdet.

I paragrafen görs endast språkliga ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

21 § Vid rättens handläggning av ärenden om *kontaktförbud* gäller i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden. I fråga om *en* begäran om prövning *gäller* vad som sägs i den lagen om ansökan.

Ett beslut varigenom rätten avgör ett ärende om kontaktförbud ska innehålla de uppgifter som anges i 12 § första stycket 1–5 och 12 a §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka regler som gäller vid handläggningen av ärenden om kontaktförbud i domstol, utöver dem som anges i de föregående paragraferna.

I *första stycket* görs endast språkliga ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

I paragrafen införs ett nytt *andra stycke*, som innebär att rättens beslut innehållsmässigt ska utformas på motsvarande sätt som åklagarens beslut. Ändringen i paragrafen behandlas i avsnitt 6.3.

22 § Har någon begärt rättens prövning av ett beslut i fråga om *kontaktförbud* och är den mot vilken förbudet avses gälla misstänkt för brott som har betydelse för prövning av frågan om förbudet, får beslutet i fråga om *kontaktförbud* prövas i mål om allmänt åtal rörande brottet. *Bestämmelserna* om rättegång *ska tillämpas* i ett sådant mål.

I paragrafen görs endast språkliga ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

23 § Om det på grund av ändrade förhållanden finns skäl till det, får åklagaren häva eller ändra ett beslut i fråga om *kontaktförbud* som har meddelats av åklagaren eller rätten.

Första stycket gäller dock inte om beslutet är föremål för rättsens prövning

I paragrafen görs endast en språklig ändring. Någon ändring i sak är inte avsedd.

24 § Den som bryter mot ett *kontaktförbud* döms för överträdelse av kontaktförbud till böter eller fängelse i högst ett år.

I ringa fall ska inte dömas till ansvar.

I paragrafen görs endast språkliga och redaktionella ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

25 § *Den som har meddelats ett särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå, döms för hindrande av elektronisk övervakning till böter eller fängelse i högst ett år.*

Paragrafen och brottsrubriceringen är nya. Bestämmelserna i paragrafen föreskriver straffansvar för uppsåtliga och grovt oaktsamma förfaranden som innebär att den elektroniska övervakningen hindras. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.3.

Straffansvaret omfattar den som har meddelats ett särskilt utvidgat kontaktförbud som förenats med villkor om elektronisk övervakning. Det straffbara området omfattar gärningar som innebär att den elektroniska övervakningen hindras. Om gärningsmannen har försökt att förstöra utrustningen utan att handlingen lett till att den elektroniska övervakningen upphört föreligger inget hindrande. För straffansvar krävs således att gärningsmannen omöjliggör den elektroniska övervakningen.

Med att hindra den elektroniska övervakningen avses dels att den elektroniska övervakningen inte kommer till stånd, dels att den inte kan fortgå. Sålunda omfattas gärningar som innebär att den elektroniska övervakningen inte kan inledas, t.ex. en vägran att sätta på sig den elektroniska utrustningen. Vidare omfattas gärningar som innebär att den pågående elektroniska övervakningen avbryts. Det kan vara fråga om aktiva handlingar som att förstöra utrustningen eller underlåtenhet att sköta utrustningen på det sätt som krävs för att elektronisk övervakning ska kunna fortgå. Som exempel på underlåtenhet att sköta utrustningen kan nämnas att inte ladda batterierna till utrustningen.

I subjektivt hänseende krävs uppsåt eller grov oaktsamhet. Straffansvar för grov oaktsamhet bör i första hand förbehållas sådana beteenden som är ett utslag av medveten oaktsamhet. Ett exempel på när grov oaktsamhet kan föreligga är när den som beslutet gäller, utan att uppsåt föreligger, underlåter att se till att batterierna är laddade.

Straffskalan är böter eller fängelse i högst ett år.

26 § Uppgifter om positionering vid elektronisk övervakning får endast tas fram när

1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i 2 § andra stycket, eller
2. pågående elektronisk övervakning hindras.

Paragrafen, som är ny, reglerar när uppgifter om positionering vid elektronisk övervakning får tas fram. Övervägandena finns i avsnitt 6.4. Med positionering avses att med elektroniska hjälpmedel kontrollera var en person befinner sig.

Av paragrafen framgår att uppgifter om positionering vid elektronisk övervakning endast får tas fram i två situationer. För det första får positioneringsuppgifter tas fram när den mot vilken förbudet gäller träder in i eller vistas inom det området som avses i 2 § andra stycket. Positioneringsuppgifterna får således göras tillgängliga när den övervakade träder in i eller vistas inom det område som det särskilt utvidgade kontaktförbudet omfattar.

För det andra får positioneringsuppgifter tas fram när en pågående elektronisk övervakning hindras. Det kan t.ex. vara fråga om manipulation av den elektroniska utrustningen. Den elektroniska övervakningen kan också hindras genom att den övervakade tar av sig utrustningen eller låter bli att ladda batterierna. Övervakningen kan vidare hindras av andra rent tekniska orsaker.

I övrigt får uppgifter om positionering vid elektronisk övervakning inte tas fram.

27 § Uppgifter om positionering vid elektronisk övervakning får bevaras i högst två månader.

När uppgifter om positionering inte längre får bevaras ska de omedelbart förstöras.

Paragrafen, som är ny, reglerar hur länge uppgifter om positionering vid elektronisk övervakning får bevaras. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

11.3 Övriga förslag

Övriga lagförslag innehåller ändringar till följd av att uttrycket besöksförbud ersätts av kontaktförbud. Vidare görs språkliga och redaktionella ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Utredningens sammanfattning av betänkandet Stalkning (SOU 2008:81)

Bilaga 1

Bakgrund

Ett stort antal personer i Sverige utsätts varje år för hot och förföljelse. Enligt Brottsförebyggande rådet (Brå) har mer än 600 000 personer i åldern 18–79 år någon gång blivit utsatta för stalkning, varav 105 000–165 000 personer det senaste året.

Två tredjedelar av offren var på ett eller annat sätt bekant med gärningsmannen. Av dem var ca en fjärdedel dåvarande eller tidigare partner och ca en fjärdedel hade någon annan privat relation. Andra var t.ex. arbetskamrater eller personer man fått kontakt med genom sin yrkesutövning. En tredjedel av offren uppgav att de var obekanta med gärningsmannen.

Brå konstaterade att ju närmare relationen var mellan offer och gärningsman desto allvarigare var trakasserierna och risken för våld var större. 25 procent av alla som hade utsatts för stalkning hade också utsatts för våld.

Brå konstaterade också att ca 15 000 personer i Sverige årligen tvingas flytta efter att de har utsatts för förföljelse.

En knapp tredjedel av de utsatta hade polisanmält trakasserierna. En femtedel av de fall där polisanmälan gjordes ledde till någon påföljd för gärningsmannen. De vanligaste brottsrubriceringarna var olaga hot och misshandel.

I dag saknas en generell bestämmelse som innebär en kriminalisering av systematiserad förföljelse. Däremot kan gärningarna var och en för sig utgöra brott. Det finns dessutom möjlighet att utfärda besöksförbud redan om det finns risk för att någon kommer att utsätta någon annan för brott, förföljelse eller trakasserier. Den som överträder ett besöksförbud gör sig skyldig till ett brott.

Uppdraget

Stalkningsutredningen har haft i uppdrag att utreda vilka skyddsåtgärder som är lämpligast för att förstärka skyddet för personer som utsätts för hot eller förföljelse. Utredaren skulle också överväga om det finns ett behov av ett kompletterande ekonomiskt stöd i vissa fall då personer utsätts för upprepade, allvarliga hot eller annan allvarlig brottslighet i sådan omfattning att deras livssituation påtagligt påverkas.

I uppdraget ingick bl.a. att belysa hur lagen om besöksförbud tillämpas och föreslå förändringar som kan leda till en bättre och mer ändamålsenlig användning av besöksförbud och lämna förslag på en rättslig lösning som medger att besöksförbud kan kontrolleras med elektronisk övervakning. Stalkningsutredningen skulle också se över bestämmelserna kring sekretesskydd för bostadsadresser m.m. och skyddade personuppgifter.

Dessutom har Stalkningsutredningen haft i uppdrag att analysera straffbestämmelsernas tillämplighet vid upprepade trakasserier och

förföljelser (stalkning) och överväga om skyddet behöver förstärkas i Bilaga 1 sådana situationer.

Överväganden och förslag

Det pågår redan ett omfattande arbete i Sverige med anknytning till de frågor som utredningen har behandlat. En del insatser finns beskrivna i regeringens Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer (Skr. 2007/08:39). Flera myndigheter har tagit egna initiativ, t.ex. sådana som berör frågor om skyddade personuppgifter och behandling av gärningsmän.

Åtta länder inom den Europeiska unionen hade i april 2007 antagit specifika förbud mot stalkning i sin lagstiftning. I övriga länder inom Europeiska unionen saknas visserligen särskilda bestämmelser om stalkning, men handlingen kan ändå, precis som i Sverige i dag, vara straffbar enligt andra regler, t.ex. såsom olaga hot, ofredande eller misshandel. I 26 av 27 länder inom den Europeiska unionen finns regler om besöksförbud.

Vi bedömer att de pågående insatserna i Sverige ändå inte är tillräckliga för att komma till rätta med problemet med stalkning. Vi lämnar därför förslag på hur arbetet mot systematisk förföljelse ska bli mer effektivt.

Tre huvudområden

För att verkningsfullt komma till rätta med problemen med stalkning anser vi det finns tre huvudområden som bör avhandlas. För det första måste insatser göras för att undanröja hotet om stalkning, dvs. insatser direkt riktade mot gärningsmannen. För det andra kan det dock i vissa fall vara omöjligt att komma till rätta med själva förföljelsen. Vissa gärningsmän kan betraktas som så besvärliga och enträgna att det inte är tillräckligt ens med frihetsberövanden. Brottsoffret kommer i dessa fall att behöva skyddas. För det tredje är det i många fall nödvändigt att erbjuda brottsoffret andra stödåtgärder än skydd.

Kriminalisering av stalkning

I dag saknas det en särskild bestämmelse om straff för systematiserad förföljelse. Förföljaren kan dömas för varje gärning som utgör ett brott, men det saknas förutsättningar att betrakta helheten. Därmed saknas det förutsättningar att beakta att beteendet att systematiskt förfölja någon innebär ett omfattande psykiskt lidande för den som blir utsatt. Vi anser att det finns starka skäl för att i dag kriminella gärningar betraktas från en annan utgångspunkt om de begås inom ramen för systematisk förföljelse. Vi föreslår därför att ett nytt brott, olaga förföljelse, införs.

De olika oönskade beteendena som den systematiska förföljelsen kan innefatta spänner över ett mycket brett spektrum av aktiviteter. Den nya bestämmelsen bör därför omfatta alla straffvärda förfaranden inom det område den är avsedd att skydda. Vi anser dock inte att det

kriminaliserade området som sådant bör utvidgas. Förföljelse som inte bedöms ha nått upp till ett brott bör istället kunna medföra ett beslut om besöksförbud.

Enligt den nya bestämmelsen ska den som begår brottsliga gärningar enligt 3 kap. 5 §, 4 kap. 4–7 §§, 5 kap. 1 § och 3 §, 6 kap. 10 §, 12 kap. 1 §, 17 kap. 1–2 § och 10 § brottsbalken eller enligt 35 § första stycket lagen (200x:xx) om kontaktförbud eller försök och förberedelse enligt vad som är föreskrivet för varje brott dömas för olaga förföljelse om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av brottsoffrets integritet.

Straffet för normalfallet föreslås bli fängelse högst två år. För grova fall bör straffet vara fängelse lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning om en gärning ska betraktas som grov ska särskilt beaktas om det har förekommit våld eller hot om allvarligt våld, om förföljelsen har pågått under lång tid eller om gärningarna av annan anledning kan anses vara särskilt allvarliga.

Ny lag om kontaktförbud

År 2007 uppgick antalet ansökningar om besöksförbud till 10 400.

Från år 2000 har antalet ansökningar om besöksförbud nästan fördubblats, eftersom det då inkom 5 700 ansökningar. Ca 42 procent av ansökningarna om besöksförbud beviljades år 2007.

Brå:s uppföljningar av lagen (1988:688) om besöksförbud pekar på att det finns en stor problematik kring besöksförbuden. Av uppföljningarna framkommer det att den som besöksförbudet ska skydda upplever sig tryggare i och med besöksförbudet. Oron för att utsättas för brott kvarstår dock i många fall.

Enligt tillgänglig statistik överträds en tredjedel av besöksförbuden. Brå har kritiserat polis och åklagare för hanteringen av besöksförbud. Bl.a. finns det brister i den informationen som ska lämnas till den som ska skyddas, riskbedömningar verkar sällan bygga på en sammanvägd helhetsbedömning och besöksförbud används sällan för att förebygga nya brott.

För att komma till rätta med dessa problem föreslår jag att lagen om besöksförbud ersätts med en ny lag om kontaktförbud. Den nya lagen har en annan struktur än nuvarande lag och är tydligare avseende förutsättningarna för att meddela ett kontaktförbud. Beslut om kontaktförbud ska alltid föregås av en proportionalitetsbedömning. Proportionalitetsbedömningen bör ta hänsyn till de befintliga motstående intressena, dvs. i synnerhet skyddshänsyn och integritetsaspekter. Särskild hänsyn bör tas till faran för att våld eller hot riktas mot skyddspersonen.

Möjligheten att utfärda kontaktförbud utan att skyddspersonen redan har utsatts för brott bör utökas för att kontaktförbudet bättre ska kunna utgöra ett komplement till förslaget om en ny straffbestämmelse om olaga förföljelse. Vi menar att genom tydliga krav på proportionalitet kan rättssäkerhetskraven nås även utan att något brott tidigare har begåtts, vilket det i praktiken ställs krav på i dag. I dag finns det förutsättningar

att göra adekvata bedömningar genom de strukturerade hot- och riskbedömningar som nu införs inom Polisen.

Ett kontaktförbud bör, liksom enligt lagen om besöksförbud, kunna förenas med villkor om förbud för förbudspersonen att vistas inom ett särskilt angivet område. Området bör dock kunna vara större än nu och villkoret ska kallas tillträdesförbud. Tillträdesförbudets omfattning bör avgöras enligt den allmänna proportionalitetsbedömningen.

På samma sätt bör ett kontaktförbud, liksom nu, kunna förenas med villkor om förbud för förbudspersonen att uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med skyddspersonen. Förutsättningarna att få meddela villkor avseende gemensam bostad bör dock förenklas.

Liksom i dag bör åklagare som huvudregel besluta om ett kontaktförbud ska utfärdas. Enligt nuvarande bestämmelse ska ett beslut om besöksförbud kunna prövas av tingsrätten, som då ska bestå av en domare och tre nämndemän. Vi anser att tingsrätten ska kunna avgöra frågor om kontaktförbud utan nämnd, eftersom det både skulle undanröja vissa praktiska problem och skulle kunna påskynda handläggningen i domstol. Frågan om kontaktförbud ska även kunna tas upp vid förhandling i brottmål av åklagaren, målsäganden eller av rätten på eget initiativ.

Straffskalan för kontaktförbud föreslås höjas och maxstraffet bli två års fängelse. Samtidigt bör ringa överträdelser straffbeläggas.

Polisens ansvar vid ärenden om kontaktförbud föreslås tydliggöras i den nya lagen om kontaktförbud, bl.a. vad gäller uppföljning av utfärdade beslut.

Lagen (1988:609) om målsägandebitråde förtydligas med en bestämmelse som innebär att om det finns ett målsägandebitråde förordnat för skyddspersonen hör det till dennes uppgifter att biträda sin klient vid domstolsförhandlingar i ärenden om kontaktförbud.

Uppgifter om kontaktförbud bör gallras ur belastningsregistret senast fem år efter beslutet, dvs. inte efter tio år som nu är fallet.

Kontaktförbud med elektronisk övervakning

Rikspolisstyrelsen har haft i uppdrag av regeringen att genomföra försök med teknisk utrustning för att förena kontaktförbud med elektronisk övervakning. Syftet med uppdraget har varit att ge svar på teknikens möjligheter och begränsningar vid övervakning av kontaktförbud.

Tidigare har det konstaterats att den tekniska utvecklingen inte hade nått så långt att det var möjligt att med bibehållna krav på rättssäkerhet elektroniskt övervaka den som har meddelats kontaktförbud. Vi bedömer att sådana förutsättningar nu finns samt att de med stor sannolikhet kommer att vara ännu bättre när de eventuella bestämmelserna om detta kan förväntas träda i kraft.

Vi föreslår därför att ett kontaktförbud med tillträdesförbud ska kunna förenas med elektronisk övervakning.

Förbudspersonen föreslås kunna övervakas elektroniskt och positionsbestämmas om han eller hon träder in i det område som kontaktförbudet avser. Övervakningen bör ske av polisen som vid en

överträdelse har möjlighet att varna skyddspersonen, ingripa mot förbudspersonen och säkra bevis för överträdelsen. Bilaga 1

Skyddspersonen bör erbjudas att ha egen utrustning som larmar om förbudspersonen överträder kontaktförbudet och kommer i närheten.

Beslut om villkor att förena kontaktförbud med elektronisk övervakning bör fattas av domstol. Åklagaren föreslås dock kunna fatta ett interimistiskt beslut om elektronisk övervakning i avvaktan på rättsens prövning.

Om förbudspersonen uppsåtligen eller av grov oaktsamhet förhindrar den elektroniska övervakningen bör han eller hon dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Skydd för personuppgifter

I dag lever ca 11 500 personer i Sverige med någon form av skydd för sina personuppgifter. Antalet ökar med ca 6 procent per år.

Det finns i dag fyra olika nivåer för skydd. För det första skydd för personuppgifter i sekretesslagen, t.ex. i 7 kap. 1 a § och 7 kap. 15 §. Enligt 7 kap. 1 a § sekretesslagen kan en myndighet som känner till att en person som är förföljd vägra att lämna ut uppgift om var personen bor. För det andra kan Skatteverket besluta om s.k. sekretessmarkering i folkbokföringsregistret. För det tredje kan Skatteverket medge en person att vid flyttning vara folkbokförd på den gamla adressen, s.k. kvarskrivning. Avslutningsvis och för det fjärde kan en person medges nya fingerade personuppgifter av domstol.

Vi anser att det från ett brottsofferperspektiv finns starka skäl för en lagreglering av formerna för sekretessmarkering, som i dag inte är reglerade i författning. Frågan bör behandlas vidare inom ramen för Folkbokföringsutredningen (Fi 2007:11). En lagreglering skulle öka förutsättningarna för en mer likformig bedömning i dessa fall. En lagreglering skulle också kunna ge den som har fått ett avslag på sin ansökan om sekretessmarkering och den som har fått ett beslut om att skyddet ska upphöra en möjlighet att överklaga beslutet. Gränserna för myndigheternas eventuella utredningsskyldighet i dessa fall borde också kunna definieras i lagen.

Vi anser också att det vid beslut om fingerade personuppgifter inte endast bör beaktas om kvarskrivning kan ge ett tillräckligt skydd utan även hotets förväntade tidslängd och andra effekter av kvarskrivning som kan försvåra för den enskilde. Fingerade personuppgifter ska även kunna medges om det med hänsyn till personens behov och personliga förhållanden i övrigt framstår som lämpligare än någon annan åtgärd.

I dag undantas fastighetsbeteckningar och beteckningar på tomträtt från det generella sekretesskyddet i 7 kap. 1 a § sekretesslagen. Vi anser dock inte att detta undantag behövs eftersom den som har ett berättigat intresse av att få veta vem som äger en viss känd fastighet även utan bestämmelsen har möjlighet att få informationen. Vi anser därför att undantaget bör tas bort.

Redan i dag har kommunen en omfattande skyldighet att hjälpa brottsoffer. Enligt 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, hör det till socialnämndens uppgifter att verka för att den som har utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

Ofta saknas det samordning inom kommunen och mellan kommunen och andra myndigheter. Insatser görs då inte sällan planlöst och det i en tid då brottsoffret är som allra mest sårbar. Han eller hon är dessutom ofta i behov av att ha kontakter med ett stort antal myndigheter och andra instanser för att kunna skydda sig mot nya brott och trakasserier. Rädslan för att upptäckas medför i många fall att brottsoffret tvingas fly från ort till ort.

Det finns behov av att skyddet och stödet arrangeras på ett säkert och korrekt sätt redan från början. För att kvaliteten och integriteten ska kunna hållas på den högsta nivån bör kommunerna därför inrätta specialistfunktioner inom detta område. Vi anser därför att det bör finnas utbildade skyddshandläggare tillgängliga i samtliga kommuner. En skyddshandläggare bör vara en länk mellan brottsoffret och kommunala funktioner, myndigheter och ideella organisationer. En särskilt viktig roll har skyddshandläggaren om brottsoffret tvingas att flytta till en annan ort.

Om kommunerna inrättar funktioner som skyddshandläggare kommer det att innebära stor kvalitetsförbättring för den som p.g.a. hot, våld eller förföljelse tvingas att fly från sitt hem. På sikt bör det dessutom innebära en besparing för kommunerna.

Polisens skyddarbete

Polisens särskilda personsäkerhetsarbete, som formaliserades år 2006, omfattar i första hand den som är bevisperson eller anställd i rättsväsendet. Om det finns särskilda skäl får särskilt personsäkerhetsarbete bedrivas även beträffande andra personer. För närvarande bedömer vi att det saknas förutsättningar att föreslå att villkoren för vem som kan ingå i det särskilda personsäkerhetsarbetet ska förändras. Vi föreslår dock att regeringen ska ta initiativ till att utvärdera det särskilda personsäkerhetsarbetet.

Den utbyggnad av Polisens lokala personsäkerhetsarbete som nu har påbörjats kommer att möjliggöra för fler brottsoffer att få relevant skydd och annan hjälp. Vi anser dock att en effektiv och likformig utbyggnad av det lokala personsäkerhetsarbetet förutsätter att Rikspolisstyrelsen tar initiativ till nationella riktlinjer och samordning.

Ekonomisk ersättning till personer som utsatts för förföljelse eller allvarlig brottslighet

De flesta som utredningen har haft kontakt med som har varit eller är utsatta för förföljelse vittnar om att de inte var förberedda på de kostnader och praktiska problem som skulle följa. Kostnaderna som följer av att en person är utsatt för förföljelse beror naturligtvis på arten

av förföljelsen och hotbilden. Hur den förföljda personen upplever hotet är en annan faktor som påverkar vilka åtgärder som vidtas.

Det finns i dag ett antal möjligheter för personer som utsätts för brott att erhålla ekonomisk kompensation och stöd, t.ex. skadestånd från gärningsmannen, försäkringsersättning, brottsofferersättning och kommunalt ekonomiskt bistånd. Den som ingår i Polisens särskilda personsäkerhetsarbete kan i vissa fall få personsäkerhetsersättning. Den som bedöms oförmögen att arbeta eller inte kan få något arbete kan medges sjukersättning eller arbetslöshetsersättning.

Kostnader för den som utsätts för förföljelse eller allvarlig brottslighet kan uppkomma i olika faser. Initiala kostnader kan uppkomma i samband med att hotet först uppträder. Det kan t.ex. avse kostnader för att skydda sig, bl.a. kostnader för larm. Omställningskostnader uppkommer när brottsoffret tvingas flytta. Enligt Brå flyttar ca 15 000 personer från sina hem varje år för att de har utsatts för förföljelse. På sikt uppkommer ett behov att försörja sig på den nya orten.

Vi bedömer det som särskilt viktigt att tillämpningen av det kommunala ekonomiska biståndet ytterligare förbättras och likformas.

En viktig del i frågeställningen kring ekonomiskt bistånd är att klarlägga vem som ska betala biståndet. I dag förekommer det oklarheter om hur det ekonomiska ansvaret mellan kommuner ska fördelas om en person av skyddsskäl tvingas flytta från sitt hem till en ny kommun. Frågan om vistelsekommunens ansvar behöver belysas, vilket nu sker genom Vistelseutredningens (S 2008:02) försorg.

En annan fråga är om gärningsmannens eller samhällets ansvar för de fall då brottsoffret tvingas vidta åtgärder att skydda sig mot ytterligare brott från gärningsmannen ska utsträckas. Vi finner att den frågan ligger utanför denna utrednings uppdrag, men tycker att problematiken möjligen bör utredas.

Stalking från personer intagna för vård eller i anstalt

Det förekommer att personer utsätts för förföljelse av någon som är intagen i kriminalvårdsanstalt eller som får psykiatrisk tvångsvård eller rättspsykiatrisk vård. Det finns ett antal frågetecken kring hur långt anstaltens eller vårdinrättningens ansvar för att förhindra denna typ av brottslighet sträcker sig. Vi anser att dessa frågor bör behandlas inom ramen för regeringens pågående översyn av kriminalvårdslagstiftningen och i den utredning om den psykiatriska tvångsvården som regeringen har beslutat (Dir. 2008:93).

Konsekvensbeskrivning m.m.

Vårt förslag om elektronisk övervakning av kontaktförbud kommer att medföra ökade kostnader motsvarande 11 miljoner kronor årligen för Polisen. Dessa ökade kostnader bör kompenseras genom minskade kostnader i övrigt för samhället som ett resultat av minskade utgifter till följd av våld mot kvinnor och annat våld.

I övrigt blir de ökade kostnaderna för statliga myndigheter små. Kostnaderna för handläggning av fingerade personuppgifter vid Polisen

kan förväntas öka något. Rättsväsendet drabbas av ökade kostnader för offentligt biträde och målsägandebiträde i ärenden om kontaktförbud. Kostnadsökningarna förväntas i viss mån kompenseras av andra åtgärder som ökar effektiviteten och innebär möjligheter att förbättra arbetsrutiner m.m. De ökade kostnaderna bedöms i varje fall inrymmas inom ramen för befintliga anslag.

Förslagen förväntas få brottsförebyggande effekter och öka jämställdheten mellan kvinnor och män. Som ett resultat av förslagen ökar förutsättningarna att förebygga brott, utreda brott och lagföra gärningsmän. Det bör få till konsekvens att våldsbrottsligheten, t.ex. mäns våld mot kvinnor, minskar. Förslagen kan även förväntas innebära positiva konsekvenser ur ett barnperspektiv. Framför allt gäller det om bestämmelserna om kontaktförbud och kommunala skyddshandläggare genomförs.

Elektronisk övervakning av kontaktförbud innebär konsekvenser för den personliga integriteten. I de aktuella fallen bedömer vi att det brottsförebyggande syftet har företräde.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2010. Särskilda övergångsbestämmelser krävs i lagen om kontaktförbud och lagen om belastningsregister för de besöksförbud som redan har beslutats och gäller vid tiden då de nya bestämmelserna träder i kraft.

1. Förslag till lag om kontaktförbud (200x:xxx)

Härigenom föreskrivs följande.

Förutsättningar för kontaktförbud, m.m.

1 § Enligt denna lag får kontaktförbud meddelas för en person (förbudspersonen) att genom besök, telefon, brev, elektronisk post, eller på något annat sätt ta kontakt med den person som förbudet avses skydda (skyddspersonen).

2 § Kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att förbudspersonen kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera skyddspersonen.

Kontaktförbud får förenas med villkor om:

1. förbud för förbudspersonen att uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med skyddspersonen,
2. förbud för förbudspersonen att vistas inom ett särskilt angivet område (tillträdesförbud), och
3. elektronisk övervakning.

3 § Ett kontaktförbud med villkor om förbud för förbudspersonen att uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med skyddspersonen får meddelas endast om skyddspersonen förbinder sig att medverka till att förbudspersonen i rimlig utsträckning får tillgång till sina personliga tillhörigheter.

4 § Ett kontaktförbud med villkor om förbud för förbudspersonen att vistas inom ett särskilt angivet område (tillträdesförbud) får avse ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där skyddspersonen har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas, eller ett större område om särskilda skäl talar för det.

5 § Ett kontaktförbud med tillträdesförbud får förenas med elektronisk övervakning om förbudspersonen har överträtt ett kontaktförbud genom att besöka eller på något annat liknande sätt uppsöka skyddspersonen eller om det föreligger sannolika skäl för att en sådan överträdelse har begåtts.

6 § Ett kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för förbudspersonen eller för något annat motstående intresse.

Ett kontaktförbud ska förses med de begränsningar och undantag som är påkallade med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet.

Kan syftet med ett kontaktförbud tillgodoses genom någon mindre ingripande åtgärd, får förbud inte meddelas.

Ett kontaktförbud omfattar inte sådana kontakter som med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogade.

7 § Kontaktförbud ska meddelas för viss tid, högst ett år. Villkor om förbud att uppehålla sig i gemensam bostad får meddelas för högst två månader. Villkor om elektronisk övervakning får meddelas för högst sex månader.

Kontaktförbudet gäller omedelbart, om inte annat bestäms.

Ett kontaktförbud får förlängas med högst ett år i taget. Villkor om förbud att uppehålla sig i gemensam bostad får endast förlängas om det finns särskilda skäl och med högst en månad i taget. Villkor om elektronisk övervakning får förlängas med högst sex månader i taget.

8 § Kan det antas att kontaktförbud med villkor om förbud att uppehålla sig i gemensam bostad kommer att meddelas, är förbudspersonen skyldig att på tillsägelse av en polisman följa med till ett förhör som hålls omedelbart därefter, om förhör på platsen inte kan äga rum eller om det annars är av vikt för utredningen att förbudspersonen följer med till förhör. Vägrar han eller hon utan giltigorsak, får polismannen ta med honom eller henne till förhöret.

Ett förhör enligt första stycket får inte avslutas senare än sex timmar efter det att den förhörde togs med till förhöret.

9 § Frågor om kontaktförbud ska handläggas skyndsamt.

I fråga om kontaktförbud med villkor om förbud att uppehålla sig i gemensam bostad ska åklagarens beslut i ärendet meddelas med särskild skyndsamhet. Har förbudspersonen tagits med tillförhör ska beslut i ärendet, om det inte finns något synnerligt hinder, meddelas i samband med att förhöret avslutas.

Beslut om kontaktförbud

10 § Frågor om kontaktförbud prövas av allmän åklagare och tas upp på begäran av skyddspersonen eller när det annars finns anledning till det.

11 § Beslut om att förena kontaktförbud med elektronisk övervakning meddelas av rätten.

12 § Om det finns skäl att förena kontaktförbud med elektronisk övervakning får åklagaren besluta i frågan i avvaktan på rättsens prövning.

Om inte beslutet hävs ska åklagaren utan dröjsmål, och senast klockan tolv tredje dagen efter beslutet att förena kontaktförbud med elektronisk övervakning göra en framställning hos rätten om att beslutet om elektronisk övervakning ska bestå.

13 § En fråga om kontaktförbud får tas upp vid förhandling i brottmål på yrkande av åklagare. Efter åtalet får rätten även påyrkande av målsäganden eller självmant ta upp frågan.

14 § Då rätten meddelar beslut om elektronisk övervakning ska rätten utsätta den tid inom vilken åtal för aktuella överträdelser av kontaktförbud ska ske. Åtal ska väckas senast inom en månad sedan beslutet om elektronisk övervakning meddelades.

Rätten kan medge förlängning av tiden om det finns anledning därtill.

15 § Ett beslut om kontaktförbud ska delges förbudspersonen. Härvid gäller inte 12 och 15 §§ delgivnings lagen (1970:428).

16 § I frågor om kontaktförbud med förbud att uppehålla sig i gemensam bostad och kontaktförbud med elektronisk övervakning ska ett offentligt biträde förordnas för förbudspersonen, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Frågan om förordnande ska prövas så snart som möjligt.

Ett sådant biträde har samma rättigheter som en offentlig försvarare.

17 § Prövningen av frågor om kontaktförbud ankommer på åklagaren i den ort där förbudet helt eller huvudsakligen avses bli tillämpat eller där förbudspersonen har sitt hemvist eller mera varaktigt uppehåller sig. Är denne misstänkt för brott som har betydelse för frågan om kontaktförbud, får frågan prövas även av åklagare som är behörig att väcka åtal för brottet.

I fråga om åklagare tillämpas 7 kap. rättegångsbalken.

18 § För utredning av frågor om kontaktförbud får åklagaren anlita biträde av polismyndighet.

Ifråga om utredningen gäller i tillämpliga delar 23 kap. 4, 6, 7 och 9–12 §§ rättegångsbalken. Härvid ska vid tillämpningen av 4 och 11 §§ bestämmelserna om den som är misstänkt i stället avse förbudspersonen.

19 § Förbudspersonen och skyddspersonen har rätt att ta del av det som har tillförts ärendet om detta inte är uppenbart obehövligt. Rätten att ta del av uppgifter gäller med de begränsningar som följer av 14 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100).

20 § Innan frågan om kontaktförbud prövas, ska förbudspersonen samt skyddspersonen underrättas om uppgifter som har tillförts ärendet genom någon annan än honom eller henne själv och beredas tillfälle att yttra sig över dem. Frågan får dock avgöras utan att så har skett, om åtgärderna är uppenbart obehövliga, om det kan befaras att det annars skulle bli avsevärt svårare att genomföra beslutet i ärendet eller om avgörandet inte kan upp skjutas.

Åklagaren bestämmer hur underrättelse enligt första stycket ska ske. Underrättelseskylldigheten gäller med de begränsningar som följer av 14 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100).

21 § Ett beslut varigenom åklagaren avgör ett ärende om kontaktförbud ska vara skriftligt och ange

1. skyddspersonen och förbudspersonen,
2. förbudets innebörd och omfattning,
3. de skäl som har bestämt utgången,

4. åberopade lagrum,
5. påföljden vid överträdelse av förbudet samt
6. upplysning om möjligheten att få rättens prövning enligt 24 § och att begära omprövning enligt 34 §.

Åklagarens beslut enligt 12 § ska dessutom ange att beslutet har fattats i avvaktan på rättens prövning och när åklagaren senast ska göra en framställning hos rätten om att beslutet ska bestå.

22 § Vid åklagarens handläggning av ärenden om kontaktförbud gäller i övrigt 4–9 §§, 14–15 §§, 20 § första stycket andra meningen¹, 3 och 4 och andra stycket samt 26 § förvaltningslagen (1986:223).

23 § När ett beslut om kontaktförbud med villkor om förbud att uppehålla sig i gemensam bostad har meddelats får en polisman avlägsna förbudspersonen från bostaden.

När ett beslut om att kontaktförbud med elektronisk övervakning har fattats får en polisman ta med förbudspersonen för att beslutet ska kunna verkställas.

Rättens prövning

24 § Åklagarens beslut i fråga om kontaktförbud ska prövas av tingsrätten, om förbudspersonen eller skyddspersonen begär det. Begäran om sådan prövning ska göras skriftligen eller muntligen hos åklagaren, som i så fall ska överlämna ärendet till rätten. Omfattar ärendet beslut om kontaktförbud med villkor om förbud att vistas i gemensam bostad, ska åklagaren utan dröjsmål överlämna ärendet till rätten.

25 § Behörig domstol är den tingsrätt där åklagare som har prövat frågan om kontaktförbud ska föra talan i brottmål i allmänhet. Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om kontaktförbud med villkor om förbud att vistas i gemensam bostad eller kontaktförbud med elektronisk övervakning, ska vad som sägs i 19 kap. 12 § andrameningen rättegångsbalken om domstols befattning med förundersökning och användande av tvångsmedel tillämpas.

26 § Har åklagaren beslutat om kontaktförbud, är han eller hon skyldig att på begäran av skyddspersonen föra dennes talan vid rätten, om inte särskilda skäl talar mot det.

Rätten ska begära yttrande av åklagaren, om det inte är obehövligt.

27 § Rätten får förordna att ett kontaktförbud tills vidare inte ska gälla. Om kontaktförbud inte tidigare har meddelats, får rätten meddela sådant förbud fram till dess att ärendet har avgjorts slutligt.

28 § Sammanträde inför rätten ska alltid hållas, om någon part begär det.

Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om kontaktförbud med villkor om förbud att vistas i gemensam bostad eller kontaktförbud med elektronisk övervakning ska tingsrätten även utan särskild begäran hålla sammanträde i ärendet så snart det kan ske och, om det inte finns något

synnerligt hinder, senast på fjärde dygnet efter det att rättens prövning påkallades hos åklagaren. Åklagarens beslut enligt 12 § ska prövas av tingsrätten inom samma tid. Ärendet ska, om det inte finns något synnerligt hinder, avgöras i anslutning till sammanträdet.

29 § Vardera parten ska svara för sin kostnad, om inte sådant förhållandeföreligger som avses i 18 kap. 6 § rättegångsbalken.

30 § Vid rättens handläggning av ärenden om kontaktförbud gäller i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden. Därvid gäller i fråga om begäran om prövning vad som sägs i den lagen om ansökan.

31 § Har någon begärt rättens prövning av ett beslut i fråga om kontaktförbud och är förbudspersonen misstänkt för brott som har betydelse för prövning av frågan om förbudet, får beslutet i fråga om kontaktförbud prövas i mål om allmänt åtal rörande brottet. Därvid tillämpas bestämmelserna om rättegång i ett sådant mål.

Bevarande av material

32 § Positioneringsuppgifter från elektronisk övervakning av kontaktförbud får bevaras under högst sex månader. Första stycket gäller inte, om materialet

1. har betydelse vid utredning av brottslig verksamhet eller
2. ges in till domstol i mål om ansvar för brott.

När positioneringsuppgifter inte längre får bevaras ska de omedelbart förstöras.

Uppföljning av meddelade kontaktförbud

33 § Polismyndigheten på den ort där skyddspersonen har sin huvudsakliga vistelse, är ansvarig för uppföljning av meddelade kontaktförbud beträffande både skyddspersonen och förbudspersonen.

Om beslut om elektronisk övervakning meddelas är den polismyndighet som anges i första stycket ansvarig för att denna övervakning kommer till stånd, kan fortgå och avslutas.

Hävande eller ändring av kontaktförbud

34 § Om det på grund av ändrade förhållanden finns skäl till det, får åklagaren häva eller ändra ett beslut i fråga om kontaktförbud som har meddelats av åklagaren eller rätten.

Villkor om elektronisk övervakning ska hävas av rätten eller av åklagare om åtal avseende överträdelse av kontaktförbud inte sker inom föreskriven tid eller när det inte längre finns skäl för elektronisk övervakning.

Första och andra stycket gäller dock inte om beslutet är föremål för rättens prövning.

Överträdelse av kontaktförbud m.m.

Bilaga 2

35 § Den som bryter mot ett kontaktförbud döms för överträdelse av kontaktförbud till böter eller fängelse i högst två år.

Om förbudspersonen uppsåtligen eller av grov oaktsamhet förhindrar att elektronisk övervakning kommer till stånd eller förhindrar pågående elektronisk övervakning döms han eller hon förhindrande av elektronisk övervakning av kontaktförbud till böter eller fängelse i högst ett år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010. Äldre bestämmelser gäller i fråga om besöksförbud som har beslutats före ikraftträdandet.

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken att det ska införas en ny paragraf, 4 kap. 4 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

4 b §

Den som begår brottsliga gärningar enligt 3 kap. 5 §, 4 kap. 4–7 §§, 5 kap. 1 § och 3 §, 6 kap. 10 §, 12 kap. 1 §, 17 kap. 1–2 §§ och 10 § denna lag eller enligt 35 § första stycket lagen (200x:xx) om kontaktförbud eller försök och förberedelse enligt vad som är föreskrivet för varje brott mot en och samma person, döms, om var och en av gärningarna utgjort ett led i en upprepad förföljelse som medfört en kränkning av personens integritet, för olaga förföljelse, till fängelse i högst två år.

Är brottet som avses i första stycket grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömande om huruvida brottet ska betraktas som grovt ska särskilt beaktas

- 1. om gärningarna har innefattat våld eller hot om grovt våld,*
- 2. om brottet har pågått under särskilt lång tid, eller*
- 3. av annan anledning kan anses vara särskilt allvarlig.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss av betänkandet Stalkning (SOU 2008:81) har remissyttranden avgetts av Svea hovrätt, Kammarrätten i Göteborg, Helsingborgs tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Östersunds tingsrätt, Länsrätten i Gävleborgs län, Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Säkerhetspolisen, Kriminalvården, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Skolverket, Barnombudsmannen, Skatteverket, Statskontoret, Datainspektionen, Jämställdhetsombudsmannen, Sveriges Kommuner och Landsting, Lantmäteriet, Uppsala universitet, juridiska fakulteten, Lunds universitet, juridiska fakulteten, Stockholms universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Sveriges advokatsamfund, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Sveriges Kvinnojourers Riksförbund, Sveriges domareförbund och Riksförbundet för Social och Mental Hälsa. Härutöver har remissvar inkommit från en privatperson

Centrum för våldprevention vid Karolinska institutet, Brottsofferjourernas Riksförbund, Barnens Rätt I Samhället Riksförbundet, Riksforum för anhöriga till våldsdödade, Föreningen Sveriges Socialchefer, Rädda Barnens Riksförbund, Schizofreniförbundet, Sveriges psykologförbund och Teaterförbundet har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet men inte inkommit med något svar.